

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ОРГАН
ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

САДРЖАЈ

*Проблем Великог Београда — Д-р Милослав Стојадиновић.
Уређење санитета Општине града Београда — Д-р Стеван
Иванић.*

*Историјски и вештачки развјат градова — Никола Ђоновић.
Привредно стање Београда — Миливоје Савић.*

ПРИЛОЗИ ЗА БЕОГРАДСКО ДЕТЕ:

За београдску децу — Д-р Милош Поповић.

Друштво за заштиту деце — Д-р Драгољуб Аранђеловић.

За децја игралишта — Д-р Каста Јовановић, лекар.

Исхрана Београдског детета — Д-р Марија Вајс.

Хигијенски школски надзор — Јован Ђоновић.

*Приватна и јавна заштита деце — градски децји уреди —
Д-р Марија Илић.*

Дете Београдске периферије — Д-р Петар Ђорђевић.

Научна хроника:

*Класификација савремених градова — Добривој Стојадиновић,
новинар.*

СЛУЖБЕНИ ДЕО:

Измене Закона о Општинама.

*Рад Општинског Одбора — Записник седнице од 25. октобра
1929. год.*

Рад Општинског Санитета за прво полгође 1929. године.

Извештај прихода Општине Београдске до 31. октобра 1929.

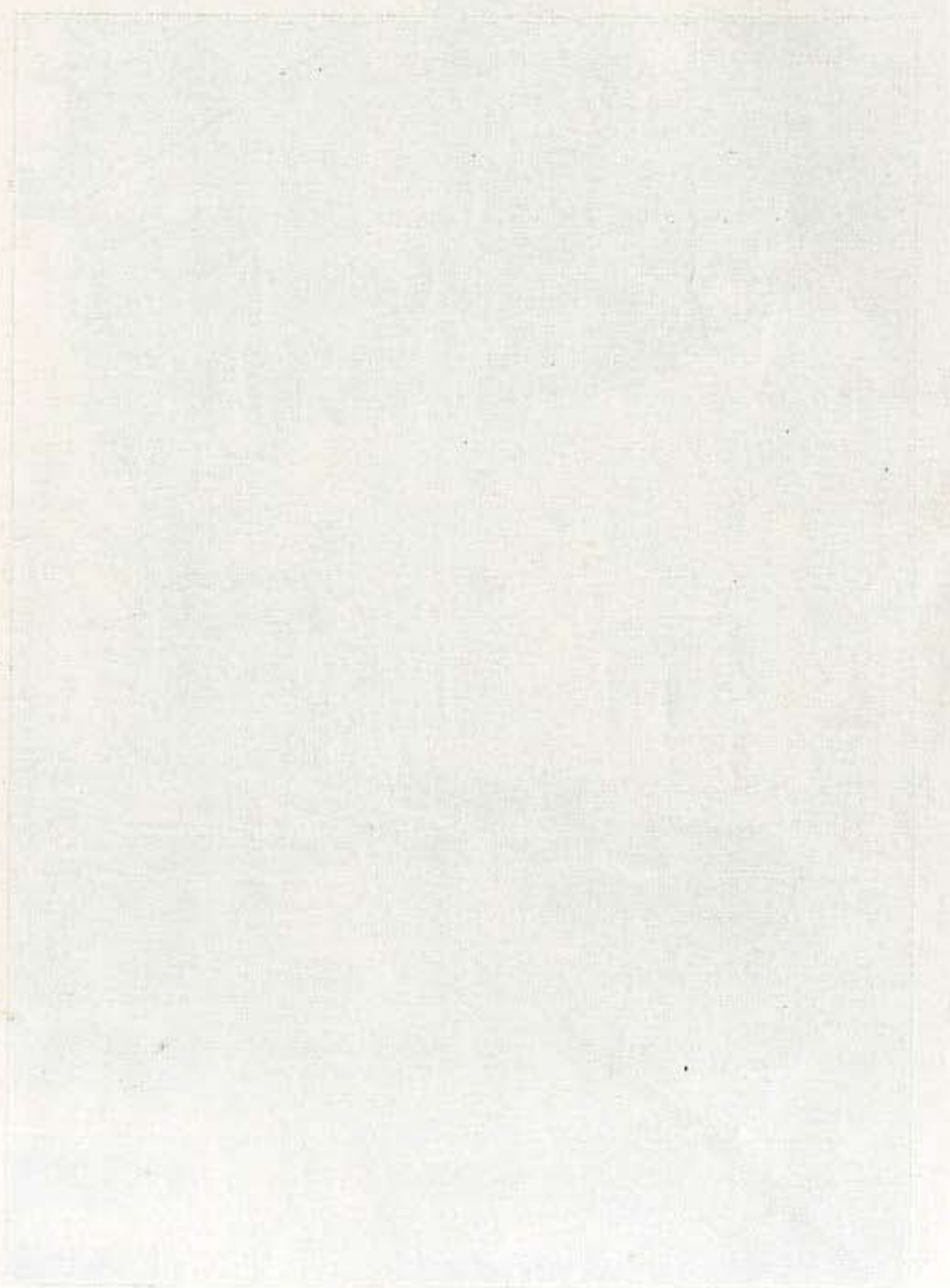
Службене вести.

Одобрени планови зидања.

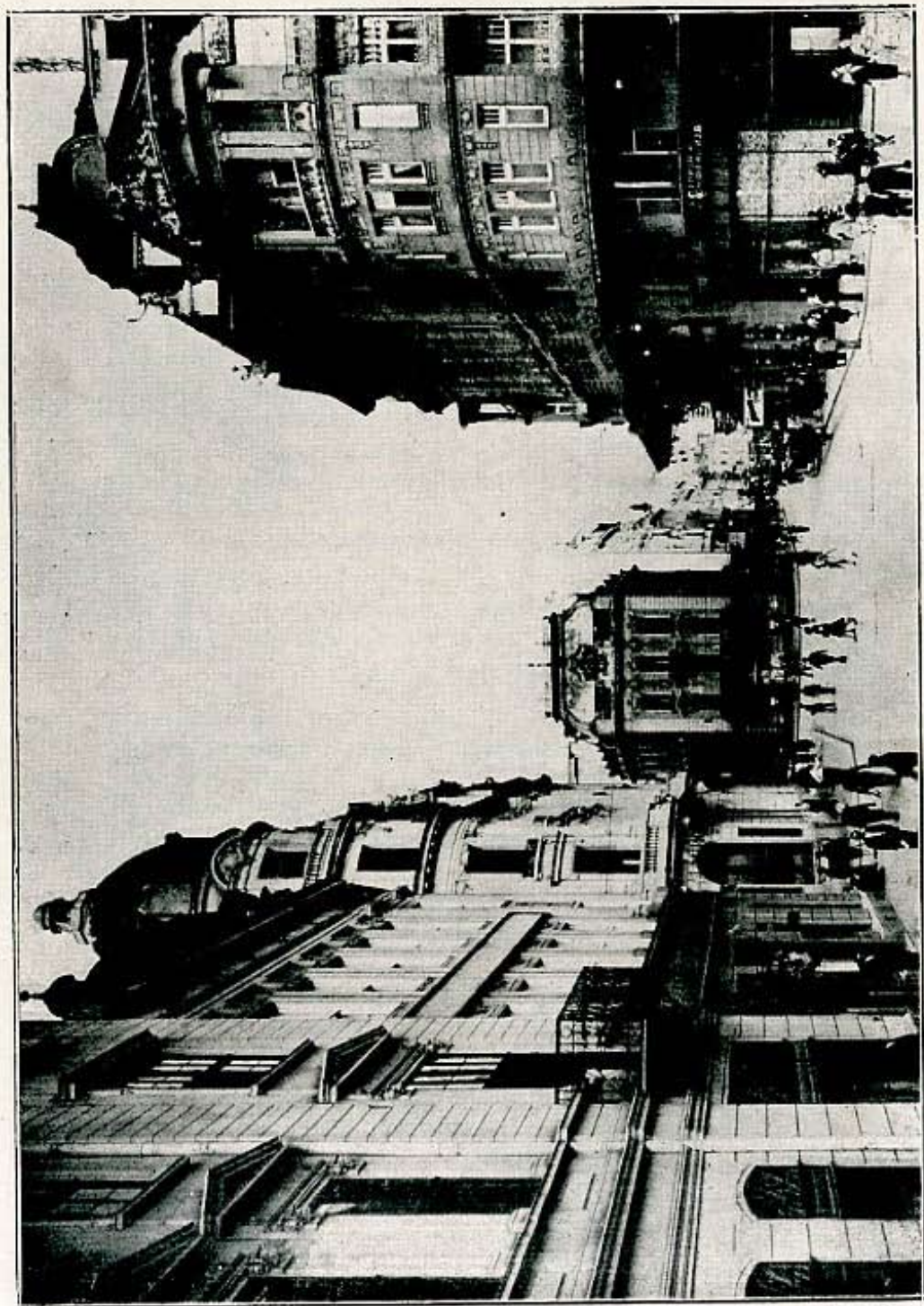
Пијачне цене на дан 1. децембра 1929. год.

Службени огласи.

Приватни огласи.

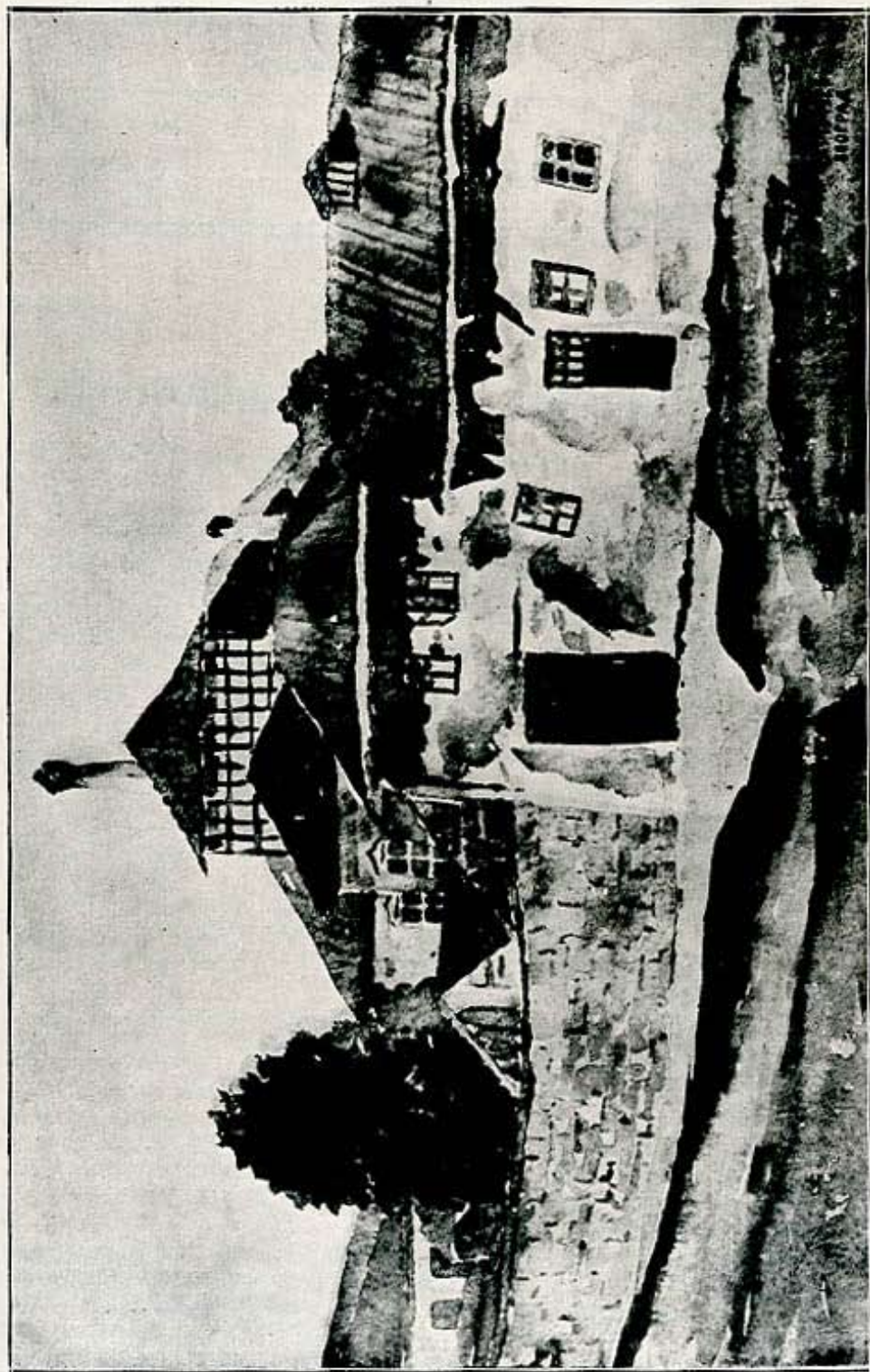

НОВИ БЕОГРАД

УЛИЦА КНЕЗ МИХАИЛОВА.

СТАРИ БЕОГРАД

СА ДОРЋОЛА.

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ОРГАН ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

Изази двапут месечно	Београд, 1. децембра 1929.	Год. XLVII — Број 20
Годишња претплата 100.— дин. На пола године . . 60.— дин. На три месеца . . 30.— дин.	Уредник: Слободан Ж. Видаковић референт за штампу О. Г. Б.	Претплату слати упутницом администрацији: Таксени Одсек О. Г. Б. Југовићева улица број 1.

Д-р Милослав Стојадиновић,
потпредседник Општине Београдске

Проблем великог Београда

У читавом низу конструктивних рефорама које су поникле из новог стања, узимајући за полазну тачку овог историски манифест од 6. јануара тек. год., можемо с правом уврстити као једну од најзначајнијих ону којом је спроведена подела земље на бановине уз истовремено стварање безброј потпуно нових услова за бољи и срећнији развитак Југославије у свима правцима њеног стваралаштва. Када говоримо о великом значају тих рефорама мислимо на благотворно дејство истих, које ће се осетити не само на пољу преуређења државне администрације и код непосредних добити које се везују за разумно управљање ове него, тако исто и за све оне утицаје привредно-социјалног, културног и опште националног значаја чије је далеко јаче испољавање тако потребно за даљи полет и утакмицу Југославије, за њен опстанак, морални и културни престиж у великој заједници свих народа.

Овај значајни период националног реформисања и снажења унутра и споља пружио нам је, у вези поменутог акта о подели земље на бановине, и сасвим нове услове за развитак престонице са њеном ближом околином. Почетак шире делатности у томе правцу омогућен је одредбом о стварању једне управне целине коју од сада чине Београд, Земун и Панчево.

Сасвим је разборито што тим Законом није одмах створена једна Општина него је преостављено да томе претходи увођење у живот једне „управне целине“, која је, услед тога што се код појединаца бркају лепе жеље са још непречишћеним појмовима о међусобним односима ова три града, допринела, можда, мало депласираној дискусији о њиховом даљем развијању. Са тих разлога треба поставити ствари на своје право место. Нека

је допуштено и мени да то учиним у оквиру овог краћег излагања.

Стварање једне Општине искључује за сада невоља просторне неповезаности Београда, Земун и Панчева. Када је Дунав залеђен или обмотан маглом пут до Панчева дужи је но до Загреба. Власт, утицај и стваралаштво једне модерне муниципије, а велики Београд мора то бити у сваком случају, немогуће је физички извести под таквим околностима. Са Земуну стоји боље, али су и поред свега сличне невоље.

Израда мостова за Панчево и Земун ствара сасвим другу слику. Од тога момента престоница ће бити органски везана за оба места непосредне близине, па се онда може говорити и о практичном остварењу иначе лепе замисли да се створи једна Општина Великог Београда. Томе на руку иде и исцрпљивање огромног комплекса терена са оне стране Дунава, који ће се за дужи низ година обилно искористити за лако и брзо снабдевање Београда намирницама докле, — аналого развитку свих великих градова — и на томе делу не буду почеле да ничу насеобине специфичног карактера. Пут од Београда до Панчева у загрејаним вагонима и са дивним изгледима на обе стране, трајаће таман толико колико је потребно да наш нови путник прелиста неколико страница новина.

Додиривајући питања урбанизма, која већ данас представљају посебну научну групу, ја сам увек наглашавао да су нова саобраћајна средства револуционисала све односе на пољу урбанизма до степена потпуног укидања ранијих просторних разлика, па самим тим створени су и други услови за развијање модерних градова. Чак и сам карактер улица претрпео је измене које се раније нису ни наслућивале. Захваљујући тим околностима

Панчево и Земун, чим мостови буду готови, стварно ће бити спојени да би било нелогично да се о тој важној чињеници не би водило још сада рачуна.

Утврђивање ових чињеница гони на закључке који у даљим доследностима наших активности на овој страни намећу и потребу смишљеног старања на бази једног одређеног програма о коме се мора говорити у овим данима. Пре свега регулациони планови Београда, Земун и Панчева (овог последњег у мањој мери) морали би да претрпе измене саобразно потребама тих места и нове могућности радиалног ширења престонице. Да наведемо само један пример. **Развитак Београда карактерисан је сталним померањем центра вароши у последњим деценијама.** Укидањем наметнуте границе на Сави и Дунаву омогућено је ширење Београда у све правце који је дотле, с обзиром на тезу која се овде заступа, имао карактер више приморског града. После ослобођења оживели су крајеви на Сави и Дунаву, па је и ужи центар, тако звани сити, почео да задржава старо место. На тај начин и сама градска рента у овом делу дошла је до свога јачег изражаја. Но то су ствари које иду у област посебних студија. Важно је сада да се регулациони планови Земун и Београда прилагоде потребама које се оцртавају у одређеној еволуцији на пољу урбанизма. За Београд то важи специјално код одређивања главних саобраћајних артерија, онако исто као што потребу знатних измена намеће и само проширење атара према новом Закону. Вредност тога Закона не може довољно да се нагласи нарочито у вези стварања посебне управне целине сва три места. Јер до сада атар у опште није био обележен нити су постојали јасни прописи о уређењу Београда с обзиром и на његов однос према суседним Општинама. Ранијим покушајима недостајала је далековидост и стручност, при чему нарочито мислимо на неуспели покушај да се допесе „Уредба о спровођењу Генералног плана“ која је, по моме дубоком уверењу, једна бесмислица. На место таквог крпежа потребан је добар Генерални план, Грађевински Закон и Закон о атару. Овим последњим омогућили смо и нормирање односа на делу изван атара Општине Града Београда, тако да ће се и тиме омогућити стварање далеко бољих насеља.

Модеран Грађевински закон узели смо у рад, али ће он морати да се подеси тако да важи за управну целину, т. ј. за сва три града који ће се доцније спојити и као једна Општина...

Прилагођивање Генералног плана потребама сва три места дужност је која се има извршити споразумно, онако исто као што ће то бити случај и код осталих предмета и

одлука општег значаја. Постоји безброј проблема о којима још сада треба размишљати и решавати их на бази пуне координације снага, проблеми технички, економско-саобраћајни и културни. О неким су говорили ових дана и остали представници наших градова, а нарочито г. Милош Савчић, председник Општине града Београда, чија се провиљивост духа испољава и у позитивном деловању на овој страни. Изјаве готово свих главних представника ова три суседна града доприносе не само разбистривању питања, него су тако исто и наговештај даљих међусобних споразума који ничу како из потребе брзог санирања прилика сва три града, тако исто и из смишљене тежње свију да омогуће њихов најшири просперитет на привредном и културном пољу.

Конституисање једног заједничког тела за сва три града намеће се само од себе. Ако су потребна банска већа то је у још јачој мери потребно једно веће за Београд, Земун и Панчево, које би одмах почело да се бави свима питањима од општег значаја и тиме упути целокупан развитак престонице и околних места на бољи правац. Важно је да се избегне дисхармонија у деловању ових муниципалитета, која би доцније проузроковала излишне и огромне жртве за исправљање грешака, које су неизбежне ако се не омогући пуна сарадња кроз поменуто веће. Конституисање тога већа ствар је о којој ће меродавни фактори повести онако исто озбиљно рачуна као што су то учинили спретно и разумно код нове поделе земље на бановине. Иначе није на одмет мишљење да би за сада то веће могле да сачињавају саме Општинске управе у ограниченом броју чланова и, евентуално, са додатком чланова појединих Комора и корпорација (за привредна и друга питања општег значаја) у колико ових не би било у садашњем општинском представништву. Ако се ради на томе да се омогући ближа сарадња Општина као таквих, онда је и формирање већа на бази наименовања садањих представника трију Општина услов за непосредније и сигурније испољавање утицаја на ток послова који се теже да остваре кроз веће. Формација већа на други начин резултирала би из стања у коме би поменутој управној целини припадали и срезови Панчева и Земун, у ком би се случају наметала сама од себе потреба узимања за чланове већа и других представника. Под околностима надлежности већа за територије које су обележене атарима Београда, Земун и Панчева изгледа ми да је најцелисходније решење ако се чланови већа узму из садањих општинских представника и у броју који не мора бити велики можда највише 10. Ја то веће замислих као једно потпуно радно тело које би имало сасвим одређене комуналне задатке,

и у томе би се још разликовало од осталих већа. На тај начин припремио би се терен и за мало доцније стварање једне Општине чија би управа, дакле, никла органски из тога комуналног већа. Можда не би било претерано ако би се оно тако и назвало чиме би се и споља нагласно његов прави — муниципални карактер.

Београд са Земунем и Панчевом (без срезова) имао би око 300.000 становника а то је број велеграда у пуном смислу речи. Када се зна да је Београд за последних осам година удвостручио своје становништво а тако исто да је и Земун нагло коракнуо напред онда се пред нама указује слика Великог Београда најближе будућности од преко пола милиона становника. Томе ће ићи на руку и само спајање све три Општине у једну као и безброј других услова који иду из Богом даног положаја на коме се налази Бео-

град — вратнице Истока и Запада. То значи да Београд још сада треба да напусти онај узани оквир примитивног извођења своје комуналне политике у који је раније био спутан, него ову мора ставити на далеко ширу основу, разумну, обележену јасним системима свестраног комуналног старања које му је до данас недостајало. И не само то: Београд својом примерном организацијом треба да служи за углед осталим Општинама и да као такав у свему одговори оним оправданим надама које се на њега полажу као престоницу Југославије. Главно је да се у овом прелазном периоду обележе јасне линије комуналне делатности коју ће убрзати процес стварања на свима пољима. Нова Општинска Управа руководи се тим обзирима, чврсто уверена да многе значајне реформе које изводи иду на руку напретку наше престонице.

Д-р Стев. З. Иванић,
директор Цент. Хигијенског Завода

Уређење Санитета Општине града Београда

Развитак многољудних и густо насељених градова, што је нарочито одлика савременог друштвеног поретка са јако развијеним индустријама, трговином, слагалиштима, магацинима, грађевинском техником и т. д. где су потребне хиљаде радника, учинио је, да су и општинске заједнице морале узимати на себе многобројне задатке, а нарочито социјалне.

Велика здравствена беда становништва ових многољудних насеља у почетку њихове индустријализације, поскупљивање и тешкоће у снабдевању животним намирницама, недостаци у снабдевању пијаћом водом, невоље у отклањању отпадака, изметина, и т. д., станбене кризе и многобројна друга зла, која представљају озбиљне социјалне проблеме савременог друштва, била су још тежа и сложенија за решавање у овим пренасељеним градовима. Упоредо са овим тешким животним приликама у овим великим насељима ишао је и пораст смртности одојчади, мале и школске деце, јако распрострањење туберкулозе и сифилиса са проституцијом, повећан алкохолизам, повећана општа смртност, јако проширење акутних заразних болести.

Све ово и многа друга зла приморали су велике градове да поведу нарочиту комуналну здравствену политику. Било је јасно, да је ту први и главни чинилац техничко преуређење градова: грађевинске одредбе о зидању кућа за становање, уређење улица, паркова, саобраћаја, тргова и т. д. водовод, канализација. И многобројни градови западне Европе већ су извршили овај преображај. Али несумњиво, да је поред овога потребна и једна добра социјално-медицинска организација која ће имати за задатак, да испитује здравствене прилике и узроке неповољним односима и да предузима медицинске, а предлага социјалне или техничке мере, којима би се ти узроци могли отклонити.

Београд има своје особености привредне и културне. Из њих истичу и посебни здравствени односи. Заштита здравља грађана великих насеља одудара од рада у овом правцу у мањим насељима. И ако хоћемо правилно, да изведемо асанацију великих насеља и да заштитимо и унапредимо здравље становништва у тим градовима потребно је, да у првом реду проучимо читав тај сплет сложених односа, који сачињавају живот савременог града и одредимо утицај њихов на здравствене односе, па тек према томе да подижемо установе и одређујемо правце комуналне здравствене политике. Општина има обавезе према

својим грађанима, а у првом реду мора им обезбедити здравље. То обезбеђење се може постићи само, ако смо свесни чињеница, које изазивају поремећаје здравственог стања. Тако се одмах даје видети, да су организација и подизање установа за старање о здрављу зависни у првом реду од тих етиолошких момената. Комунална здравствена политика мора бити социјална делатност. Не одбацујемо индивидуално лечење оболелих, нарочито имућно слабих чланова општине, на рачун саме општинске заједнице. То је и потребно и важно. Али општински санитет има и даљи задатак. Не сме се задовољити, што ће утврдити трбушни тифус, па га отпратити у болницу или издвојити у кући и лечити. Није довољно чак и извршити дезинфекцију куће и пелцовање укућана и околине. То су палиативне мере, које у прилици спречавају даље ширење болести, али које не обезбеђују насеље од даљих појава болести. Ту се мора ући дубље у питање и испитати сви социјални моменти, који омогућују појаву обољења и предложити мере, које ће искоренити нове појаве. Није довољно, ако се утврди, да је један грађанин болестан од туберкулозе, дају му се лекови и упуства, па и упути у болницу и санаторијум. То још не сузбија зло у његовом корену. Морају се наћи узроци и предложити мере за асанацију. Свакако да лекар није у стању да изводи све опсежне мере за асанацију једног великог града. Али он је најпозванији и најстручнији чинилац, које ће те односе испитати, проучити и потребне мере препоручити.

Београд је постао велики град и његови задаци у овом погледу су посебни. Још поодавно, а нарочито последњих неколико година, развија се врло јако и санитетска служба у општини Београдској. Нови статут употпунио је одредбе ове службе и омеђио задатке, који јој припадају. На основу тога статута потребно је провести реорганизацију те службе. Не желим, да дајем никоме лекцију о томе, али мислим да сам позван, да укажем на извесне могућности, којима треба да се користи та реорганизација.

После рата је код нас учињен један знатан напредак у старању за народно здравље. Постао је велики број врло значајних здравствених установа. Београд није у овом погледу занемарен. Докле пре рата осим опште државне болнице и општинског санитета, прилично скромних размера, и неких приватних друштава, у Београду није било других здравствених установа, сада постоје много-

бројне установе разне врсте. И Министарство народног здравља, и Медицински факултет, и Осигурање радника, и Општински санитет и приватна иницијатива јављају се и стварају многобројне установе за лечење и сузбијање заразних болести. У своме раду на реорганизацији санитета општинска управа мора водити рачуна о тим чињеницама и тражити споразумну сарадњу са тим установама. У оснивању својих усанаова мора избегавати стварање паралелних усанаова, него своја средства треба да троши на развијање рада усанаова, које већ постоје, и за оснивање оних усанаова које су потребне, а којих иначе нема.

За преглед оболеле сиротиње и прву помоћ пре рата је постојала једна општинска амбуланта. Последњих година је отворено још неколико периферних амбуланта, и ако постоје и амбуланте уреда за осигурање радника и трговачке омладине и амбуланте опште државне болнице и разних клиника. Све ове прегледају бесплатно сиротињу. Због тога су споредне општинске амбуланте после неколико месеци рада показале незнатан рад и морале бити укинуте. Али и ако сем централне амбуланта није потребно оснивање нових периферних, потребно је нешто друго. У првом реду потребно је да општина склопи известан споразум о сарадњи са постојећим амбулантама болница и клиника, потребно је да општина обезбеди лечење своје сиротиње и у тим усанаовама и материјалном помоћи тих усанаова, те тако обезбеди и редовно извештавање о тим прегледима. Друго, општина мора да омогући на другој основи него досада лечење и негу сиромашних болесника, који леже по кућама, у колико их не може на свој трошак да смести у болнице. То би се најбоље дало постићи како је то већ спровео фонд железничара. Цео Београд треба изделити у реоне. У сваком реону треба да буде један лекар, који по могућству у средини реона станује. Овај би лекар радио у одређено време у општинској амбуланти. У његовом реону општина би му морала основати нарочиту ординацију или би он у одређено време примао у својој приватној ординацији амбулантне болеснике и где би га по потреби могли наћи ради позива у куће сани, који на то имају права. Можда би чак општина могла са лекарском комором сачинити и један колективан уговор о лечењу општинске сиротиње на рачун општине са упутницом шефа општинског санитета. На тај начин могли примити на себе ову бригу сви лекари, који пристају по том уговору да раде. О овоме треба промислити и ствар испитати, а нарочито прорачунати трошкове за такав рад. Али једно је врло потребно. Општина мора имати известан број сестара - њудиља, које ће свакодневно обилазити болеснике,

који се лече о трошку општине, и старати се о њиховој правилној исизи, дајући упутства.

Ако би се спровела сарадња са постојећим усанаовама за лечење (а можда би се могло и са уредом за осигурање радника), ако би се између општинског санитета и тих усанаова склопио један споразум и извела што ужа веза, мислим да би општина могла врло добро одговорити свима својим задацима у овом погледу.

Али ту не престају обавезе општине за лечење оболелих. И поред великог броја болесничких постеља, којима располажу општа државна болница, заразна болница и клинике, општина мора помишљати на подизање неких болница, које су потребне нарочито за београдско становништво. Овде долази из појмљивих разлога на прво место болница за туберкулозу, а потом за деље болести.

За лечење амбулантних болесника врло велику улогу играју **нарочите усанаове, диспанзери**. Поред прегледа и лечења те усанаове имају и посебне социјалне задатке. Оне проналазе оболеле или потребите, оне болеснике и њихове укућане обавештавају и поучавају, оне воде надзор и старање не само над болесницима него и над њиховим укућанима. Ове усанаове могу бити најбољи сарадници одсеку за лечење и одсеку за помагање сиротиње само, ако се организује правилна сарадња. Амбуланте би све оне болеснике, који потребују нарочиту стручну помоћ упућивале диспанзерима, а ови би све оне болеснике, којима је потребна нарочита помоћ, слали у одсек за помагање сиротиње. Исто тако ове би усанаове одабирале и оне, којима је потребна друга помоћ (склониште, обораваиште, бање, санаториум, боља исхрана, дом за одојчад и т. д.) и упућивати одсеку за помагање сиротиње. На тај начин би се изредило и потпуније и целисходније социјално старање о општинској сиротињи. За овакав рад би требало само предвидети што савршенију везу између свих ових усанаова, што би се најбоље постигло прописивањем нарочитог правилника о сарадњи свих ових усанаова.

Остаје нам још питање, да ли треба општина да оснива своје диспанзере. После рата Министарство Народног Здравља основало је у Београду: диспанзер за туберкулозу, поликлинику за кожане и венеричне болести, завод за заштиту матера, одојчади и мале деце, школске поликлинике. Српска мајка и Материнско удружење створили су такође значајне усанаове за збрињавање одојчади и мале деце. Њих општина и материјално помаже. Али и клинике имају своје усанаове са сличним задацима. Ускоро ће продрети и радничка обданишта за малу децу. Све су ове усанаове поглавито намењене Београђанима. Место што би општина подизала

паралелне установе, изгледа ми да би и овде била много успешнија сарадња општине са установама, које постоје. Те би установе по нарочитом споразуму примиле на себе старање о општинској сиротињи, подносиле извештаје и све остале податке, а општина би им за то дала извесну дотацију. Ова сарадња је потребна и из других разлога. Ако се стварају паралелне организације државне, општинске, приватне, општина никада неће имати потпуне податке о појединим здравственим питањима или распрострањену народних болести, као ако се изradi једна кооперација између свих ових установа са општинским саветом на челу. Напоследку концентрисањем материјалних средстава омогућује се и развитак ових установа. Ни држава ни општина нису у стању да свако за себе својим посебним установама обезбеде велике кредите. Али ако се ова средства споје омогућено је, да установе прошире и разгранају свој рад, а с временом оснивају и посебна саветовалишта у разним крајевима града. Овај интерес има општина и из разлога, што би својим средствима могла основати неке установе, којих још нема, а које би биле од великог значаја, као што су установе за мајке и децу, установе за физичко васпитање деце, обданишта, ђачка склопишта, летњиковци за ђаке и децу, опоравилишта, трпезе за ђаке, сиромаше и беспослене и т. д.

Докле овако стоји са установама за лечење и социјално медицинска питања, нешто је друкчије са организацијом **јавне хигијене** у Београду. Општина београдска има организоване обавезе за лечење. Она по закону мора да се стара о лечењу сиротиње. Али поред ње о лечењу радника старају се две радничке установе социјалног осигурања, те се у толико ствар још више организује. Што се тиче социјално медицинских установа, општина би имала највећи интереса да ступи с њима у кооперацију, потпомажући их материјално. Основати нов диспансер, нову амбуланту за венеричне болести, нове диспансере за децу, нове школске поликлинике поред ових које постоје и раде било би само расипање средстава. Међутим помагање ових установа од стране општине омогућило би им много интензивнији рад. А ту би помоћ могла општина да да у особљу (лекари, сестре), у новцу или у натури (осветљење, вода, огрев и т. д.). И интерес ових установа и интерес општинске здравствене службе и интерес стручног рада захтева да се приступи оваквом решењу ових питања.

Са јавном хигијеном у општини стоји нешто друкчије, јер је делокруг рада у овом правцу цело насеље и све становништво града Београда. Али у исто доба ова служба не може се организовати само као чисто лекарска. Њена организација захтева и многе друге

стручњаке (ветеринари, хемичари, санитарски инжењери, и т. д.). Надаље потребна је непосредна и непрестана сарадња (не преко аката по надлежности, него у заједничким конференцијама ради споразума) са другим одељењима општине, нарочито техничким!

У Београду постоји и државна установа ове врсте (Централни хигијенски завод). Овај је Завод и досада и незванично сарађивао на многим питањима са општином. Та би сарадња могла још више да се употпуни и прошири, од ње би општина имала такође корист.

Али и поред свега тога општина мора да посвети што већу пажњу решавању питања јавне хигијене. Та се питања могу како треба решити само добром организацијом службе и оснивањем нарочите установе, где ће се моћи применом свих научних метода рада вршити потребна испитивања и контроле. Каква би морала бити та организација, доста је тешко питање, јер до сада смо имали у Београду само делимичне органе, па и они нису довољно повезани међу собом. Разне општинске управе установљавале су поједине установе или уводиле поједине службе, али их није ниједна повезала у једну целину, те су тако мање или више одвојене, и ако је неопходно потребно да координирају и заједнички раде и да буду под једним вођством. Постоје: ветеринарска служба на кланици, бактериолошка лабораторија, хемијска лабораторија, дезинфекциони завод, надзор над пијацама и радњама животињних намирница, надзор на трошаринама и т. д. Сви су ти послови делови јавне хигијене. У Београду су само повезани, што су под шефом општинског санитета. Међутим међу њима мора да постоји **радна заједница**. Сви они морају имати једну установу за рад и једног стручњака хигијеничара, који ће им давати упутства за рад и који ће целу службу упућивати. Бактериолог, хемичар и ветеринар допуњају један другог у прегледу животињних намирница. Органи који прегледају тргове, радње, раде на трошарини морају бити под стручним вођством и контролом. Морају тражити и ветеринара и бактериолога и хемичара према потреби. А требало би имати и стручњака за намирнице биљног порекла. Овде још долази контрола пијаће водоводне воде и контрола мнобобројних бунара који постоје у Београду.

За ове послове треба прописати нарочите правилнике и нарочита упутства за особље, тако да с знају дужности и начини рада.

Друго је важно питање сузбијање заразних болести. Ова служба мора да се реформише и то 1) што ће се сваки заразни болесник принудно упутити у болницу. Данас има тих могућности и законски (чл. 19. Уредбе о сузбијању заразних болести) и сме-

штајне у лепо уређеном болничком одељењу Централног хигијенског завода (200—250 постеља). Овој установи, на жалост, општина није поклањала довољно пажње, а могла би је помоћи бар водом и електричном струјом.

2) Што ће увести дезинфекцију у току болести и усавршити досадашњи начин дезинфекције, а нарочито подврћи дезинфекцију по кућама већој контроли и преуредити Завод за дезинфекцију и снабдети га свима потребним апаратима. 3) Што ће уредити епидемиолошку службу на савременим основама те увести истраживања извора и путева за заражења и контролу свих прездравелих болесника до бактериолошког издржавања. Ово нарочито важи за школску децу. У овом правцу је постојала сарадња са Хигијенским заводом и већ су извесне ствари и уведене.

4) Што ће поступати са свом строгошћу у провођењу свих потребних мера, и нарочито предузети и неке асанационе мере. Не желим да идем у детаље, али да би била јаснија ова мисао навешћу пример трбушног тифуса. Више од 2/3 случајева ове болести јављају се у крајевима где нема водовода и канализације. Већ је само та чињеница довољна, да нам укаже на однос између трбушног тифуса и тих прилика. И ако није могуће спровести водовод и канализацију, јер стају милионе, могуће је место загађених бунара подићи неколико јавних црпили или чесми, а најстрожијом контролом онемогућити оне скандалозне нужнике, него све кућевласнике приморати да подигну хигијенске нужнике. То је и у интересу сопственика, јер им нужници загађују земљиште, а хигијенски нужници не стају много. Чак би сиромашније и општина могла помоћи материјалом.

Сузбијање заразних болести је у неразделивој вези са радом на контроли животних намирница и пијаће воде, те је потребан сталан контакт ових органа.

Да би могао одсек за јавну хигијену проводити како треба ове и друге многобројне задатке, којима има да се бави поред сличне организације службе треба да постоји под шефом за хигијенску службу и нарочити завод за градску хигијену, који би имао ове одеље: бактериолошко-епидемиолошки хемијски и одељење за јавну хигијену. У саставу бактериолошко-епидемиолошког одељења био би завод за дезинфекцију и дезинсекцију и дезинфектори. А одељење за јавну хигијену водило би надзор над животним намирницама и пијаћом водом, контролну службу на пијацама, трговинама, радњама са животним намирницама и т. д. затим надзор над кланицама, хотелима, санитетско-полицијску, ветеринарско-полицијску службу, контролу над јавном чистоћом. Ово би одељење испитивало хигијенске прилике у вароши, предлагање асанационе мере и т. д.

У организационом погледу цео би град требало поделити у реоне. Шеф за јавну хигијену поделио би реоне лекарима хигијеничарима, који би имали поред себе и контролора. Ови реонски хигијеничари, у чији би задатак спадало целокупно старање о јавној хигијени одређеног реона, имали би да буду у најужем контакту са заводом. Завод би морао имати ориентационе лабораторије на кланици, водоводу и трговинама, које би биле снабдеване потребама за хитне микроскопске прегледе, затим стерилним судовима за узимање сумњивог материјала и за чување таквог материјала док не дође у лабораторију. Кад нема реонског, оди. пијачног или трговинског рада и хигијеничари и контролори би радили у заводу на испитивању и проучавању прикупљеног материјала и давању стручних реферата, сређивању података, и т. д. На кланицама, по радњама месних производа водили би надзор нарочити ветеринари - хигијеничари. Они би се старали и о спаљивању животињских лешева и уништавању бесних животиња и паса, као и о спречавању животињских зараза на подручју града Београда, контроли сточних тргова, увоза стоке и т. д.

Целокупна ова служба организационо би била употпуњена тек кад би се прописали правилници и упутства за сваку врсту посла. На овај начин би се удесило и организационо јединство и уредила уска сарадња међу свима деловима службе.

При крају хоћу да нарочито нагласим, да је одељењу за социјално и здравствено старање неопходно потребна сарадња и помоћ других одељења нарочито техничког и општег (администрација, правни одсек, статистика) и привредно финансијског. Водовод, канализација, одсек за паркове не би требали никакве радове да проводе без овог одељења, али исто тако инжењерски и архитектонски одсек морали би тражити и мишљење хигијеничара о својим намерама и радњима. Опште одељење пак имало би да предмете по хигијенским кривицама брзо решава и најкраћим поступком извршује све полицијско санитетске и ветеринарске мере. Брза сарадња и помоћ осталих одељења необично је потребна за правилно обављање санитетске службе, а нарочито послова јавне хигијене.

Поред ових питања, које сам овде додирнуо, оставио сам један велики број из организације санитетске службе недирнут. У осталом сва та питања и не могу се једним чланком обухватити. Али како се општина Београдска сад налази пред реорганизацијом, мислим, да би било у великом интересу санитетске службе, кад би се сазвала једна конференција стручњака, који би претресли сва питања организације и израдили потребна начела за правилнике о раду, па се тек после тога приступило реорганизацији.

Никола Боновић, публицист

Историски и вештачки развитаk градова

— Метрополитанизам или регионализам —

Модерна варош је збир разноврсних односа, интереса, потреба и покрета, и не сме се једнострано схватити, као што то често чине специјалисти, који се баве било једном било другом граном савременог урбанизма. Због тога је свестрано проматрање и проучавање живота у вароши, неопходна потреба сваке добре комуналне политике. У просуђивању комуналног живота није ни један трезвен грађанин потпуно ланк. Истина: оно што је стручно треба оставити стручњацима, али, о оном што дубоко задира у наш свакодневни живот треба говорити отворено и одређено. Стога, ми без икаквих претензија износимо неколико погледа на историски и вештачки развитаk градова у опште, а посебно Београда.

При подизању наших вароши, а нарочито Београда, почело се најзад раскршћати са оријенталношћу и примитивним схватањима и навикама, које су се преносиле са генерације на генерацију и ударале свој печат на спољни и унутрашњи развитаk наших градова. Ово растајање, или боље рећи отимање од прошлости, огледа се не само у спољном архитектонском погледу, већ и у хигијенском, економском и саобраћајном. Наша данашња варошка кућа и улица изгубила је потпуно онај карактер који је имала пре пола века. Народна изрека „моја кућица моја слободница“ нема више значаја у вароши. Кућа је постала артикл за промет као и свака друга роба, с том одликом што је ретко да код неке робе постоји толико разноврсних квалитета и цена као код ове. Може се слободно рећи да је скоро половина становништва београдског у вртлогу спекулације са кућама за ренту, уживање и т. д. и да обавезно отвара свакодневно своја врата разним спекулантима, купцима и агентима. По крајевима Београда а и у центру извесни предузимачи индустријализирају производњу станова. Слаб материјал, никаква израда, слабо и привремено осигурање хигијенских услова општа су карактеристика. Овим путем идући Београд неће скоро доћи у ред модерних европских градова.

У подизању наших градова, специјално пак Београда, има у глазом три периода: Период оријенталних сокачета и ћепена, нечистоће и несиметрије; затим период слободног трговачког развитака, без икаквог одређеног плана, једино према основној животној потреби. У овој периоди као и у првој, улица није ништа друго до пут који води до кућа тамо подигнутих. Трећи је период, планског уређења вароши. Ове транс-

формације из једне периоде у другу нису биле ни отсечне ни брзе ни лаке, јер је историјски развитаk макакo био наказан и опсурдан скоро увек јачи од вештачког. Нису само били у питању архитектонски, хигијенски, саобраћајни и општи урбанистички разлози који су опредељивали ове периоде, већ су ту били по среди и од значаја дубоки економски разлози. У првој периоди преовлађивао је агрикултурни однос; у другој ситна трговина и занат; ствара се чаршија, али са урбанског гледишта варош остаје скоро непромењена. У трећој периоди јавља се интензивна трговина, варошки саобраћај и цео онај покрет и замах економског живота и оптицаја којим се одликује модерни град. У овој периоди улица није више прост пут до кућа већ један универзални маркантни проблем модерног града, који има своју хигијенску, саобраћајну и естетску страну.

У току свога историјског развитака, а под упливом економских и духовних чињеница створена су два главна типа вароши: културне метрополе и индустријске вароши. Београд је на путу да постане културна метропола. Али се он развијао без великих библиотека, музеја, конзерваторија, позоришта, сликарских галерија, разних академија, великих публикација и т. д. Такве су биле животне прилике да је од свачега било по мало а ништа довољно. Утврђена је чињеница да нема тачне пропорције између увећања становника и повећања школа, универзитета, паркова, лечилишта и т. д. Због тога је главна маса београдског становништва на врло скромном ступњу просвећености.

Индустријски град је производ новог доба, новог економског живота. Он нема довољно стваралачких снага за једну цивилизацију. Производња материјалних добара узела је такав облик, и створила такве услове живота, да се слободно може рећи да је то једна нова форма људског варварства. Тако зване „утљени“ и „гвоздени“ градови Америке, Енглеске и Немачке пружају на својим улицама најчудноватије слике суровости и бруталности иза којих далеко изостају призори у сељачким механама, или, трикови и обмане које се свакодневно врше над необавештеним потрошачем у инфериорним улицама трговачких градова.

Проблемом уређења и живота у индустријским градовима баве се интензивно Американци и Енглези већ пола века. Између осталих, нарочито, познати архитекти и урбанисти: Ричардсон, Мак-Кин и Вајт. Сви су се

они трудили да нађу начин за побољшање општинских услова у индустријским градовима. Остављајући механичку рутину свога посла, индустријски радник упада у другу животну исто тако механичку и тешку. Може радник побољшати своју надницу колико хоће, али општи услови живота, под којима живи остаће исти. У томе и јесте проблем. Неки америкашки индустријски градови, као и неке индустријске секције великих метропола, тражећи побољшање општинских животних услова индустријских градова упали су у извесне опсене и лудорије о којима вели познати америкашки урбанист Lewis Mumford у своме есеју *The City* да ништа теже ни смешније за цивилизацију није од подизања „Белих светлосних путева“, (разних светлосних лудорија), „Тобогана“ „Шат-Шата“ (погађање у мету), биоскопа, „мерење снаге ударцима“ и т. д. И то у замену за ваздух и просвећивање. Прибегавање оваквим средствима значи одрицање од широких задатака хуманости. Свака градска управа индустријских вароши или индустријских секција, вели Мумфорд, стоји пред алтернативом: или да хуманизира животне услове индустријских насеља, или да дехуманизира становништво.

Историјски развитак код културно-трговачких метропола и мањих градова може се још донеке и сносити; код индустријских треба сваку спонтану агломерацију растури и забранити произвољно подизање и насељавање индустријског дистрикта.

Да се вратимо Београду и београдским приликама: београдска је улица још увек са малим изузетком чудовиште. Она се истинитостепено теше, губи своје чворове, нарастке и зупце, али је још увек добрим делом ближе сокаку него булевару. Правилне улице, са кућама плански озиданим, показују тенденцију за саобраћај и трговачки промет, а ово је главни фактор интензивног насељавања. Врло је често случај, да су се и велики трговачки градови развијали без правоугаоног плана и распореда јавних грађевина, да је често дошла фабрика уз школу и кланица уз цркву, али овакав начин развијања није никада давао маха претераној спекулацији са варошким земљиштем и грађевинама. Један од важних узрока овога је недефинитивност регулационих линија. Међутим, правоугаона регулација земљишта т. зв. „gridiron“ систем или систем „роштиља“ дала је изванредног маха спекулацији са земљишним јединицама (плацевима) и ненормалне промене у ценама, што нема никакве везе са основним разлогом зашто вароши у опште постоје. Није безначајна ствар што је Београд последњих десет година био поприште фантастичне спекулације са земљиштем и зградама, и ако је великим делом без правоугаоног плана. Оваква је спекулација претворила зграде и земљиште у артикл за брзу спекулацију и зараду, и озбиљно укочи-

ла нормални и солидни развитак вароши. Делавало се да је једна страћара у центру за осам година променила дванаест власника и опет остала оно што је била 1919 године. На овај начин увучени су били у спекулацију са зградама и земљиштем знатни капитали и острањени од грађења и солидних послова. У варошима где већина земљишта припада Општини, која издаје „лисове“ на 99 год. као што је случај са Њујорком и делимично Лондоном, оваква спекулација није могућа. Док је на неким местима, нарочито у Америци, у првој половини деветнаестог века спекулација са земљиштем била узела толико маха да је била потпуно укочена правилно подизање вароши, као што је то био случај са Чикагом, Сент Лујзом, Цинцинати и т. д. где су и саме општине као имовинске јединице улазиле у вртлог ове спекулације; бацале све своје терене на продају, куповале, препродавале и т. д. Код наглог подизања привредног живота, ове су појаве неизбежне, али се њихов штетан утицај може смањити и ограничити.

У једној епоси израђене и балансиране културе треба да се огледа један исти дух како у приватним резиденцијама тако и у палатама. Код нас на сваком кораку одудара дух грубе разноврсности и простоте. И нешто много горе од тога: на средини улица често су још кућерци који сметају саобраћају, као што је то случај са фурунџицом у Шуматовачкој улици, као и многе друге незгоде које треба немилосрдно отклањати. Осман је за време Наполеона III променио физиономију доброг дела Париза и ударио основ његовом даљем развоју. Београду је требала рука, која ће без икаквих личних и политичких разлога, мада то није лако пребродити, енергично рашчистити са оријенталским мурдарлуком који се још увек види по београдским улицама. Можда је баш сада време када се то може боље и лакше него што се је могло раније, и него што ће се моћи касније.

Једно од најтежих и најглавнијих питања Београда је његов субурб. Он није постао на тај начин што је мали државни и приватни чиновник, стално уопслени радник, занатлија и мали трговац одлучио да живи на бољем ваздуху и комотније па у предграђу подигао себи кућу, већ је то делом скорашњи досељеник са села и сељак који се као мали власник ту затекао. Зато је наше предграђе згомилано у сељачком нeredу. Тамо нема ни једне културне установе сем основне школе. Тамо има доброг и честитог света, али је тамо у исто време и легло илегалне проституције и криминалитета. Ако обиђете наша предграђа и покушате да завирите на прозор или врата видећете на сваком кораку, како уз боце пуне алкохола, и уз грамофоне старијег типа полунаге жене и раждрљени младићи проводе своје време. То су становници који обично ноћу силазе у центар. Док код просечног варошког

становника игра велику улогу на његову концепцију о угодном животу, купатило, централно грејање, аутомобил, позориште и други разни апарати, дотле се на периферији печење, литрењак и пар избледелих цигана сматра за удобан живот. Код сељака се понегде одомаћило кроз школу, да ко хоће да не буде простак треба да живи у вароши, да постане варошанин. Међутим у вароши се може живети простије и назадније него у селу. Престоница, као културна метропола мора свој субурб културно филтрирати и очистити. Она не би могла оправдати своју егзистенцију ако не би својим стваралачким снагама утицала на дух и свест нације. Ако би она остала само арена социјалних спекулација, онда би њен утицај био далеко испод потреба нације. У стварању наше цивилизације важна је ствар да ли ће превагнати метрополитанизам над

регионализмом. И једна и друга идеја има великих партизана. По нашем схватању иде се метрополитанизму, тако да ће за педесет година наши регионални центри изгубити онај значај који данас имају. Али, да би метропола имала културног и цивилизаторског успеха, њене снаге морају непрестано довлачити енергију, материјална средства и мозак из свију крајева у центар.

Они који се баве питањима културе, цивилизације и социјалним предвиђањем морају увидети колики је огроман значај и утицај престонице, кад је она и културна метропола, али ће увести свакако и то, да цивилизација наше престонице није наш национални успех. Не треба заборавити ни то, да је сваки елемент материјалне културе, у извесној мери и сигнал духовне културе.

Миливоје М. Савић,
начел. Мин. Тргов. и индустрије

Привредно стање Београда

— Прилози за историју економског развитка Београда. —

Београд се налази на сливу реке Саве и Дунава, дакле на обали Саве и Дунава, и томе Београд има да благодари за свој огромни трговачки значај, па ипак Београд није сазидао модерне кејове ни на Сави ни на Дунаву, нити је подигао одговарајућа лежишта за робу, магацине, елеваторе, силосе, дизалице за истовар и утовар, да би искористио тај свој трговачки положај.

Београд има пензионера и пензионерки око 6.581, чиновника и платеника државних има око 10.000. Изданих одобрења од стране Трговачке Коморе за трговачке радње у Београду до 1928. г. је 18.000.

Београд има 226.070 становника. Београд је велико трговачко више увозно, а мање извозно место, пошто се из предатне Србије извози:

1.) жито преко Смедерева, Шапца, В. Градишта, Дубровице и Обреновца;

2.) шљиве и шекмез преко Чачка, Аранђеловца, Лознице, Ваљева и Шапца;

3.) воће преко Чачка, Јагодине, Аранђеловца, Пожеге, Влад. Хана, Прибоја и Прокупља.

Београд извози: коже ситне стоке која падне у Србији, као и кожу дивљачи. У Београду је седиште највећих извозника стоке. Живину извози В. Плана и Јагодина такође и јаја, и ако и Београд има гросиста извозника живине.

У Београду седе сви агенти страних фирми и домаћих фабрика који посредују увоз стране и домаће робе за предатну Србију.

Стока за клање долази у Београд из целе Србије; говеда највише из округа тимочког, пожаревачког и ваљевског и са пијаце и вазара из Паланке, Свилајнца, Параћина, Петровца, Јагодине, Пожаревца и ситније говеди из Чачка и Ужица; телад из Војводине, јагњад из Ниша, Кривога Вира, Пирота, Цариброда, пожаревачког округа, а у последње време из Јагодине заклана и охлађена; јовце из Соко Бање и Кривога Вира; свиње из Паланке, Пожаревца, Младеновца, Вел. Плана, Марковца, Жабара, Петровца, Ћићевца, Параћина и из Војводине.

Околина Београда сувоземна није богата, јер је терен таласаст и брдовит, а што је равно као у Жаркову, то је рит. Богатство пољопривредне Србије: Поморавље, Колубаре и Тамнаве је 30—50 км. од Београда.

Поврћем се Београд снабдева из околине, рано из Панчева и Земун, позно из

Ниша и Параћина, рано из Новог Сада и околине и позно из села Купусине (Бачка).

Поврће дају села низ Дунав и уз пут Београд — Смедеево, као Вишњица, Сланце, Винче и Ритопек, Велики и Мали Мокри Луг (купус). Интересантно је напоменути, да употребу топлих леја са прозорима су научили Вишњичани од једног који је то научио у стаклари у Топчидеру као осуђеник.

Околина Београда се одликује својом производњом одличног арпаџика, који се производи 30—50 вагона који се продаје по Србији и служи за извоз.

Воће даје за Београд: трешње и грожђе Гроцка, Ритопек и околна села, из околине Ниша; вишње околина Суботице; кајсије Хоргош и Јагодина; крушке и јабуке срез пољанички и масурички; јабуке из срезова моравичког, пожешког, трнавског, прокулачког, подгоричког, јасеничког; грожђе Каменица, Гроцка и Смедерево и села између њих; шљиве срез левачки и колубарски.

Бостан за Београд се доноси из Панчева, околине Великог Градишта и Кладова. Млеко добија Београд из свих околних села, као и из Срема и Баната, па и самог држ. имања Беља. Снабдевање Београда ће се побољшати када се израде мостови за Панчево и Земун, тако да се колима може приспети у Београд. Нарочито ће се створити највећи баштованлуци када се изврше одбране ритова панчевачких од воде. Исто тако ће се баштованлуци развијати у жарковачком рити када се он исуши. Почетци баштованлука у жарковачком рити су извршени. Када се ово изврши Београд ће бити у животним намирницама најбоље снабдевано место у нашој земљи. Разуме се, да би требало подићи и велике хладњаче.

Креч добија Београд из најближе околине: као Жаркова и Раковице. Камени ломљен из Жаркова, Топчидера и Раковице, Кијева и Рипља. Песак добија из Саве и Колубаре. Нарочито се цени колубарски песак.

Београд у својој најближој околини нема руда и угља, али има на Авали живе и олова, у Бабама олова, у Гроцкој лигнита, на Колубари лигнита, лигнита у околини Аранђеловца, Младеновца и Лазаревца, лигнита има у моћним слојевима. Ови ће лигнито некада играти велику улогу у индустрији околине Београда. Подземне воде на Теразијама бушене на 70 метра су одличне, хладне воде, бушене артерске воде код пиваре Бајлонове, нешто топлије али одличне.

ВЕЖИОТКА
ГРАДА БЕОГРАДА

Вода дунавска има мање креча него савска вода. Обе воде су одличне за индустријску употребу, само их треба филтрирати.

Београд нема много простора за индустријска предузећа, јер их у продужењу Мокролушке Реке и Душановца спречава артиљериска касарна, а Душановац нема железнице; у продужењу Чукарице је жарковачки рит, уз топчидерску реку је парк и државно добро Топчидер, низ Дунав на Карабурму нема равнице, а у Вишњици је уска равница уз Дунав, а на платоу Београда у његовом залеђу ка Мокром Лугу нема железнице. Из свих ових момената и разлога се београдска индустрија развија у Земуну, а када буде мост за Панчево развијаће се у Панчеву. У Београду треба и избећи нагомилавање великих индустрија, које треба подизати у Земуну, Панчеву, Рипњу и Реснику.

Из околине Београда падне годишње пшенице 400—500 вагона, кукуруза 400—500 вагона, јечма 10—15 вагона, суве шљиве један вагон. Све се ово жито потроши у Београду, пшеницу купе млинови, а кукуруз иде за исхрану стоке и храну становништва. Добре године се извезе до 100 вагона пшенице, а кукуруза до 200 вагона.

У Београд се међутим увезе пшенице: до 1200 вагона „Захарије“ млин, и до 1000 вагона акционарски млин. Они доносе бачку и банатску пшеницу и побољшавају квалитет србијанске пшенице. Ови млинови раде већином за војску, а Београд увози и троши дневно 20 вагона брашна и то већином из млинова из Војводине.

У Београд се донесе годишње до 15 вагона вуне за продају сељацима. Обично се донесе 10 вагона табачке вуне из Карловца, Тржића и Љубљане, а 5 вагона рунске вуне. Од рунске вуне је један мањи део донета вуна из Алжира.

Сено се доноси у Београд колима са Умке, Колубаре, Младеновца, али се доноси и железницом из Славоније, Босне и Словеније.

Дрвени угља се доноси из села Лисовића на Космају.

Говеда и лаке свиње за Београд терају пешке и то највише из Паланке и Пожареваца. У Београду опада све више унос дрвета сељачког а што пада то купује периферија Београда.

Трговци са храном су г.г. Континентал (г. Калмић, Белгијанци, и Румуни из Букурешта) 5000—6000 вагона; Домаћа Банка 100—200 вагона за извоз; Смед. Кред. Банка ради по целој земљи и извози до 1000 вагона; Милко Стојковић до 150 вагона извезе и прода у Београду 300—400 вагона; Драгутин Мушкатировић ради у Београду и Обреновцу и то у Београду до 250 вагона и Обреновцу 100—200 вагона; Димитрије Мирковић до 100 вагона у Београду и 150 вагона у Шапцу; Коста

Живановић до 300 вагона; Јадранска Подунавска Банка финансира: Љубу Стојадиновића из В. Градишта до 1000 вагона и Ристу Христића из Младеновца 500—600 вагона и Извозна Банка 500—600 вагона.

Извозну трговину за сирове коже ситне стоке из Србије је задржао Београд. Извозника има 6 и посао је око 68 милиона. У Београду падне око 1,000.000 комада јагњећих, 350.000 комада јарећих, 250.000 овчијих и 70.000 комада козјих кожа. Овај је извоз из предкумановске Србије. Јужна Србија продаје коже у Скопљу, а нешто купују сарајевски трговци и у Ужицу и Чачку. Од ове коже се продају 50% овчије коже у домаћим фабрикама и око 170.000 комада козјих кожа опанчари прераде у опуту за опанке, а остало се извезе у иностранство.

Из предкумановске Србије се преко Београда извезе до 3000 куна и самсона, 10.000 лисица, 6000 творава, 600 јазаваца, 1000 дивљих мачки, 1000 видра и 200.000 зечева.

Београд је извозну трговину суве шљиве изгубио и ако у Београду станују највећи извозници шљива. Пре је у Београду долазила шљива из Чачка, Пожеге, Аранђеловца и Г. Милановца, а сада свака има своју железничку станицу и не вози у Београду. Извозна Банка је продала своју етиважу за фабрику кеса.

Београд под утицајем подизања индустрије у земљи губи полако велику увозну трговину, јер фабрике послужују трговце у мањим местима, по готово истим ценама као и просисте, али колико губи увозну трговину, он добија делом пословне централе или филијале наших фабрика са дућанима који робу продају у унутрашњости, као што су пре просисти спремали.

Колонијална бранша у Београду рачуна да се у Београду потроши колонијалне робе за 300 милиона динара.

Велеколонијалисти из Београда су изгубили готово целу југо-западну Србију за рачун Сарајева, што лежи на прузи ускотрачној; даље су изгубили за рачун Скопља све вароши до Ниша, а даље после рата су се развили просисте у свима већим местима у Србији. Просисте из Београда колонијалне бранше се помажу тиме, што држе у Грузију и Метковићу стоваришта и тиме снабдевају вароши у Србији, које би иначе куповале у Сарајеву. Колонијалисте продају у Панчеву, Земуну и варошима низ Дунав и Шабац. Лозница купује у Бјелци.

Београд продаје галантеријске робе око 100 милиона, а 50—60 иде од тога за Београд. Просисте у мануфактури има у Београду 40 који продају до 650—700 милиона робе, од тога Београду 40—50 милиона — за улицу Балканску и Александрову, и има још 250 трговаца који се директно снабдевају и потроше до 350 милиона. Од великих фирми

међу детаљистима има три у мануфактурној бранши, које троше до 90 милиона робе. Те фирме су г.г.: Влада Митић, Жарко Лалковић и Пера Димитријевић. Београд прода робе у Банату, Бачкој и Срему до 30 милиона робе од стране четири гросисте и то: Браћа Арвети и Динић, Анастас Павловић, Аврам С. Коеи и Ристић и Антонијевић. Од гросисте - мануфактуристе у Панчеву је г. А. Фишгрунд и двојица гросиста у Новом Саду. Гросисти у мануфактури су задржали иначе пијаце предратне Србије.

Гросиста нирибершке робе има 6 и они продају до 90 милиона робе. Стаклара гросиста има 12 и 10 детаљиста у Београду и они троше до 10 милиона робе, од које троши Београд једну трећину, а унутрашњост две трећине. Наше фабрике дају свима по земљи и тако стварају гросисте по свима већим местима, те тиме опада обрт београдских гросиста.

Београд добије годишње од наших фабрика гвожђа шипкастог, обручног, фасонског и бетонског 1.1000 вагона, од чега се задржи у Београду 20%, а остало се прода у унутрашњост Србије. Наши гвожђари гросисте троше од целокупне робе 50%—60% домаће, а остало стране. По рачуну гвожђара, Београд потроши домаће и стране гвожђарије 700—800 вагона, где главну улогу играју трегери који се код нас не израђују.

Рачуна се да се готове обуће потроши у Србији за 100 милиона динара, од којих је са стране увезено за 30 милиона. Београд потроши око 30 милиона динара обуће од које потроши „Бата“ око 15 милиона. Поред „Бате“ троши се у Београду швајцарска роба за 200—300.000 динара, „Саламандер“ до 200.000 динара. Полер из Хрућина за 1 милион динара а остало производ домаће производње.

Дрвета Београд добије до 401.000 куб. мет. или 20.000 вагона, од којих даје 1/3 Босна, 1/3 из места Београд, Д. Милановац, и 1/3 из Славоније. Дрвара има до 60. У бранши ужарској има 5 гросиста који праве обрт од неколико милиона.

У Београду има осим државне штампарије, 7 издавача који праве око 15 милиона посла, где су главне школске књиге. Државна штампарија прави обрта 20.800.000 динара и има 350 радника и 30 чиновника, али су ту свеске, вежбанке и други монополирани предмети. Издавачи продају робе до 3 милиона у Београду, а остало у унутрашњост Србије, Војводине, Босне и Херцеговине. Издавача ћирилицом књига има у Новом Саду три и праве посао за један милион динара, Загреб један милион и Сарајево и Мостар по 200.000 динара. Загреб прави осталих издавачких послова за 20—22 милиона годишње.

У Београду има гросиста за хартију 8 и детаљиста 20. Београд потроши хартије и из-

раде од хартије до 100 милиона динара годишње, а остало Србија за 100 милиона динара. У години 1928. је Београд увео хартије за писање и штампање 681 вагон, хартије за паковање 131 вагон, картона 65 вагона и остале хартије и израде од хартије 1/4 вагона.

Велики потрошачи хартије су државне штампарије са 60—80 милиона динара. Монополска Управа са 100 вагона хартије, Министарство Војно са 80 вагона хартије. Посао гросиста је опао у Београду за 40%, јер фабрике дају и малим потрошачима који купе по 1000 кг. по цени кг. који даје гросиста по 10.000 кг., а и загребачки гросисти их туку. У Београду има 10 прерађивача хартије и картона са 300—400 радника.

У кожи чињеној Београд има 14 гросиста који продају до 100 милиона робе и у унутрашњост 150 милиона робе. У Београду има детаљиста 20, који праве до 5 милиона обрта. Највише кожа прода „Бели Орао“, Вошњак, Загребачка творница. Од кожа продатих у Београду су 80% домаће и 20% стране робе.

Радње за техничке потребе за водовод, канализацију и машинске делове и потреба фабрике има у Београду 6, које праве годишње до 30 милиона обрта, од чега продају у Београду 80%. Конкуренцију им прави фирма г. Хајрих Штолц Синови из Новог Сада и Х. Ердеш и Друг (Англо Мађ. Банка експозитура из Пеште). Конкуришу путници страних фабрика, путујући по рудницима и фабрикама и чине око 30 милиона годишње. Борски рудници купују све са стране; фабрике шећера, а нарочито ческа, све набављају на страни; Загреб прави посао у овој струци у Србији 20 милиона са 4 фирми.

Вино се увози у Београд до половине из Крајине, 1/4 из Далмације, 10% Жупа, 10% Вршац, а нешто мало из Мостара. Пре су узимали до 50% од Вршца, али су одустали због квалитета.

Вина се увезло 1928. г. у Београд 512 вагона. У Београд се увезло 1928. год. ракије 109 вагона, шећера 454 вагона, уља 135 вагона, а пива се попило 8.253.510 литара.

Угља се увезе у Београд 19.590 вагона. Угља раде у Београду 7 гросиста. Од целокупне количине у Београд се увезе 15% страног угља и остало домаћег угља. Од увоза страног угља је 1/4 мађарског угља, највише печујски. Страни угља се увози за кућевне потребе.

У Београд се увезло 1928. г. дрвета за грађу и даљу прераду 113.036 метара од чега је дала: Прометна Банка 11.000 куб. мет. Трговачка Индустриска Банка 11.300 куб. мет. (обоје око 40% своје производње продају у Београду), рачуна се да Биндер и Полгар лиферију 5000 куб. мет. Бајина Башта 2000 куб. мет., обреновачке две стругаре 4—5000 ме-

тара, даље стругаре из Босне и Словеније. Из Словеније долази смрча, Босна даје 80% јеле, Србија даје 50% јеле и 50% смрче. Од целокупне количине је увезено 5% боровине. У Београду има 20 просиста грађана, од којих има и малих који продају по 20—30 вагона грађе, а има и великих који продају по 500 вагона грађе, као г.г. Д. Станчуловић и Чедо Павловић, Браћа Милосављевић и др.

Београдске просисте увезу око 60 милиона пољопривредних машина. Увоз индустријских машина и електричних машина у целу земљу је 400 милиона, од чега преко 15 фирми у Београду прода око 250 милиона динара. Загреб чини у машинама и електричним предметима половину посла Београда.

За крзно има 4 просиста у Београду који праве обрт од око 15 милиона, од чега троши унутрашњост две трећине а једну трећину Београд. Београдски просисти продају робу у Србији, Банату, Бачкој и Славонији. У Београду има 6 просиста за говеђу сирову и суву кожу, који праве посла годишње око 50 милиона динара. Од ове коже је половина страна кожа, а половина домаћа кожа. Страна се кожа увози за ђоновски опанак, а домаћа више за опуту, дечје и женске опанке. Сви просисти продају и штављену кожу за ђоновски опанак, а г.г. Браћа Јовановић-Ресавци имају и радионицу у Београду, где годишње штаве по 4—5000 кожа, док други просисти штаве код београдских опанчара. Просисти снабдевају предкумановску Србију са кожом, а Јужну Србију снабдева Скопље.

Камен за степенице, квадера увози се у Београд из Аранђеловца, Цепе, Рипња и острва Брача; камен за турску калдрму, креч и зидање грађевина, увози се из кречњака из Жаркова, Раковице, Кијева, Лисичијег Потока до 500 куб. мет. дневно, коцка за кадрму увозила се из Ческе, а сада Јабланице, Младог Нагоричана, Угриновца и других места из наше земље. Г. Васа Тешић је лиферовоа камена годишње 400—500—800 вагона. Од свега камена 1928 год. је се увезло до 2/3 коцке, па и до 4/5.

Циглана има у Београду 18. Цигле могу да се израде 140,000.000 комада, а потрошено је 1929. год. 1/3 од тога, а трошено је до 70 милиона црепа и израда до 10 милиона комада од чега лиферују Браћа Бон — Вел. Кикинда 1 милион.

Конфекционара у мушкој конфекцији има у Београду 5 великих и 35 мањих, од којих 5 великих раде за себе и купују од других конфекционара у земљи, а 35 малих који раде сами за себе за потребе своје радње. Ова индустрија упослује до 500 радника. Целокупни обрт мушког одела београдских конфекционара износи 50 милиона. Од дечјег одела се увезе по неки модел. У мушкој кон-

фекцији која ради са Србијом је „Веко“ у Загребу и по једна већа фирма у Марибору и Вел. Бечкерек.

Од ових има 5 конфекционара који продају робу и за унутрашњост земље. Конфекционара за женска одела има 6 радњи, од којих г.г. Пинкас и Комп. раде и за унутрашњост. У целој земљи су још од конфекционара женског одела у Љубљани две велике куће г.г. Горупа и „Елита“. Посао у женској конфекцији износи до 100 милиона динара, ако се урачуна и посао са крзном. Највећи део женске конфекције се ради у земљи.

Фарбарских радња има: просиста 3 и детаљиста 4. Цео њихов посао је 18 милиона динара, од кога се прода пола у Београду, а пола у унутрашњост Србије. Поред њих у Србији половину посла праве фабрике у Загребу и Словенији. Од целог њиховог посла чини: фирнајз 20%, лакови 25%, цинкова бела боја 12% и 5% минимум. Засебан је посао који чини „Анилини“ а. д. са трговцима и бојаријама и „Југанија“ са индустријалцима.

Посао увоза органске боје чини 3 милиона швај. франака, а хемикалије за бојење и штављење око 500.000 швај. франака, обоје за целу земљу, од којих спада на Србију половина.

Београд има основне школе, гимназије, реалку, учитељску школу, пуни Универзитет, бабичку и индустријску школу, женску радничку школу, женску занатлијску и учитељску школу, трговачку академију, једногодишњи трговачки курс за матуранте, приватну трговачку школу, средњу техничку школу, вечерње занатлијске шегртске школе, вечерњу калфенску школу за грађевинске занате и школу трговачке омладине. Школске године 1928/29. је било у Београду ђака у средњој техничкој школи 612, у трговачкој академији 616, у општим занатским школама 3438, и у вишој женској радничкој школи 345. Школа трговачке омладине која траје 6 година, је недељна празничка школа, коју је сама трговачка омладина основала и одржава. За 1928. г. је било 2093, положило је 1324 ђака. Понављали су разред 14 и 447 променило место становања, остало је због болести и идења у војску или иначе изостало. Школа је потрошила 542.627 динара за годину 1928/29. Ово је једна од најбољих школа у целој земљи по своме утицају који је она имала на развитак трговачког стајежа у Београду и целој земљи. По њеном примеру би требало по целој земљи основати овакве школе за трговачку омладину и сличне за занатску омладину. Београдска трговачка омладина издаје и свој чувени лист „Трговински Гласник“.

У Београду се одржавају стални мајсторски курсеви Државног Завода за Унапређење Заната и Индустрије. Годишње се држи 10—

15—20 курсева са по 30—60 посетилаца, од којих сврше курс све до 250 ђака са положеним испитом.

У Београду је централа „Привредника“ и његових организација, која има велики благодетни утицај на развитак српског занатства и српске трговине, нарочито у ново уједињеним крајевима. Ова корисна установа основана је 1897. године и до сад је збринула на разне занате, трговину и индустрију око 23.000 деце — ђака са свршених 4 разреда основне школе од којих су већ 5—6000 своји самостални господари.

У Београду је било 66 новчаних завода и то: пасива: 629,659.000 динара, уплаћена капитала, разних фондова 248,747.000, улога на штедњу 811,818.000 динара, текући рачун и реескоат 1,021,271.000 динара и добитак 66,318.000 динара; а актива: благајница динара 121,954.000, менице 738,599.000 дин. текући рачуни 1.278,175.000 дин., робе индустријских предузећа 112,370.000 дин., непокретност 267,053.000 и хартије у вредности 257,979.000 динара и то све на дан 31. децембра 1928. г. У целој Србији се налази укупно 326 новчаних завода, са укупним уплаћеним капиталом 1.069,127.000 динара и разним фондовима 369,364.000 динара и улбзима на штедњу 1.353.124.000 динара. Добитак ових банака је био 120,970.000 динара.

Новчани заводи у Београду нису још успели да имају онај утицај на новчарство и послове у унутрашњости у Србији, као што имају новчани заводи у Паризу на Француску, у Бечу на Аустрију. За сада новчани заводи у унутрашњости и помоћу кредитом Народне Банке и Поштанском Штедионицом, задовољавају новчану потребу унутрашњости Србије. Једино су новчани заводи у Београду почели кредитирати поједина индустријска предузећа у унутрашњости и већи новчани заводи почели кредитирати поједине новчане заводе.

Занатлија има у Београду: абација 32, бербера 280, бравара 133, бозација 48, бојација 12, воскара и лецедера 21, грађевинара и предузимача 124, димничара 31, електро-инсталатера 79, зидаро-тесача 39, јорганџија и памук. 37, поткивача 11, качара 14, керамичара и ликорез. 25, књиговеца 18, лимара 103, месара 193, кобасичара 27, молера 56, фарбара 21, фирмописаца 9, модискиња 53, обућара 341, оланчара 23, папучара 29, посла-

стичара 24, пеглара 18, столара 200, стакло-резаца 45, сарача и седлара 40, ташиера 17, струтара 11, четкара 13, корпара 3, тапетара 33, ткача и текстил. 8, ћурчија 22, шећерџија и болбонџија 23, шеширџија, шубарџија и капација 43, штампара 44, хлебара и пекара 313, часовничара 63, ауто-механ. 54, каменорезаца 11, фотографа 16, лончара 5, мутација и ужара 3, разна занимања 140.

У Београду се је развио необично добро занат горбарски, који је уведен од стране г. Милана Стојановића, председника Занатске Коморе, занат модискиња, кројачки, ћурчијски, даље се развио столарски, грађевинарски, а нарочито, моторни, столарски, грађевински, браварско-грађевинарски, браварско-машински и једни и други често моторни, штампарски, кобасичарски и то често угледни моторни, аутомеханичарски, каменорезачки и т. д.

Путеви из Београда иду: за Смедерево већим делом добар, а један део неоправљен; За Младеновац Тополу одличан; за Обреновац већим делом добар, делом због клизења земљишта слаб; скелом до Земунa и даље. Аутомобилски пут Београд — Младеновац није везан са селима dobrим путевима лево и десно пута, да би се и залеђе могло користити овим аутомобилским путем. Тако исто нису везана путевима села лево и десно од путева са путевима Београд — Обреновац и Београд — Смедерево. Од Београда би требало начинити аутомобилски пут за Лазаревац и везати села лево и десно уз пут.

Железничке везе су Београд — Пожаревац, Београд — Младеновац и Београд — Обреновац. Железничке станице нису везане са селима у залеђу, што отежава снабдевање Београда. Београд има две станице, једну главну која није за брз истовар робе удешена, и једну индустријску која није добро уређена и добиће и једну теретну станицу за ускотрачни колосек.

Београд има две паробродске станице, које нису удешене за брзо истоваривање и утоваривање. Овим паробродским станицама недостају довољно магацини за смештај робе, а нарочито нема елеваторе и силосе за смештај жита. Београд има две царинарнице са недовољно магацина, а нарочито им недостају магацини за смештај неоцарињене и неотрошарињене робе. Београд има недовољну кланицу и сточну пијаци, а недостају му велике хладионице за лако покварљиву робу.

Д-р Милош Ђ. Поповић, лекар

За београдску децу

Београд постаје све више велики град, али много више по својим невољама, него по другим угодним особинама великих градова.

Још пре рата, Београд је био познат као град у коме је био највећи проценат умирања од туберкулозе. И данас не стоји боље у том погледу.

И уколико је он као велики град убитачан за одрасле, утолико је више убитачан за децу. Има томе више узрока: Рђав и нехигијенски становање, који су или влажни, или сувише тескобни без довољно светлости и ваздуха, и не само без вртова, него и без дворишта; нерационална и недовољна исхрана и сиромаштина великог броја становништва, недовољна нега и старање о деци и уопште поремећен породични живот; недостатак потребних установа за децу, како у погледу њиховог физичког тако и моралног васпитања и многобројне опасности великог града које угрожавају деци напредак и опстанак.

Све то створило је врло рђаво стање највећег броја деце у Београду.

Децу у Београду можемо поделити на више група, и за сваку изнети у каквом се стању налази, и шта би за њих требало учинити да се њихово рђаво стање поправи.

У Београду има врло велики број *напуштене деце*, т. ј. деце о којој се нико не стара. Још се није успело да се тачно утврди број такве деце. То би било могуће учинити само једним опсежним испитивањем које би извршила стручно спремна лица.* То би требало да буде први корак у рационалном збрињавању деце.

И тако према утврђеном стању могле би се одредити потребне мере и средства за њихово спасавање.

Старање о деци врше данас готово искључиво добротворна друштва уз извесну новчану потпору од стране општине и до неке државе.

Пре свега потребно је имати у Београду једну **Централну Дечју Станицу**, нешто слично томе што је била раније Државна Дечја Станица. У ту станицу, која би требало да буде уопште *центра* за целокупну децу заштити и помоћ, и која би имала своје при-

јемно одељење непрекидно отворено, у коме би се примало свако дете, за које се утврди да му је потребна помоћ. Пријем би се вршио без икаквих даљих формалности и докумената. Дечја станица треба да има свој *секретаријат* који ће водити евиденцију о свима деци установама. Из децијске станице упућивала би се деца најбржим и најкраћим путем у ону установу која је за дете потребна.

При децијској станици треба да буде и **Централна Дечја Амбуланта** да би се могла одвојити здрава деца од болесне, а ова би се упућивала у установе за лечење деце.

За *находчак* и за *одојчад*, без матера и са матерама, које доје децу постоје установе: Материнско Удружење, Српска Мајка, Кап Млека и Општински Диспансер за Млеко.

Материнско Удружење и Српска Мајка нису у стању да приме сву децу, и због тога би требало да се знатно прошире. Оба друштва не примају само децу и матере из Београда, већ и један знатан број из других места. Материнско Удружење подигло је и велики дом, али је пола дома морало да да под кирију, да би се могло издржавати. Мора се наћи начина и средства да се бар цео дом употреби за сврху којој је намењен.

За сву децу која имају матере, али које не могу да чувају своју децу, јер морају да иду на рад, према узрасту деце, морају се основати, поред садашњих *обданишта*, бар по једно у сваком реону Београдском. И то за чување мале деце до две године *чувалишта* преко дана. Матере би своју одојчад евентуално преко дана један до два пута дневно обилазиле ради дојења. Друга деца би се преко дана чувала и хранила. У већим фабрикама и радионицама морала би се у непосредној близини подићи иста таква *чувалишта* за децу матера радница (наравно да би најбоље и идеално било, кад матере које доје малу децу не би уопште морале ићи на рад).

За чување деце од 2—7 година потребно је имати исто толико *обданишта*, где би деца остала преко дана и имала негу и храну. Ове установе имала би да издржава Општина и родитељи деце, уколико то могу од својих прихода.

За *болесну децу* имамо заразну децијско одељење, Дечју Српско-Енглеску Болницу и децијско Одељење у Женској Болници на Дедињу, обе последње установе приватне. И оне су недовољне, те треба установити **Општинску Дечју Болницу** коју би сама Општина издржавала.

Исто тако и питање снабдевања млеком

* Пре неколико година у децијској станици имали смо једну добровољну сарадницу која је дала себи труда и у једној само улици на периферији Београда, идући од куће до куће испитивала стање деце. Резултат је био поразан. Нађени су такви страшни случајеви какви се ни у најфантастичнијим криминалним романима не налазе. Али за цео Београд требало би наћи на стотину таквих вредних сарадника...

деце уопште, а напосе болесне, треба организовати на једној много широј и модернијој, и рационалнијој основи установом Општинског Млекарника поред садашњег Диспанзера.

За болешљиву децу треба у околини Београда подићи *летниковце*, децје логоре, децја купатила и опоравилишта. Рад Српске Мајке која се стара и о будућим материма и која прима породице пошто изађу из породилишта, треба у великој мери проширити и додати нарочита *савестишта* за матере и посредништво за налаз посла и помоћ мајкама, нарочито ванбрачне деце.

Овој сзрси могле би најбоље послужити Општинске радионице за оне сиромашне чланове Општине који су за рад способни али незапослени. Овакав начин помоћи много је рационалнији него њовчана помоћ, коју Општина даје сиротињи. Уз ове радионице могла би бити и Чуваилишта за децу.

Децја Станица имала би још важну дужност — старање о смештању деце у породице.

Најбоље решење је за једно напуштено дете и сироче да се смести у породицу. То и друштво и Општину много мање стаје, а за дете је боље него да буде у Децје Домове. Систем мађарских децјих домова био је у том погледу ванредно добар. Наравна ствар да се претпоставља нарочито вођење *евиденције* о таквој деци. Само у крајњим случајевима и привремено морају се деца смештати у Децје Домове и то за децу од 2—12 година. Домова за такву децу уопште и немамо. Децје колоније су обично по напредним мањим местима или колонијама. Одабране породице занатлија или земљорадника примају на издржавање већи број деце. То су мали Децји Домови типа породичног који много мање стају него домови са чиновницима и службеницима. Држати децу по варошким децјим домовима често годинама то је најскупији и најнерационалнији начин збринвања деце.

За децу од 12—14 година, било да имају родитеље или не, треба установити школе-радионице за *избор занимања*. По закону о радњама не примају се деца на занат пре 14 година. Многа деца по свршетку основне школе, која не могу даље да се школују, остају без занимања. За такву децу треба оснивати ове школе-радионице у којима ће се допуњавати њихово знање и вршити избор занимања, почињући са сасвим лаким децјим ручним радонима (картонажом, плетарством, четкарством, израдом играчака и др.) омакве школске радионице се донекле издржавају од својих производа и утолико их је лакше оснивати. Друштво за васпитање и заштиту деце могло би например, најлакше основати ове установе.

За *анормалну* децу имамо домове и то за

слепо и глуво-нему децу. Они су такође приватне установе, које би морале исто тако да се прошире јер бројно данас не задовољавају само потребе Београда већ у многоме и потребе целе земље.

Потпуно недостају установе — домови за богољасту децу, за умно ограничену и уопште заосталу и неразвијену децу којој исто тако треба нарочито васпитање. Са таквом децом или се врши недостојна трговина — просјачиње или су смештена у луднице, где им такођер никако није место.

За *школску децу*, у школама или у близини школа потребне су установе: децја купатила, трпезе, игралишта, читаонице, вртови, вежбалишта и друге установе за игру и забаве (школски биоскопи и школске позорнице). Оснивањем трпеза и школских радионица почиње успешно да се бави подмладак Црвеног Крста уз помоћ и сарадњу других друштава за физичко и морално васпитање омладине (скаута и соколских друштава).*)

Школске штедионице и радионице, могу да послуже не само као средства за морално васпитање, већ и као материјална средства — обртни капитал за многе приносне децје установе.

Школе уопште треба да постану средишта за целокупни друштвени живот, како ученика, тако и друге омладине. Уколико то сама школа није у стању да учини, утолико треба то да врши у споразуму и сарадњи приватних друштава за физичко и морално васпитање омладине.

Школе треба да имају нарочите просторије у којима би се она деца, која код својих кућа немају могућности да раде и да се спремају, могла остајати и преко дана. Школа је најприродније место и за играње и за забаву ученика, а под руководством самих наставника или њихових помагача друштвених чланова и родитеља. У колико то у школама није могуће извести, морају се таква *игралишта*, вртови, читаонице, радионице, кино и др. нарочито подизати у свима крајевима Београда, нарочито пак у Горњем Граду који се сад претвара у парк, резервисати терене за ове циљеве. Поред стаза и цвећњака треба за децу да има читавих ливада где ће без *никаве забране* слободно се моћи играти и крстати. Исто тако могла би се празна општинска земљишта у Београду и околини уступити било појединим школама, било приватним омладинским организацијама на којима би сама деца гајила цвеће или их пошумљавала. Јер ако школа и друштво не буду деци и омладини пружили све оно што њихова природа захтева: забаву, и занимање, онда ће она морати да то траже ван школе,

*) О хигијенском старању и лечењу школске деце биће засебно говора.

на улици, у кину, дансингу, па чак и кафанам. Овакве установе биле би у исто доба и мере за предхрану и у том случају не би биле потребне за проширење **установа за поправку запустеле и морално посрнуле омладине.**

За ову пак децу и младеж имамо такође приватне установе: Дом Малолетника и Заштиту Девојака. Али у Дом Малолетника на пример, примају се само деца која су осуђивана, а за ову која треба да се сместе у сличне домове а нису осуђивана, немамо ни једне установе. Дом Заштите Девојака такође би морао да се знатно прошири и да буде у стању да заштити сву женску омладину којој је та заштита потребна. И ту би више користиле мере предхране и вођење надзора, него мере за поправку кад се већ поклизне.

Старање за шегрте, је једно од врло важних питања, овој деци треба поклонити врло велику пажњу. Треба да се што пре изврши **привредничкова** намера да се подигне **Шегртски Дом** и то не један, већ више њих у разним крајевима града.

Смештајне прилике и исхрана као и друге хигијенске неприлике шегрта необично су тешке. Опште су познати случајеви свакојаког злостављања и експлоатисања ове деце. Потребно је да се води нарочита евиденција о поступању са њима.

Једна од установа коју тражимо непрекидно пре десет година јесте **Дечја Полиција и Дечји Судови.** У целом културном свету постоје такве установе и оне необично много доприносе старању и заштити деце. Ове установе могу у исто доба да послуже и као орган правне заштите деце. Оне морају бити у вези са Дечјом Станицом и свима приватним организацијама. Само њихова интимна сарадња може донети добре резултате.

Постоји у Америци једна ванредно корисна организација, која би се и код нас без великих тешкоћа могла увести. То је Друштво звано **Велика Браћа и Велике Сестре.** Има пуно деце нарочито оне деце чији родитељи не станују у месту где су она запослена или се школују. Таква деца и ако су материјално збринута више или мање, потребно је да имају и извесно старање, извештај моралног надзора. Ту улогу „брижника“ или старатеља могу лако да узму многи људи и жене и да свога „малог брата“ и „малу сестру“ с времена на време позову, да се интересују за његов живот и рад и да га у случају какве недаће и неприлике могу више морално, него материјално помагати.

Уопште старање о деци треба највише оставити приватној иницијативи и добротворним друштвима. Она ће моћи најбоље да изврше ово социално старање око деце, као и

код одраслих. Она могу да даду најбоље сараднике и помагаче, који имају много разумевања и љубави према овом послу.

Помоћ материјална и морална која се даје таквим друштвима од стране Општине и Државе, никад није велика, кад се узме у рачун колики посао она врше, и шта би стајали плаћени намештеници за тај посао.

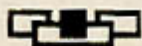
Али пре свега потребно је да се има за све те послове једно средиште (Дечја Станица) које ће водити евиденцију у раду свих установа и организација, које ће одржавати везу са свима и која ће пажљиво контролисати њихов рад. У таквом центру треба имати као саветодавни орган: **Савез Дечје Заштите** који би био састављен од представника Општине и главних приватних организација, добротворног, привредног и просветног карактера и који би у исто доба био веза са Општинском Управом.

Као једна од потреба, како за проучавање, тако и за пропаганду Дечје Заштите треба да се установи **Дечји Музеј** (најбоље као саставни део општинског социалног музеја и института). Његов задатак би био да прикупља све податке, проучава стање и начине за његову поправку врши пропаганду и шири потребна знања о дечјем питању, придобија добровољне сараднике и приређује за њих **стручне течаје**.

Најзад и неколико речи о **средствима за дечје установе.** Увек се говори да је боље дати за васпитање и негу деце него доцније за издржавање болесних, инвалида и преступника, који постају услед тога што се о њиховом здрављу и васпитању нико није старао. Тако се говори, али се тако не ради. Средства је дужна да даје Општина. **За та средства био би потпуно правичан један прирез који би се установио на нежењене људе и на имућне породице без деце.** Многе од дечјих установа као што смо напред видели, могле би, ако се рационално воде, давати и извесне приходе.

Приватна иницијатива у стању је такођер да скупи разне прилоге и фондове за које би имућни људи радо давали, кад би видели да се њима ваљано рукује. И данас има доста неупотребљених и умртвљених задужбина које би требало оживети и рационално употребити.

На тај начин учинио би се знатан корак у решењу дечјег питања, које при свем томе се ипак неће моћи све дотле потпуно и правилно решити, док се у исто доба не буде приступило озбиљно и темељно решавању и свих других социалних питања од којих зависи и дечје питање збрињавањем социално-слабијих, стварањем што бољих услова за живот и отклањањем свих препрека које стоје на путу уређењу здравих и правичних односа у друштву.

Д-р Д. Аранђеловић, проф. универз.

Друштво за заштиту деце

У нашем друштву има схватања за значај деце као будућих грађана, оних „на којима свет остаје.“ Има и саосећаја за сиротну, напуштену и болесну децу. Доказ су многобројна удружења и фондови који постоје за помагање деце, за њихово васпитање и школовање, доказ да је одзив на који nailазе чести позиви да се помогне ово или оно удружење или овај или онај фонд, који раде на децјој помоћи, да се помогне којој бедној, децом оптерећеној породици...

И држава и општина београдска помажу са своје стране, колико им финансијска средства допуштају, акцију за спасавање деце. Али, на жалост, поред готовости грађана, државе и општине да помогну ту акцију, резултати нису задовољавајући. Могли би, и са овим средствима којима се располаже, бити бољи. А не задовољавају за то, што се и у овом послу испољавају познате мане наше расе: претерана индивидуалност, оскудица смисла за организовање и систематски рад, као што ће се видети из овога што следује.

Као циљ своје раду поставили су себи помагање деце ова друштва у Београду: Материнско Удружење, Српска Мајка, Друштво за васпитање и заштиту деце, Средње-Школска Матица, Бачка Трпеза. Ова листа за цело није потпуна.

Пре свега се поставља питање да ли је потребно имати оvolико друштава са истим или сличним циљем. Зар не би боље било имати **једно јако друштво**, које би имало своје секције према специјалном задатку, који би вршило у погледу спасавања и оспособљавања деце за грађански живот као главнога циља. Такво би друштво могло имати и један свој велики дом, снаге се не би растурале а и финансијска би се средства корисније потрошила. Економија би била једноставнија и штедљивија. А осим тога све би снаге биле координоване: деца би се предавала из једне секције друштвене другој све док се деца не оспособе за самосталан живот.

Јер треба имати на уму да сва ова друштва раде самостално и независно једно од другог. Она не чине један **савез друштава**, у којем би се, по једном у напред утврђеном

плану, радило на васпитавању деце и оспособљавању за грађански живот. И зато онда ни резултати нису онакви, какви би могли бити. Узмимо за пример Материнско Удружење, једно од најстаријих и највреднијих. Оно се стара о најнесрећнијој деци, оној коју родитељи одбацују и остављају судбини. Да их не прихвата Материнско Удружење она би сигурно пропала. Али шта бива и са овом децом, око којих се Материнско Удружење одишта матерински стара? Кад ова деца наврше две три године, требало би да изађу из Дома. Досада је управа удружења успевала, да их да под своје добрим људима. Али шта ће бити са овом децом, која не могу наћи усвојитеље, до чега ће сигурно једног дана доћи или бар може доћи, те и то треба предвидети? Зар не би било боље бити спреман и за ту евентуалност и имати једно удружење које ће се старати даље о деци, која не могу остати више у Дому?...

Има пуно деце, нарочито у Београду, која истина имају родитеље, али ови или нису у стању или неће да се о деци старају онако како интерес те деце и друштва захтева. Читамо често по новинама о беди те деце, која пропадају без родитеља. Требало би имати једно удружење које би и ту децу спасавало: давањем помоћи родитељима кад се у моментаној невољи нађу, или одузимањем деце од родитеља, када занемарују родитељску дужност. А друштво, као моћна организација, могло би да предузима нужне кораке и код надлежних власти против родитеља да их нагони на вршење родитељске дужности бар у погледу материјалног издржавања деце. Колико има само родитеља пијаница и распикућа, који потроше у лудо своју зараду, а децу и жену остављају да се злопате. Акција једног друштва могла би такве родитеље нагонити да своју зараду троше на издржавање деце...

Београд је пун деце, која се одају вршењу кажњивих дела. Кад та деца учине које кривично дело, прихвата их, у границама својих финансијских средстава, Дом за васпитање малолетника, који благотворно врши своју хуману дужност. Али многи питомац тога

Дома не би ни учинио кривично дело, да је било кога да се о њему стара...

Стварању једнога друштва за помоћ и заштиту деце много сметају и личне амбиције. У нашем друштву није развијено анонимно вршење хришћанскога милосрђа. Мало их има који чине добра дела тако да не зна левица шта чини десница. Хоће се да се зна за учињено дело. Рачуна се са јавном захвалношћу и признањем. Полаже се на то да се буде у управи удружења. А то је онда један од разлога за постојање више удружења с истим или сличним циљем. Уз то придлази и нетрпељивост и нетактичност, које не допуштају концентрацију снага у једном удружењу. Али са тим се фактима мора рачунати.

И за то треба радити бар на координованој акцији свију друштава на постигнућу једнога циља: **спасавање деце**. Кад се већ не може образовати **једно друштво** за заштиту деце, нека се бар ради споразумно, по једном унапред утврђеном плану. Треба дакле да сва друштва, која раде на заштити деце, ступе у међусобну везу и израде програм **за заједнички рад**. Ако сва та друштва појединачно раде на истом циљу, ипак се бар могу договорити како ће свако самостално радити на истом циљу. Њихова нетрпељивост не сме ићи дотле да потпуно игноришу рад другог, као да нису у истој држави и у истој вароши...

Д-р Коста М. Јовановић, лекар

За дечија игралишта у Београду

Београд почиње да се јублачи у свечано рухо, почео је да све више личи на велике европске вароши. При регулисању саме вароши мислило се на све, али је обраћена врло мала пажња на дечија игралишта.

Мањолико да се хигијенске прилике у Београду поправљају ипак са здрављем грађана, а нарочито деце стојимо траљаво. Видимо велики број рахитичне деце, слабуњаве, малокрвне деце, а главни је узрок том недо-вољно **сунца, светлости и ваздуха.**

Када су београдске зграде, старе, а нове још више, скучене, са малим двориштима или у опште без дворишта, онда је потребно наћи други начин да се деци да довољно ваздуха и сунца. То се најбоље може учинити са дечијим игралиштима. Ми их немамо и за то видимо велики број деце да се налазе само на улици, а како су улице и сувише прашљиве и увек прљаве, то увек постоји опасност за децу да се заразе. Друга једна опасност која је исто тако важна, а прети неразумној деци, то је све већи и већи улични саобраћај. Ако хоћемо да се позабавимо са питањем дечијих игралишта, то нас поред осталих разлога натерује и озбиљност опасности као и несрећних случајева по улицама, а чије су најчешће жртве деца. Колико се пута родитељи озбиљно забрину, када им се дете у одређено време не врати са играња; колике се разне сумње и бојазни стварају да се детету није на улици десила каква несрећа. Све ово неможе се одбацити као безразложно. Јер колико породица, немајући свога дворишта, пуштају децу да би се макар и на уличном ваздуху поиграла са другом децом. Брижљива мати, гледајући бледуњаво дете, које се по цео дан налази у затвореној соби, одоли дечијим молбама и пушта га на улични „чист“ ваздух, а често јој је награда та, да јој до-несу повређено дете са улице.

Истина, ако те уличне несрећне случајеве посматрамо, видећемо да су њихови проузроковачи у највише прилика сама деца. Она то чине и страдају због своје непажње и непознавања опасности која може да им се деси. Онај израз, што деца траже да изађу на улицу, не показује да дете хоће баш улицу, већ треба да се разуме да дете хоће напоље у слободу да се наигра до миле воље. А како нема прилике да се игра где на другом месту онда оно тражи улицу. Улица је врло рђаво и ако нужно игралиште за децу, јер им на улици прете многобројне опасности. Врло би рђаво и безразложно било, ако би се ми трудили да тај нагон и љубав за игру угушимо код деце. Ко је посматрао децу када безбрижно играју, могао је да примети да деца усредсреде сву

своју пажњу на игру, а врло мало или потово нимало на околицу око себе, те и на све опасности које им се могу десити, а нарочито на улици. Она прате својом мишљу само игру, а све што се око њих догађа, не само да не примете већ и не виде. Истина, дужност је родитеља и одгајивача деце, да децу упозоре на опасности које им се могу десити, али већа деца ће по нешто запамтити, док ће мања чим изађу на улицу то заборавити. Поред тога и ми сами када идемо са децом морамо им служити за пример, т. ј. очито им показати да улицу треба прелазити на одређеном месту, да треба ићи само плочником, да не треба претрчавати испред кола, већ сачекати да прођу и т. д. Како деца не умеју да сама оцене опасност која им се може десити, непознавајући брзину саобраћајних сретстава, те и опасности која им прети од њих, она су редовно жртве. С тога је наша дужност да их делом и речју помажемо и поучавамо, разумемо се све према њиховом узрасту и моћи схватања. То је у толико пре потребније, што деца предана својој игри и не појимају несрећу која може да им се деси, а ако се створи пред таквом опасношћу она се запање и не уму да се опасувају. С тога их треба поучавати са врликим стрпљењем о улици и њеној опасности. Један немачки инжењер учинио је предлог да се на сликама којима се деца играју, као и саме слике на играчкама, треба да показују несрећне случајеве који се дешавају са децом на улици. Он мисли да би овим начином деца још као сасвим мала учврстила у памети шта се све дешава на улици, и када порасту и већ пођу улицом више ће обратити пажњу. Овај предлог није рђав, јер ма колико да је мала помоћ од тога, ипак је изванредан успех. Јер ма колико да деца теже појимају ипак се науче да направе разлику између кола, трамваја, аутомобила итд. да у неколико појме брзину њиховог кретања, те и опасности које одатле могу да про-изађу. Поред овога ово поучавање има и практичне вредности за одгајивање саме деце.

Ма да је ово све у интересу наше деце, ипак не могу ово вршити појединци, већ морамо сви скуп заједно да ставимо себи у дужност да нађемо начин и сретства да би се отклониле ове уличне и здравствене и животне опасности по децу. С тога је овде врло важно да деци место **УЛИЦЕ** дамо **ДЕЧИЈА ИГРАЛИШТА**. За оваква игралишта не траже се велике материјалне жртве; довољно су одређена и ограђена озеленела места, ставити неколико гомила песка и већ је дечије игралиште готово. На таквоме ће месту деца једна са другом играти и наиграти се, а биће

удаљени од сваке уличне опасности. Поред тога, оваква игралишта су од огромне користи по здравље дечије, јер се она налазе цело време на сунцу и чистом ваздуху, што улица никада не може да да. На овим дечијим игралиштима деца ће се слободно играти без икакве опасности, родитељи ће безбрижно оставити децу, а увек ће бити некога који ће над њима водити надзор да са одређенога места не оду.

Мања деца код нас имају своја забавишта, али она не само што нису довољна, већ ту долази само један мали ограничени број деце, док је велики део деце остављен улици. Ово је нарочито за оне сиромашније и нехигијенске крајеве где су деца или на улици кад је лепо време или по малим нехигијенским учерицама ако је време рђаво. Поред тога ова дечија игралишта су потребна и за већу децу, т. ј. ону која иду у школу. Готово све школе имају своја дворишта и ако мала али ипак су

употребљива за ону четврт сата колико деца добијају одмора између часова. Али после часова дворишта се испражњују, јер се деци не дозвољава да се и после школских часова ту играју. Не остаје им ништа друго, у оскудици дечијих игралишта, до опет улица!

За то је београдској деци потребно дати што више дечијих игралишта, јер Београд постаје велика варош са касарнским становима без довољно сунца и ваздуха, са уским и још не хигијенским улицама. Здравље наше деце то захтева, ако хоћемо да се смртност као и оболења деце што више смање. Београд нема довољно паркова, зеленила, а да би се то подигло потребне су велике материјалне жртве. За дечија игралишта материјалне су жртве минималне а корист је са здравствене стране огромна, поред тога спасавамо нашу децу од уличних опасности свију врста.

Д-р Марија Вајс, лекар

Исхрана малог детета у Београду

Правилна исхрана одојчета и малог детета од пресудног је значаја за нормални развој детета. — Под одојчетом разумемо дете у првој години живота, а малим дететом називамо дете после навршене прве до 6. године.

У времену у коме живимо деце питање добило је прворазредни значај и у друштвеном и у националном погледу. У томе децем питању опет заузима једно од првих места правилно телесно подизање и одгајивање деце. Стога се данас широм целог света и поклања нарочита пажња првом и основном начелу, главном камену темељу здравог одгајивања деце: **правилној исхрани детета**. Институције Дечје Заштите неуморно раде, да сачувају за одојче природну храну, т. ј. мајчино млеко. И статистике последњих година показују, да је смртност одојчади у оним земљама знатно пала, где је поред побољшаних хигијенских прилика пропаганда за правилно дојење имала успехе. Кад поредимо статистике смртности одојчади и мале деце код нас и код других народа, приметимо једну важну и значајну чињеницу, да је наша смртност одојчади једнака или само нешто већа од смртности одојчади држава средњих вредности, док је смртност нашег малог детета знатно већа и заузима место међу државама са најгорим резултатима. Тако на пример види се из статистика из 1924. и 1925. године, уколико су оне тачне, да на 100 смртних случајева долази

од 0-1 г. 1-4 г.

у Чехословачкој	24,1	5,9
„ Мађарској	27,3	9,6
„ Србији	22,5	17,6
„ Босни и Херцеговини	23,2	18,1
„ Хрватској и Славонији	29,6	15,8

то значи, да је у Србији умирао чак нешто мањи проценат одојчади него ли у Чехословачкој и Мађарској, али Србија је изгубила дванута и тринута већи проценат мале деце.

Општи разлози смртности малог детета су акутна и хронична инфективна обољења, несрећни случајеви, рђаве социјално-економске прилике. Мало дете није у толикој мери зависно од квалитета исхране као одојче, па ипак наша деца страдају у већем броју од оне деце других земаља, управо због нерационалне исхране. Код нас још није толико потребна пропаганда за само дојење — ма да је она увек важна — колико пропаганда за **правилно дојење**. Свака наша мајка у већини случајева доји дете сама, и ова природна исхрана штити одојчад од штетности социјално-економског карактера. Али код нас је дете у великом броју озбиљно здравствено угро-

жено, кад почиње доба прихрањивања или кад се одбија. Јер многе наше мајке не умеју изабрати храну за своју децу, нити је знаду спремити. Честа је слика наших дечјих амбуланти: дете по навршеној првој години живота тешко болесно од поремећаја органа за варење, дете које је пре на сиси одлично напредовало, а откако се храни неумесном храном, побољева, не напредује, бледи и слаби.

Која је дакле храна потребна нашем малом детету и како је ваља спремати? Малом детету потребна је мешовита исхрана, то значи да та храна мора садржати све факторе, који су неопходни организму, који се развија и расте. То су беланчевина, угљени хидрати, масти, соли и витамини. Храна малог детета мора бити тако састављена, да не изазове поремећаје исхране и да очува и поткрепљује природни дечји имунитет. Стога је штетно једнострано храњење било искључиво млеком, месом, јајима, било искључиво брашнинама и поврћем. Свакако треба да је у дечјој храни количина хлеба, поврћа, шећера и воћа знатно већа од количине меса и јаја. Навешћу поједине важније животне намирнице и њих значај и према томе биће лако саставити јеловник за дете.

1.) Млеко је храна, која нам добро служи при исхрани малог детета, јер садржи изузев гвожђа све елементе, који су потребни организму, који расте, уз то га дете лако вари. Млеко разних животиња у неколико је различито у своме саставу, али то није од значаја по дете. Ипак млеко није једина благодат исхране и погрешно је мишљење многих родитеља, да ће дете у толико боље напредовати, у колико пије више млека. Напротив мало дете несме дневно добијати више од $\frac{1}{2}$ литра до највише 600 гр. млека, како би могло да прима и осталу за њега важну храну. При избору млека мора се пазити, да је свежа и од здравих животиња. Млеко мора да вари 3 минута.

2.) Јаје је храна од велике хранљиве вредности и богато је у беланчевини и мастима. Ипак одговара хранљива вредност једног јајета свега хранљивој вредности од 100 грама млека. Жуманце јајета има витамина. Јаје се употребљава у исхрани због свог доброг укуси и због тога, што се помоћу њега могу спремити укусна јела. Дете воли јаје. Довољно је ако дете добија 3—4 пута недељно по једно јаје.

3.) Месо је концентрисана, драгоценна храна. Богато је у беланчевини и солима. Много се једе и цењено је због доброг укуса. При крају друге године живота може се и потребно је давати детету исцекано месо у

форми каше, али не више од укупно једне кафене кашичице на дан. До 6. године дозвољено је, да дете добија дневно ону количину меса, која стане у супену кашику. Деца се могу одхранити и без меса, али оно је у умереној количини потребно, јер би иначе морале бити количине поврха одвећ велике, а децем организму ипак би недостајали поједини важни састојци.

4.) Поврће и воће од нарочите су важности, јер они садржавају витамине, без којих се дете не може нормално развијати. Сем тога богати су у угљеним хидратима и солима. Мало дете у 2. години живота добро вари спанаћ, кромпир, шаргарепу, карфијол, доцније и млади грашак, боранију, келерабу, кел, само је испочетка добро, да се сва та поврха згњече и пасирају. Вода у којој се кувају не сме се одлити, него треба да се употребљава при спремању јела. Најбоље је, ако се даје детету свеже воће и свежи сок од воћа. За време док деци зуби још нису развијени, воће се саструже. Воће се може дати и као пире или компот, конзервисано није за препоруку. Уз воће и као његова замена добро је давати деци свеж парадајз, због великог богатства у витаминима, а и деца га радо примају.

5.) Хлеб је важна храна, јер се састоји од угљених хидрата. Млађем детету се мора давати бели хлеб, јер лакше вари; црни хлеб, који има мекиња теже се вари, али је богат у витаминима. Многа деца воле више црни хлеб од белог због пријатнијег укуса.

6.) За децу храну потребне су још каше од гриза, пиринча, теста, брашна; неопходан је шећер због укуса и хранљиве вредности. Од масти је најподесније за децу храну бутер, јер садржи витамине.

При састављању јеловника малог детета морају се имати у виду сем хране и њеног дејства и поједини моменти деце развоја. Дете не расте више у толикој мери као у првој години живота, али се знатно више креће, стога треба да деца храна у односу према храни одојчета садржи мање градива т. ј. беланчевина, а више горива, нарочито угљених хидрата. Количина хране не сме бити већа од оне, коју је дете узимало при крају прве године, јер није циљ добре исхране да дете има огромне наслаге масти, а под њима закржђалу мускулатуру, него је важно, да се детету развијају мишићи. Рђаво држање у доцнијем детињству, слабост и неразвијеност тела, последица су неумесне исхране у доба малог детета, нарочито ако је храна оскудевала у угљеним хидратима. — До краја друге године детету још нису потпуно развијени зуби и стога мора се при спремању хране водити рачуна, да јела буду кашаста и да је рад зуба мање више непотребан за варење.

Велике количине течности су штетне за

дете, јер му смањују природни имунитет за болести, стога родитељи треба да знаду, да дете кад добија нагло у тежини, мора да прими много течности и да тај велик пораст у тежини није од користи за дете. Тако су непотребне у децејој исхрани којекакве водене супе или веће количине млека, јер се показало, да су деца, која су на тај начин храњена малокрвна и лимфатична. Већ у другој години живота развијају се код ове деце често крајници.

Дете је по свом душевном развоју у тој периоди, кад све жели, што види, и кад све подражује. Оно жели све да једе, што види, да одрасли добија, а своју храну често одбија. То није разлог, да се детету све даје, што захтева, јер дете не тражи само храну, него уопште све ствари, које види. Мању децу треба посебно хранити, а тек доцније дозвољавати, да једу код стола са одраслима, јер деца кад су једном навикнута на укус своје хране, теже примају нова јела. Пошто дете у ово доба већ активно испољава своју вољу мора се још строжије пазити на оброке, и да су одмори између појединих obroka доста велики, како би дете са апетитом узимало своје јело. Јер ако се према детињој вољи у свако доба даје све што оно жели, јасно је, да ће се развити најтежи поремећаји органа за варење. Код малог детета је апетит од велике важности, јер он одређује количину хране. Дете, које добива редовно своје оброке, обично не пробира и узима радо свако јело. Неуредно храњено дете нема апетита и одбија скоро сваку за њега спремљену храну. Деца која су била у првој години живота искључиво храњена на сиси или храњена крављим млеком, чине такође често тешкоће код увођења мешовите исхране и одбијају свако јело изузев млека. Ову се децу мора постепено навикавати на нове укусе, а ова чињеница указује такође на потребу, да се деца још у првој години живота науче на разне прихране. Штетности једностране исхране не показују се код сваког детета одмах, јер рђаве последице појављују се индивидуално и временски различито. Неуропатску децу такође је врло тешко навикавати на нови укус, нарочито у истој средини, јер су и сами родитељи обично неуропати и нису у стању, да делују на децу васпитно. Има деце, која не прима другу храну изузев млека, не само због навике, него због тога, што их та храна најмање задржава и смета при њиховом важном занимању т. ј. игри. Душевно јаче развијена деца нешто мање једу од душевно заостале деце, јер ова последња имају осећај ситости, тек кад су стомак претоварили.

За време obroka детету није потребна вода, деца и пију воду обично из навике. Што више воде дете добија, то му је и већа жеђ. Лети дакако дете треба да пије нешто више воде.

Дали ће дете појести сав свој оброк зависи и од доброг примера. Ако је неко од укућана мрљив и неће да једе, ускоро може и дете изгубити апетит и мање јести.

Ако узмемо у обзир све наведене чињенице јеловник за дете у другој години живота изгледаће на пример овако:

1. оброк у 7 сати ујутро: 200 гр. млека 2 коцке шећера, 1 парче хлеба;

2. оброк у 10 сати пре подне 1 јаје са хлебом, или бутер, или кајмак на хлеб;

3. оброк у 1 сат по подне: 100 гр. супе са гризом, пиринчем, или тестом, пире од поврћа, воће, бисквит; нешто исецкано месо,

4. оброк у 4 сата по подне: 100 гр. млека, хлеб, воће, или бутер, или мед;

5. оброк у 7 сати по подне: каша од гриза, пиринча, теста на 200 гр. млека, нешто струженог воћа у кашу.

Јеловник за мало дете после навршене 2. године живота:

1. оброк у 7 сати ујутро: 200 гр. млека (уз то какао, јечмена кафа) хлеб и бутер;

2. оброк у 10 сати ујутро: јаје, или воће или бутер на хлеб;

3. оброк у 1 сат по подне: 100 гр. супе са укућаним, месо, поврће тесто воће;

4. оброк у 4 сата по подне: 200 гр. млека;

5. оброк у 7 сати по подне: поврће, јело од мозга, цигерице или томе слично, или каква каша од брашна.

Деца са рђавим апетитом имају доста и са 3 главна obroка. Количина хране зависи од дечјег апетита. Слаткише и чоколаду деца не смеју добити између obroка, него само уз оброк.

Потребно би било да сличан јеловник за нашу децу усвоје што шири слојеви нашег грађанства, пошто код нас велики број мале деце или живи скоро само на млеку, или добија ујутро већ као први оброк ћевалчиће. Али није довољно, да се само зна, чиме треба дете хранити, од исте је важности, да се уме одређену храну рационално спремити. У ту сврху потребне су нам школе и течајеви, где ће наша женска деца и младе домаћице научити правила кујне, тако важна по здравствени развитак наше београдске деце.

Јован Ђоновић, новинар

Хигијенски школски надзор

Има ствари о којима треба увек говорити. Управо, оне су такве да о њима није никад много говорити. Једна је од њих: *здравље школске деце у Београду.*

Зна се, да је Београд прашњива и болесна варош. То најбоље знају родитељи и лекари београдски. Једном приликом, један дечји лекар рече ми, да свака кошава у Београду донесе просечно до 2000 епидемичних оболења код деце. Ну, нека би било и половину, много је, бескрајно много.

Београд је у већини болестан, и таквим ће остати све донде, докле се не изгради, кадришу улице, проведе канализација и добију хигијенски станови. На то ћемо доста дуго чекати. Али до тада не можемо скршених руку посматрати оболења и умирања деце, сатирање нашега подмлатка. Потребно је учинити све што је могуће да се и у овим приликама и са прилично оскудним средствима, учини што год је могуће да се здравље дечије заштити.

У проблему здравља школске деце две су битне ствари: 1) да деца дођу здрава у школу; 2) да се здрава врате кућама. Прво је везано са хигијеном куће и општим здравственим условима станова и града. Ово друго, са хигијеном школе и санитарским надзором над децом.

Како је увек пробитачно прићи сваком проблему са лакше стране, то и овом да приђемо са оне, са које је лакше постићи успех.

По команди се не могу подизати станови. Не могу се извести сви они хигијенски радови или радови у вези са хигијеном града, на пречац. Исто тако општи културни ниво и хигијенско образовање подиже се лагано.

Али хигијенски надзор над школом могуће је извести и организовати да буде ефикасан. Исто тако, може се са нешто мало више труда и средстава обезбедити добра школа, са свим у њој што деца треба.

Према подацима, које имамо, основне школе су тескобне. Више је деце него простора да их прими. Затим, чесме и заходи су прилично примитивни. По правилу школска

дворишта су мала. То није чудно, скоро све основне школе су рађене пре рата. Оне су биле добре и простране за оно време и онај број деце. Данас то већ нису. И стога не одговарају условима који се траже од хигијенски израђених школа. За повећани број деце императивна је дужност створити више простора и више ваздуха. Ако је немогуће радити нове зграде, потребно је подићи и често преуредити старе. За тај посао потребно је наћи средстава. То овај град дугује своме напретку и своме подмлатку.

Једном оваквом напису није смер да улази у расправљање како и колико треба изградити школских зграда. Хтели смо само да скренемо пажњу на једну чињеницу, која се не може обићи кад се говори о здрављу нашег школског подмлатка. Исто тако, намера нам је да скренемо пажњу на немодерне чесме и заходе. Њих је потребно изменити и преуредити како је то урађено у свету или се већ ради. Једном речи, све објективне услове, потребне да се здравље дечије очува, треба испунити. То захтева материјалних жртва, али и разумевања и добре воље у првом реду.

Затим, нама се чини, да је лекарски надзор над децом недовољан. Школски лекари су преоптерећени. Они немају довољно времена, а ни све оно што им је потребно да се надзор и преглед темељно врше. Рад у поликлиникама је добар. Само, тамо где су школе далеко од поликлиника, скопчан је са одласком деце, често и по рђавом времену, те се повећавају оболења, нарочито нежније деце.

Колико искуство учи, прегледи би требали бити чешћи. Они би морали бити вршени, у случају рђавог времена, по школама. Да би то било могуће, требало би да школски лекари имају више веза са поликлиникама и више материјала и справа него што то сада имају. Како нам изгледа, према ономе што сам ја лично чуо, општински школски лекари немају скоро никаквих веза са дечијим поликлиникама. Ту би везу требало успоставити на сваки начин. То захтева интерес нашег подмлатка.

Надати се, да ће ових неколико напомена, учињених без великих претензија, побудити пажњу шефова Санитета београдске општине како би учинили што год је могуће за побољшање хигијенског надзора и здравља школске деце. А да је потребно радити својски и брзо то ће схватити сви који се сете, да се због великог броја деце обука изводи по партијама и на пола дана у многим београдским школама. А где год је таква претрпаност, ра-

зумљиво је, да су оболења чешћа и надзор у толико потребнији.

За подизање већег броја школа мора се спремати, за проширење ових које постоје такође. Али, на побољшању чистоће њихове мора се још одмах радити. Надзор лекарски над децом мора бити чест и врло ефикасан. Ако би ових неколико редака ма и мало помогли да се то и деси, учиниће нам нарочито задовољство.

Д-р Марија Илић, публициста.

Приватна и јавна заштита деце

— Градски дечји уреди —

„Ниједна генерација не живи за саму себе и кроз себе саму. Према ранијим генерацијама треба указати захвалности, према будућим бригу и старање“.

Брига друштва и појединаца, да заштите сиромашније друштвене слојеве, да им омогуће партиципацију на општим културним и материјалним тековинама, да им омогуће право на рад и живот — нашла је свој највећи и најлепши израз у заштити детета.

Друштвену делатност на овом пољу не води само осећај сазимости старијег и јачег према слабијем, већ и спознаја велике одговорности за моралне и интелектуалне квалификације будућих генерација, за народну будућност, која стоји у уској зависности од младих генерација.

Брига и старање према слабијим друштвеним слојевима и у својој унутрашњој и спољашњој организацији прешла је дуг пут, еволуционирала је постепено тражећи непрестано све нове и нове путеве и савршеније методе рада и организације.

Социјално старање (Социјале Фирзоге) — свеукупност оне друштвене делатности, која иде за тим, да пружи потребну помоћ и потребну заштиту извесним друштвеним слојевима и појединцима, а с тим уједно: одстранити, или ублажити и само настајање социјалних опрека, које су условљене садашњим економским и културним приликама — узима све већи обим. — Рат је, као једну тешку последицу, донео уз извесни број ратних богаташа огромни број обитеља, које су остале без свог заштитника, које су услед тешких ратних и поратних економских прилика потпуно уништене. Данашњи економски поредак ствара велике класе људи, које је у доба једнакости свих грађана пред законом, доба демократије, потребно заштитити у духу социјалне правичности. Да се то постигне — упоредо са социјалним старањем, низом мера превентивног и куративног карактера, — делује и социјална политика, која иде за тим, да путем сходних измена, преуређења данашњих друштвених односа и поретка превентира постанку социјалних невоља имајући код тога у виду читаве друштвене класе.

Социјално старање данас јасно показује два облика: слободно, приватно социјално старање — које врше приватна лица, приватна удружења без сваке присиле, вођена искључиво својим осећањем и схватањем бидо да то има свој извор у религији, или хуманом схватању; затим јавно, законско социјално старање, које врше извесне законом установљене државне или самоуправне институције.

Слободно је социјално старање од најранијег доба давало доказе велике љубави, еластичности, иницијаторске способности и далековидности.

О појединим лицима, која су стајала на челу овакових организација, о самим организацијама, њиховом раду и успеху записана су и пишу се читави огромни дела. Само је социјално старање данас постало наука за себе, која се оделито проучава у по-

јединим курсевима и семинарима на разних факултетима и нарочитим специјалним школама и академијама.

Стварање јавних институција социјалног старања уз слободне институције не значи потискивање, угушивање слободних институција, већ једино уношење већег система у целокупни рад социјалне заштите, стварање средине, где ће се састајати сви представници разних институција социјалног старања, изграђивати један заједнички план рада, како се не би више њих једновремено сударало на истом послу, док на другој страни чекају ургентне потребе, на које се још није никако погледало, или се обратила тек слаба пажња. Слободне институције и уз институције јавног социјалног старања биће често претходнице већ обзиром на већу могућност еластичности у раду као и могућност за бржу примену нових метода, реализације нових идеја.

И ако су задатци социјалног старања врло разнолики, централно место заузима брига за осигурање телесног, интелектуалног, моралног развоја омладине.

Имајући овде на првом месту у виду јавно социјално старање о деци, његову унутрашњу и техничку изградњу, зауставићемо се у кратко — а у сврху документације нашег тврђења о великој вредности, савишљеном раду и дубоком схватању тежине постављеног задатка — на слободним организацијама.

Као тип одлично организоване приватне организације за заштиту деце потребно је истаћи познату швајцарску организацију: „Про Јувентуте“, која чини част овој малој земљи од непуна четири милиона! Велика је заслуга организације и у томе, што је она високо издигла осећај људске солидарности, захватила своје становништво, створила схватање, да давати помоћ значи у овом случају помагати личну ствар.

„Про Јувентуте“ основало је Швајцарско друштво „Италије Пибли“ 1912. — Исто друштво, које је 1918 основало другу важну институцију звану: „Про Сенектуте“.

Да би постигла максимални успех и остварила постављени принцип популарисања идеје дечије заштите у најширим народним слојевима, организација је поделила земљу на 180 дистрикта, који приближно коинцидирају с административном поделом земље. У сваком дистрикту постоји по један друштвени представник, коме је као помоћ додељено неколико лица из саме општине, у којој се налази седиште дистриктног секретара.

Дистриктни се секретари састају једанпут годишње на регионалној конференцији, где се решавају питања од општег интереса, врши измена мисли, схватања, стеченог искуства.

Централна је организација: Генерални Секретаријат у Цириху, који одржава потребну везу између дистриктуалних секретара и даје главне директиве својој делатности установе.

Смишљеност се ове организацији јасно испољује и у самом начину на који она скупља потребна јој материјална средства. — На место скупљања прилога на улицама, које често код пролазника изазива досаду, пуки махинални акт, организује се продаја дечијих карата и марака, што не само да друштву доноси корист, већ и за сваки принос даје једну протувредност, јер су карте репродукције дела најбољих швајцарских уметника.

Добитак од продаје карата и марака порастао је од 1912 до 1925 године од 152.000 шв. франака на 1.930.000 бруто прихода.

Идеју „Про Јувентуте“ популарнише и одлично редигирани лист друштва, који под истим именом издаје Главни Секретаријат у Цариху. Лист садржи чланке на трима народним језицима: немачком, француском и талијанском. У њему се третирају сва питања, која се односе на децу и омладину: култура, хигијена, одгој, физичка, интелектуална и морална култура, брига за ненормалну и залуталу децу...

Секретаријат осим тога одржава непрестано занимљива предавања, издаје књиге, брошуре, алманасхе, користећи се увек и својим и туђим искуством, које црпе из огромног броја иностраних листова, које редовно добија.

Књиге друштвене библиотеке — 5.000 дела — стоје сваком на располагање, исто тако плакете за промоције.

За саму децу друштво издаје три лепа листа: „Л Еколје Роман“, „Дер Швајцер Камера“, „Ривиста дејн Фанђули“.

Као швајцарска Про Јувентуте исто се тако високо уздиже и немачка каритативна организација у Бојтену: „Фирзоргерверк“, која се стара о ванбрачној мајци и детету. Проблем ванбрачне мајке и детета решаван је на разне начине. Тек модерно законодавство, као израз новог схваћања, донело је радикалне промене у овом питању: заштитна делатност пројекта је новим схваћањем, које иде за стичним препородом ванбрачне мајке, њеном социјалном рехабилитацијом преко детета. Војтенски Фирзоргерверк показују у овом правцу велико схваћање и разумевање. Оно код младих мајка буди сазнање да погрешка не лежи на детету, већ на кривом кораку, буди код њих латентни осећај материнства и родитељске одговорности, не лишава их бриге о детету, већ им је намеће, као главно средство, које ће их задржати од поновне погрешке.

О по плану изградње градекој социјалној заштити — Штетинске Волфартспфлеге —, како се она данас развила у свим напредним градовима, могуће је говорити тек од новијег времена, почетка нашег века, или тек после светског рата. Раније се градска социјална заштита ограничавала на заштиту сиромаша. Постепено је победило схваћање, да треба у проблем загледати дубље, тражити узроке, лечити их и превентирати.

За развој и напредовање овог схваћања особито је поучан рад немачких градова, који данас дају скоро једну четвртину својих укупних прихода у сврхе социјалне заштите. Овде је напредно схваћање далеко претекло законодавца и данас у Немач-

кој законом градовима наметнута брига о социјалном старању.

Под појам градске социјалне заштите спада само она социјална заштита, коју врши општина као таква. Социјална заштита постаје онда градска, кад она представља — било у којој форми — једну комуналну функцију, један део градске управе; она постоји, кад је градским средствима врше градски органи. Задатке социјалне заштите прописује држава, или је градови врше по свој слободном нахођењу. Као законска дужност раније је свуда долазила у обзир заштита сиротиње. Данашња и законска и добровољна волфартспфлеге обухвата цео низ проблема: старање о деци, дечији рад, инвалиде, мале примаоце ренте, сузбијање болести... Центар целокупне ове градске делатности налази се у градском уреду за социјално старање — Штетинске Волфартспфлегеамт. Ту су све установе градске волфартспфлеге органски спојене, ту се стичу сви конци јавне социјалне заштите. Уред сачињавају четири главна одељења:

1. Уред за давање помоћи — Унтерштитцунгсamt
2. Здравствени уред — Гезундхајтсamt
3. Главно одељење — Хауптабстајлунг
4. Дечији уред — Југендамт.

Уред за давање помоћи представља централно место укупне градске економске заштите. Овде спада у првом реду заштита сиромаша, која се тако подешава, да не само пружа помоћ у случају невоље, већ и да испитује њезине разлоге, те да их по могућности одстрањује.

Под здравствени уред спадају сви задатци превентивног и репресивног карактера на овом пољу, као: сузбијање прилепливих болести, заштита трудних жена, породња, одојчади и мале деце, школско здравство, сузбијање алкохолизма.

У главно одељење спадају сви предмети волфартспфлеге, који не спадају у остала одељења. То је место из кога се дају главне директиве читавој делатности на пољу јавне заштите, све потребне информације, као и место главног картирања, коме је задаћа да врши регистрацију целокупне заштите, и коме подноси извешта сва остала места јавне и приватне социјалне заштите.

Имајући овде нарочито у виду немачке градске дечије уреде, потребно је нагласити, да је у Немачкој 9. јула 1922. донет закон о социјалној заштити деце — Рајхсгезец фир Југендволфарт — којим је општинама стављено у дужност оснивање општинских дечијих уреда. — Придржавајући се тог закона и много цитирање Мемелсдорфове књиге: „Дер Ауфбау дес Волфартамтес ин ајнер гресерен Стадт“ — приказаћемо укратко његово уређење:

Дечији је уред у првом реду васпитна власт. Он почива на фундаменталној поставци, да сваком члану друштва припада једнако право на одгој. Надлештва дечије социјалне скрби стоје упоредо са школама. По општем признању и Мемелсдорф истиче, да је ваншколско образовање за народно добро и напредак од исте вредности, као и обука, те да се за схваћање задатака и стварне надлежности

омладинских уреда мора поћи од одгојне мисли. Мере, које се не односе на телесни развој детета, његове душевне и друштвене врлине морају бити искључене из омладинског уреда. Власт уреда протеже се до пунолетности његових штићеника.

Како се омладинска социјална заштита дели на омладинску заштиту — Југендфюрорге — и омладинску негу — Југендфлуге — постоје у омладинском уреду два одељења: одељење дечије заштите и одељење дечије неге.

Мере, које се предузимају у одељењу за заштиту омладине, односе се на ону децу, која су већ угрожена неким конкретним околностима у свом напретку, док мере, које се предузимају у одељењу за негу детета служе његовом општем напретку, без изразитости неке непосредне опасности.

У одељењу за заштиту детета спадају следећи задаци:

1. Спровођење законског штићинства. Надзор над законитом децом, заштита дечијег права на издржавање од стране родитеља, надзор над животом деце у обитељима, надзор над адаптираном децом.

2. Надзор над децом датом на васпитање било трајно, било повремено. Материјална помоћ ванбрачне, као и осиротеле деце. Исто тако: исплата издржавања деце у приват. домовима, опсрба оделом, давање могућности за стручно образовање.

3. Превентивна заштита, која има да се брине о сходним одгојним и заштитним мерама. Овде спада надзор над дечијим радом, као и сарадња у помоћи деци код полицијских власти.

4. Помоћ омладинским судовима и заштитним одгој, одгој на јавни трошак — Фирзоргеерцијунг.

6. Дечији вртови и дечије хорте.

7. Заштита трудних жена, дојенчади, мале и школске деце.

8. Надзор над дечијим домовима.

У одељењу за негу детета спада:

1. Опоравилишна нега. — Укупност мера, које предузима јавна власт у сврху одстрањења последица болести, сузбијања природне, или стечене предиспозиције за болест. Сунчана и остала купатила, шумске школе, одашљивање на опоравак било у поједине обитељи, било у домове у планине или на море.

2. Брига о исхрани деце. Делење бесплатне хране школској и малој деци, као и трудним женама.

3. Ојачање телесног, душевног и моралног напретка омладине.

У Немачкој су, како смо споменули, темељем цитираног омладинског закона од 1922. — у колико нису већ отпре постојали — омладински уреди основани по целој држави. — Месну компетенцију појединог дечијег уреда одређује тако земаљска власт. Да би се осигурало извршење законом установљених дужности дечијих уреда, установљени су земаљски дечији уреди. На челу свих дечијих уреда стоји државни уред, који се налази при Самоуправном Одељењу Министарства унутрашњих дела.

Од колике су важности овакви дечији уреди јасно се види и на примеру Швајцарске, која уз све многобројне институције јавне и приватне дечије заштите превентивног и куративног карактера ипак не

показује одговарајуће резултате и то ради несистематичности и некордираности у раду појединих друштава.

У Швајцарској је први дечији уред основан 1919., и то у цирихском кантону. За њим се повео женевијски кантон оснивањем „Социјалног Секретаријата“ 1924. Сам град Цирих донео је 1926. одлуку о стварању Централног Регистра целокупне социјалне заштите. — Сва помоћна службена надлежства, као и приватне организације, које град помаже, морају овом Централном Регистру јављати сваки случај социјалне заштите, који се на њиховом подручју догоди. Тај регистар садржи тачне генералије особа, које су дошле под приватну, или јавну социјалну заштиту, и податке о моралном владању, обитељским приликама. — Без оваког ваљаног картирања није могуће замислити успешан рад, па није чудно, да му се зато поклања веома велика пажња.

Ради веће прегледности уређења градских дечијих уреда доносимо

Правила Дечијег градског уреда у Билфелду.

§ 1.

Задатке дечијег уреда спроводиће према овим правилима дечије социјално одељење градског социјалног уреда, који ће се називати „Дечији градски Уред“.

§ 2.

Одбор Дечијег уреда сачињавају:

1. Три од магистрата одређена члана од којих је један председник, а један заменик,

2. шест чланова, које именује магистрат на предлог месних слободних удружења, која се у целини или претежно баве социјалном заштитом деце и омладинским покретом,

3. четири члана, која изабире градско веће из круга жена и мушкараца, који се баве социјалном заштитом деце,

4. два педагога — учитеља — и то један учитељ и једна учитељица, које изабире градско веће,

5. по један евангелијски, католички свештеник, као и један рабинер, које именују њихова религиозна удружења.

§ 3.

У колико већ нису чланови одбора, имају саветодавајући глас на седницама:

1. градски лекар, 2. школски саветник, 3. градски саветник, 4. окружни лекар, 5. занатлијски саветник, 6. турски судија и омладински судија, 7. окружни омладински заштитник, 8. окружна омладинска заштитница.

§ 4.

Рок чланства траје четири године. Одступајући чланови остају у служби док нови чланови не буду уведени у посао. Они, који иступају могу бити поновно изабрани.

§ 5.

Дечији уред одлучује о основним питањима дечије социјалне заштите. Он саставља годишњи кућни план дечијег уреда, ставља га на мишљење градским друштвима и одлучује о употреби имовине. Он одлучује о својим задацима, као и задацима својих

одељења и органа. Дечији уред врши и избор за њему потчињене одборе.

Дечији је уред место целокупне дечије заштите. Он врши надзор, њему се поднашају све тужбе. Предлози градским друштвима подлеже његовом одобрењу.

Председник припрема закључке, проводи их, те врши генерални надзор над целокупним деловањем у градском дечијем уреду.

Обрада појединих предмета спада у дужност шефа дечијег градског уреда, коме је додељено потребно помоћно особље.

§ 6.

Одбор се дечијег уреда састаје на председников предлог. За пуноважне закључке довољна је половина свих чланова. Закључци се доносе јединоставном већином. Код једнаке расподеле гласова одлучује председников глас. Председник је овлашћен обуставити спровођење закључка и затражити одлуку магистрата, кад за то по његовом мишљењу постоје важни разлози. Одбор се мора састати, кад то затражи једна петина чланова с правом гласа.

§ 7.

За остварење скупине задатака, као и појединог задатка, може Дечији уред стварати са своје стране одборе, те удружења, а може и поједине особе са њиховим пристанком позвати на сарадњу. Следећи се одбори морају установити:

1. Месни одбор за негу деце, чија је задаћа, да све силе разних удружења, која се баве дечијом негом, сједињује у сврху планомерног и јединственог спровођења дечије неге. Он води бригу о новим појацијама, идејама, жељама и настојањима појединих удружења, те их подупиру свим силама. (Душевна дечија заштита).

2. Месни одбор за телесно вежбање, који води бригу о свим питањима на пољу теловежбе (сокољство, игра, спорт), те се у свему управља, као и одбор под 1. (Телесна дечија заштита).

3. Месни одбор за дечију заштиту, који има тај задатак, да води бригу и подноси савете о свим мерама, које служе заштити морално, духовно и телесно орожене младежи. И овај се одбор у раду равна по правилима наведеним под 1.

Избор чланова месног одбора врши Дечији Уред према правилима, која вреде за избор чланова одбора Дечијег Уреда имајући у виду специјалне задатке појединог месног одбора. Градско веће именује у сваки месни одбор по једног члана, који има одлучујуће право гласа на седницама м. о. Број чланова м. о. одлучује Дечији Уред сходно потребама. По могућности морају и чланови Дечијег Уреда бити иза-

брани у месне одборе, како би се одржавало јединство рада.

§ 8.

Дечији Уред мора стајати у уском контакту са свим удружењима и црквеним организацијама, које се баве помагањем деце и дечијим покретом. У сврху спровођења јединствене социјалне заштите деце, могу месни одбори на своје седнице позивати поједине искусне људе и преставнике појединих удружења, који се баве дечијим питањем.

§ 9.

Сам рад врше службени и почасни органи месне социјалне заштите.

§ 10.

У остварењу здравствених задатака Дечијег Уреда мора Дечији Уред сарађивати са градским здравственим социјалним одељењем, но техничку и правну страну читавог посла спроводи он сам.

§ 11.

У дужност шефа дечијег градског уреда спада и вршење туторствених дужности.

У ових неколико параграфа садржан је леп нацрт правила дечијег градског уреда. Њих је могуће модифицирати, надопуњавати према конкретним приликама појединог места.

Упоредо са развојем социјалне заштите настала је и потреба за стручно образованим, квалификованим особљем. Градови су и на том пољу предузели нужне кораке, дали иницијативу било отварањем својих специјалних школа, било подупирањем приватне иницијативе, или стварањем специјалних курсева на појединим факултетима.

У великом низу данас признатих културних и социјалних задатака појединих градских општина, градска социјална заштита деце тражи, да јој се посвети највећа пажња.

Литература: А. Вебер „Ди Гросштат унд ире социјален Probleme“, II. изд., Мајер, Лајпциг; Е. Штаин „Монографијен дајчер Штете - Бојтен“, 1925., Комунал-Ферлаг, Берлин; Др. Мемелдорф „Дер Ауфбау дес Волфартсамте ин ајнер гресерен Штат“, 1926., Хејманс Ф., Берлин; Др. Ј. Бекинг „Дас рајхсгезец фир Југендволфарт унд ди Каритас“, 1925. Фрајбург; Др. А. Тума „Рехтсгрундлаген дер социјален Југендфизике“, 1925., Рајхенберг; „Про Јувентуте — Аннер пур ла протексион да ла женес“, 1925., 1926., Цирих; „Ла фондацион сис Про Јувентуте“, Цирих; Ф. Келер „Каритасвисеншафт“, Фрајбург 1925; исти „Јарбух дер Каритасвисеншафт“ за 1926 и 1928 г.; В. Лазаревић, одб. Беогр. Оп. „Социјално Старање у Београдској Општини“, Београд 1927.; Др. Марија Илић „Развој и данашње стање социјалних мера за заштиту деце и младежи“ у листу „Полиција“, Београд, 1929., бројеви „као и сва тамо наведена литература; лист „Про Јувентуте“, Цирих, годишта 1928 и 1929.

Д-р Петар Ђорђевић, публициста.

Дете Београдске периферије

Виктор Иго је у своме малом Гаврошу створио трајну инкарнацију уличног детета у великоме граду. Перифериско дете је увек у опасности да постане уличним дететом — Гаврошем. За њега је улица једини прозор кроз који оно гледа градски живот, пун њему нејасних престава и сумњивих сензација. Тамо, на крајњој периферији, где су културне прилике увек у заостајању за више деценија од оних које владају у градском центру, живи један свет чије је дете у врло много случајева остављено само себи и у свакоме погледу каљавој улици. Ту децу у најбољим случајевима чувају старамјке, које на кућном прагу дави костобоља и старачка напастаја за гробљем далекога родног места. Те немоћне бакице нису способне ниуколико педагошки утицати на увек живу децу уобразиљу, која кулминира код посматрања улице и уличног живота. Али, када одсуство мајке и оца, због свакодневног рада, нема да замени ни присутност болешљиве бабе, онда су деца лишена сваке контроле и свакога упута. У њиховој кухињи нема мајке да справља топло и хигијенско јело, већ се у подне баци на сто комад сумњиве кобасице или киселог сира, а одмах потом мајка се хитно удаљује на посао, остављајући децу самој себи. Када се отац враћа кући са дневног рада деца већ спавају, а ујутру код његовог одласка на рад нису још ни пробужена. Тако периферијски малишани не знају много за родитељске нежности, јер се на тој најдражијој топлоти огревају само у изузетно срећним приликама. Ако је отац запослен у ноћној шикти фабрике, кафане или саобраћаја, онда је његово дневно присуство у кући читава једна тортурa за мале, јер се несмеју ни играти ни гласно разговарати — јер тата спава, а напољу је снег, киша, зима... Брижније мајке чак и закључавају своју децу одлазећи од куће на рад, али никада притом нису сигурне да се неће вратити на згариште пожара и грозне погибије деце, као што је био прошле зиме онај случај код Топовских Шупа где су угљенисани четворо мале периферијске деце. Мајка са периферије не стиже да учини за своју децу ништа, или скоро ништа, ни за њихово хигијенско збрињавање, јер нема зато ни времена. Њихове се кошуљице перу ноћу, а њихове хаљинице крпе такође на штету неопходног мајкиног ноћног одмора. Она се обувају само у критичним данима хладноће. Тако се периферијско дете Београда: у породицама радничким, инвалидским и удовичке сирочаде, лишава онога за свако дете најбитнијег: душевног и физичког родитељског неговања. Периферијско дете само стиче животна искуства и срећује их

како само зна, уме и може... Његов духовни хоризонт запечаћен је прераном озбиљношћу и бригом! Ова деца у већини не знају за златно, безбрижно детињство: њихове мисли су преокупирани породичним бригама њихових родитеља.

Бројеви, који говоре...

Следећи подаци показује нам где се највише рађају београдска деца, и где се највише изражава моралитет уопште.

Бројни однос насеља према рађању и умирању

Редни број	Квартони	Насељ према попису из 1949. г.					
		Рађање и умирање у г. 1927					
		Број становника у квартонима према попису од априла ове године	Процент реонског становништва према укупном насељу Београда	Број рођене деце у 1927. години	Процент рађања деце према реонском насељу	Број свих умрлих у 1927. години	Процент умрлих према реонском насељу
1	Теразијски	17.764	7,85	286	1,61	140	0,78
2	Варошки	8.405	3,71	139	1,65	111	1,31
3	Доволски	22.210	9,81	201	0,90	231	1,04
4	Савамалски	16.545	7,31	281	1,69	212	1,28
5	Палилулски	55.073	24,33	911	1,65	692	1,25
6	Врачарски	78.850	34,84	1351	1,71	929	1,17
7	Топчидерски	27.434	12,12	502	1,82	271	0,9
8	Непознато			121	—	273	—
	Укупно	226.289		3792		2859	

Ови подаци мада нису из једне исте године могу се ипак упоређивати као примерни доказ о томе, да се у периферијским рејонима и апсолутно и релативно више рађа и више умире. Према томе, да је и јавно старање према сиромашној периферијској деци утолико потребније.

Види се да је рађање у топчидерскоме реону веће него и у једноме другом, а да је смртност мања у теразијском него и у једноме другом реону. (Број од 121 непознатих рођених и број од 273 непознатих умрлих сигурно би одпао на периферијско становништво, јер би у противном њихови подаци били познатији). Доказивати нарочиту потребу социјалне заштите деце уопште, мислимо да је помало сувишан посао у добу када се она по увиђајности или по нужди прилика у принципу признаје. Важније је истраживање целосходних практичних начина за вршење те заштите тамо где је она најнужнија. Општина у Београду пружа сиротињске помоћи уопште у следећим формама и износима.

Помагање невољних од стране општине

Редни број	ГОДИНЕ	ВРСТЕ РАЗНИХ ПОМОЋИ				Л Е Ч Е Њ Е					
		Издато на тренутне помоћи	Издато за Божићне празнике од прикупљених прилога	Издато кубика дрва сиротињи — бесплатно	Број лица стално помажућих са 100—200 динара месечно	Буџетске суме за лечење	Број упућених лица у бане	Број бесплатних рецепта за лекове	Број издатих бесплат. мртвачких сандука	Број издатих бесплат. мртвачких кола	Број издатих бесплат. гробова
1	1922	39.020	286.538	771	771	250.000	57	160	131	132	149
2	1923	33.025	272.443	613	613	200.000	54	1601	216	209	258
3	1924	28.025	265.297	612	612	150.000	20	786	223	160	253
4	1925	26.785	146.444	439	439	150.000	22	629	184	125	216
5	1926	34.660	147.152	1115	486	150.000	—	874	192	110	225
Просечно											
Укупно		161.515	1.117.876	3.550	574	900.000	153	5.490	946	736	1101

Укупни петогодишњи износ свих наведених помоћи је око осам милиона динара, у којима учествује и само грађанство, са својим добровољним прилозима, са око 14 од сто. Карактеристичност ових података у томе је, што они показују да је смањивање издатака на разне помоћи праћено повећавањем издатака на погребне трошкове... То је у исто време најочигледнији доказ да и код нас, као и у осталом свету, постоји и социјална беда. Питање је шта је кроз ове издате помоћи добило периферијско дете? Без икаквих предрасуда **може се рећи врло мало**. Јер, познато је, да не постоји никакав специјални систем за ову врсту помоћи. Некада, пре другог времена постојао је у Београду један систем директног помагање сироте деце — њих 2—300 свега — на тај начин, што су она давала на негу појединим породицама, којима је општинска благајна исплаћивала за то извесну месечну новчану помоћ, а путем општинског надзора вршено је контролисање те неге. Тај систем треба проширити **повремено** или стално, како је већ где **неопходно**, и на ову бедну периферијску децу. Додати треба тешко стање ванбрачне деце и деце из разведених бракова, па тоталну сирочан, од којих је мало њих збринуту некојим срећнијим случајем од добрих и хуманих људи. Познато је постојање оних кафанских друштава ситних људи са великом душом, која се називају: „ротквом“, „извините“, „поцепан капут“, „сироче“ и т. д., која се с времена на време састајају да купе од својих кафанских прилога, или од казна за вулгарне изразе, хаљинице по којем познатом детету.

При једноме организованом систему спасавања периферијске деце, могла би се ова племенита а разбацана сарадња ових добрих

људи концентрисати и ефикасније искористити. У Београду има 10.776 деце у основним школама, а од ових је око 4.000 њих који су у периферијским школама: Топчидер, Душановац, Булбулдер, Вождовац и Смедеревски Берам. Међу овом децом се може поуздано утврђивати случајеве **неопходне** потребе помоћи. Према општинској статистици о смртности у 1927 години у Београду, деца највише страдају од болести и смрти до 5-те године узраста, дакле пре школског доба. Ту периферијску децу ваља проналазити, било преко реонских, учитељских, свештеничких, лекарских или других којих инспекција. Између те деце треба издвајати све случајеве тежег социјалног страдања, па ту примењивати сталну организацију помагања. Јер, само таквим свесрдним спасавањем будућег човека облагородимо његов социјални смисао у његовом будућем животу.

Периферијском детету Београда недостају у већини случајева најелементарнији хигијенски и педагошки услови за опстанак и за развој. Оно је због тога у сталној опасности физичког и техничког дегенерисања. На улици и у школи виде се и голим телесним очима сви груби недостаци васпитања и упућености. Последице тих недостатака тешко је одклањати у доцнијем животу. Физички и духовни живот је у највећој зависности од економских и културних прилика, односно неприка у којима се живи. То мора утолико пре да важи за децу и утолико више за периферијску децу, која вегетирају на неканалној, некалдрмисаној и још неизграђеној периферији београдској. Због тако фаталног утицаја економских прилика на дечији живот видимо сви страшне појаве код периферијске деце: све више их је скрофулозних, рахитичних, ту-

беркулозних, кљастих, кривоноги и са угнутим грудима. Узалуд ћемо ми тражити и очекивати лепо и чедно понашање од детета које гаца босоного више него што је обувено; на коме висе дроњци и климају старе гломазне цокуле, кроз чију капу вири прљава коса, чија је кожа увек најежена, а очи туло и глупо гледају. Та деца, која спавају у истој соби у којој им је туберкулозан отац недељама умирао, или се мајка порађала, не могу бити сама од себе питома и благородна: њих треба бранити и спасавати од варваризирања, макар и доса-

дашњим мршавим средствима, која су се до сада давала у разним субвенцијама многим друштвима и социјалним установама са различитим практичним циљевима и задацима. Требало би дјестовати целисходнијом и јединственом организацијом општине, и пре свега у циљу стварне и пуне заштите београдског периферијског детета, јер досадашња хумана акција добронамерних госпођа, није могла можда и поред најбољих жеља да пружи заштиту периферијскоме детету!

Научна хроника

Теорија и класификација савременог града

(Наставак)

Оскудица у спровођењу и научном сређивању аналитичких појединости за тачну класификацију градова може се допунити класификацијом обележја градова, да би се, на тај начин, пробрали они елементи који служе за што тачније поставке у том правцу. Потребно је, крећући се у овом реду идеја, истаћи деобу тих обележја на субјективна и објективна. Ова последња се деле на унутрашња, која се односе на социјалну основу градских насеља, и спољашња, која карактеришу материјалну страну градова и њихов облик. Унутрашња, пак, обележја, могла би се поделити на социолошка и економска. Прва би се односила на сами факат постојања насеља на једном месту, док друга задиру у јако изражени историјски карактер градова.

Прорачунати посебно све ове поделе, био би посао који премаша обим ових сажетих излагања. Нарочито би било немогуће проучавати индивидуална обележја појединих градова у оним случајевима кад они не би могли да послуже као предмет типизације или уопштавања т. ј. кад носе чисто месни, случајни и једнолики карактер, кад не могу да послуже шематичном формулисању урбанских закона. Сваки град, како у целини, тако и у појединостима, носи своје индивидуалне одлике, свој локални стил, свој начин развоја условљен климатом, географским положајем, националним утицајем, месним обичајима, историјским случајностима, а каткад и каприсом градитеља и бивших старешина градоких насеља. Сваки град има своју „боју, укус и мирис“, сваки одаје „енергију“ нагомилану вековима. Заједнички живот читавих поколења т. ј. многих хиљада становника у току столећа с њиховим начином живота, с њиховим историјским успоменама и траговима, све то не може да остане без утицаја на само место живљења и без отиска на сами карактер житеља. Али то не значи, да та интимна обележја, као субјективна и несродна са социјалном економиком, могу остати као саставни део теорије. Њихово описивање је ствар вештине, а не научних шема. Према томе, предмет разматрања могла би бити само најглавнија објективна обележја савременог великог града као социјално-економске појаве, без чега не би могла опстати систематизована карактеристика града.

Овде се истиче, као што је напред споменуто, један нарочити метод изучавања градских агломерација уз разчлањавање објективитета градова, ако се тако може рећи, да би

се тим најрационалнијим оруђем економије и мишљења дошло до резултата чистим путем науке. Раније је речена мисао неких урбаниста поводом социолошког обележја градова, да се градом назива место са знатном концентрацијом, агломерацијом, акумулацијом (усредсређивање, збирање, згушћавање) људи на сразмерно незнатној територији (простору). Ова поставка, ма колико била усвојљива због тачног назначења обележја града, не би се могла у свему применити на савремене градове. Зар је могуће говорити, на пр. о „незнатној територији“ Лондона, чији полицијски атар заузима 1.795 квадратних километара, или Њујорка са 930 кв. км., Берлина са 847 кв. км. итд.? Други, пак, урбанисти не говоре о „сразмерно незнатној“ територији, већ о више или мање ограниченој територији. Па и овај израз територијалне ограничености више би одговарао старинским градовима него градовима данашњице који у брзом и стихијском раширењу стварају разнолике видове апстрактних, нематеријалних „граница“. Споменућемо неколико њихових видова: а) средина града, сити, центар, одвојени од предграђа и ванградских сопствености, б) насељена зона, која је одвојена од муниципалних имања и шумских зона, од имања сеоске привреде итд., в) муниципална зона, која обухвата град као правно лице са целокупном земљишном сопственошћу подложној власти муниципалитета, г) полицијска или административна зона, која обухвата градско окружје са свима предграђима и службено присаједињеним насељима, и, најзад, д) економска граница, која обухвата не само град са свима додацима, но и све градове, градиће, насеља и групе домова, који, ма да званично неприсаједињени граду, економски гравитирају њему, чине с њим у ствари један организам. Према томе, ово обележје града могло би се просто овако формулисати: знатна концентрација људи на изабраној територији. Реч „знатна концентрација“ остаје несумњива за разлику данашњег града од градова других времена и од савременог села. (Општа недоумица ограничавања градова довела је немачке урбанисте Хасе и Шота на мисао о математичкој граници градова, по којој би се за границу града признала кружна линија са радијусом од 10 километара! (Наш последњи закон о атару Општине града Београда својим потпуно модерним мерама решио је питање границе на начин који омогућава велике обиме развоја вароши и околине без опасности да дође у сукоб с новим духом развоја градова). По-

ред тога, јавља се, као друго обележје савременог града, интензивни и стални пораст његовог становништва, затим раширивање његове просторности и јачање густине насељености, коју су неки урбанисти истицали као најважније обележје града. Свака од ових одлика проучавана посебно, даје значајан материјал за студију класификације а на основу њихових свестраних разматрања долазимо до података на којима се базира социјално-економска структура великих градова. Овакво изучавање доводи нас до главних елемената који проистичу, прво, из односа радних стајежа и класа, који у савременом великом граду чине одређену скалу у систему социјалних односа; друго, овакво изучавање даје нам слику професионалне диференцијације која сасвим јасно одликује градска насеља (немачка статистика у 1925. г. имала је близу 12 хиљада детаљисаних занимања); треће, локална диференцијација нам се пружа у јасном облику и даје нам појам о извесним социјалним групама правилно распоређеним по појединим квартовима вароши и чији је утицај значајан на вођење комуналне политике.

У вези са социјалним појавама, чије је изучавање неопходно према предњем излагању, сва истраживања чисто економских чинилаца доприносе јаснијој слици података за класификацију. У овом реду изучавања супротстављају се два насеља: село и град. Привредни чиниоци по степену својих утицаја дају и разлику између ова два типа насеља, а задржавајући оне главне додирне тачке које постоје по сили социјално-економског механизма зависности. Шта је село? Шта је град? Енглески градови садржавају 0.8% сеоске привреде, немачки — 1.4%, француски и италијански градови 2.5%. Градови у своме неслабеном развоју испољавају свој снажни економски утицај на све појаве у привредном кретању земље. У многама зависи напредак од сагласности градске и сеоске привреде и тамо где она постоји ми ценимо ту сагласност као важан знак економске хармоније у народно-привредном организму, у колико „светска привреда“ не ремети тај однос бацајући једну државу у ковитлац опште светске политике. Енглеска је, на пр., развијала индустрију на уштрб сеоске привреде, у доратној Русији и многим аграрним земљама било је обротно. Али је несумњиво да је град у многама привредни регулатор, па се према тој његовој улози опредељује и његов значај. Град је прерађивач сеоских производа, он делује на усавршавање и рационализацију земљорада и врши у пуној мери свој културни утицај. Недалека будућност под импалсом технике у прозничавом развоју допушта наслуђивање нових формација, незапамћених у досадашњем развоју. Здружени ови чиниоци укупно донеће нове задатке и потребе за новим настојањима да се у тачној класифи-

кацији једнога насеља предвиде потребни елементи за његово несметано развијање.

*

Наш Закон о местима,^{*)} донет 16. јуна 1866. г. и допуњен 1885 године, има свега 9 чланова. Он се појавио изазван потребама живота које су захтевале извесне правне норме ради санкције стања. Донесен још 1866. г., у доба првих примена правних начела у нашој администрацији, он није ни могао предвидети цели сплет односа које нам намеће модерни развој а, с њим у вези, и нове модификације правних регулисања. Закон дели сва места у Србији, у којима људи у скупу стално живе, на вароши, варошице и села. Он се не упушта у разматрање оног безброја чинилаца о којима је реч у предњем излагању и који добија све разноврснији тип у колико се крећемо под импалсом новог духа времена. Закон, затим, проглашава за вароши Београд и сва места у којима стално пребивају окружне власти. Варошице су именоване у § 3. Закона, а сва остала неспоменути места јесу села. Закон предвиђа поступак у случају да се житељство и начин занимања у варошима, варошицама и селима тако временом измени да више не одговара овом досадашњем наименовању. Ту се оставља пуна иницијатива министру унутрашњих дела на чији предлог Књаз доноси потребне измене. За разлику вароши или варошице од села, поред административног обележја вароши, закон формулише дужност општина да израде регулациони и нивелациони план вароши односно варошице.

У нашој великој држави неће остати без утицаја на развој њених насеља општи прогрес коме данашња генерација присуствује. Нарочито развој саобраћајне технике намеће нам и нов начин сналажења у целом комплексу социјално-економских и правних питања. Техника иде пре потреба. Пре сто година појава првога воза у Енглеској развила је нарочите потребе које су револуционисале општи привредни живот острва. Прва железничка пруга била је гвожђе набијено у проб натуралне привреде, а сваки даљи развој потресао је из основа социјалну динамику и давао јој нове правце. Под утицајем свих таквих појава морало им се прилагодити и наше законодавство у овој области, нарочито тамо где његов еластичитет пружа услове за значајне потстреке развоја.

^{*)} Наш познати писац из области административног права, г. Д-р Лазо Костић, у „Савременој Општини“ бр. 3—4 из 1928. г. дао је веома занимљив коментар нашег Закона о местима, прикупивши грађу, обилну и свестрану, из целокупног писаног законодавства које би, ма у чему, било везано за дух и примену нашег Закона о местима. Као свестрани познавалац чисто законских норми са свима изворима, г. Костић би учинио несравњено велику услугу науци ако би у даљем разматрању нашег законодавства из ове области, урбанистички разматрао и наше градове доводећи их под извесне норме класификације у духу данашњег развоја.

СЛУЖБЕНИ ДЕО:**ЗАКОН О ИЗМЕНИ ЗАКОНА ОД 6. ЈАНУАРА 1929. ГОД. О ИЗМЕНИ
ЗАКОНА О ОПШТИНАМА И ОБЛАСНИМ САМОУПРАВАМА**

МИ

АЛЕКСАНДАР I

По милости Божијој и вољи народној
Краљ ЈугославијеНа предлог Нашег Министра унутрашњих послова, а по саслушању
претседника Нашег Министарског Савета прописујемо и проглашујемо**ЗАКОН**

о

измени закона од 6. јануара 1929. год. о измени закона о Општинама
и Обласним Самоуправама.**§ 1.**

Чл. 2. мења се и гласи:

„У Општинама Града Београда, Загребу и Љубљани Претседници и
Потпредседници (градоначелници и подначелници) постављају се и сме-
њују Краљевим указом на предлог Министра унутрашњих послова, а
остали чланови Општинске Управе решењем Министра унутрашњих по-
слова.“**§ 2.**

Чл. 4. мења се и гласи:

„Надлежност Општинских Управа остаје и надаље иста, како је пред-
виђена досадашњим законима (уредбама, статутима) о Општинама, а број
чланова Општинске Управе прописује Министар унутрашњих послова.“**§ 3.**Овај закон ступа у живот и добија обавезну снагу кад се обнародује
у „Службеним Новинама“.

АЛЕКСАНДАР с. р.

22. новембра 1929. год.
Београд.Претседник Мин. Савета
Министар Унутр. Послова
Почасни Ађутант Њ. В. Краља
Дивизијски Генерал,

Пет. Живковић, с. р.

Видео и ставио Државни печат,
чувар Државног печата
Министар Правде,

Д-р М. Сршкић, с. р.

Претседник Мин. Савета
Министар Унутр. Послова
Почасни Ађутант Њ. В. Краља
Дивизијски Генерал,

Пет. Живковић, с. р.

Рад Општинског Одбора

ЗАПИСНИК

Тридесет и друге — Друге Редовне Седнице Одбора Општине Београдске, одржане 25. октобра 1929. год. у 6 часова по подне.

Председавао Председник г. Милош Савчић.

Заступа деловођу-секретар г. Боровоје Станковић.

Од одборника били су г.г.: Свет. Гођевац, Јован Дравић, Бранко Поповић, Тихомир Панић, Тјешимир Старчевић, Д-р Лазар Генчић, Ранко Живковић, Драг. К. Милошевић, А. Фирт, Д-р Страш. ф. Милетић, Влад. К. Петровић, Мих. Л. Ђурић, инж. М. М. Сокић, Стеван Бесарић, инж. К. Букавац, Таса Максимовић, Негослав Илић, Р. Ј. Јовановић, Д-р Љуб. Стојановић, Б. Ј. Антонијевић, Д-р Драг. Ђ. Новаковић, Васа Лазаревић, Д-р Букић Пијаде, Дим. Станчуловић, Шемајо де Мајо, Јеврем Ј. Поповић, Милован Ј. Матић, Јосиф Фрид, Д-р Драг. Аралџеловић и Д-р А. Леко.

1.

Пошто је прочитан записник прошле седнице развила се дискусија у којој су учествовали г.г.: Тихомир Панић, Д-р М. Стојадиновић, Јован Дравић, Свет. Гођевац и М. Савчић.

Г. Тихомир Панић је истакао да на прошлу, одборској седници није било речи о условима под којима се уступа земљиште у Франковаковој бр. 28. новинарима за подизање Дома, а сада се спомиње да ће Општина и даље плаћати порезу на уступљено земљиште.

Потпредседник г. Д-р М. Стојадиновић је одговорио, да је на прошлој седници дао објашњење предлога комисије за уступање реченог земљишта новинарима у коме је наглашено да им се то земљиште уступа под општим условима као и свима другим друштвима. Кад је било речи о томе да се ти услови прочитају г.г. одборници су се сложили да се ти услови не читају. Оно имање уступа Општина за 25 год. т. ј. она остаје сопственик.

Г.г. Панић и Гођевац ставили су примедбу да кауција за принудно извршење канализација имања од 5½ и за пет година без обзира на имовно стање сопственика није праведна, већ да треба да се одреди рок од три године и према имовном стању.

Председник г. Савчић је одговорио, да ће се у овом питању водити рачуна о имовном стању сопственика имања.

За овим је записник примљен.

2.

Код тачке саопштења Председник г. Савчић поводом примедбе коју је на прошлој седници учинио г. Васа Лазаревић о набавци кола за изношење ђубрета и поливању улица,

одговорио је, да је фирма „Нусер“ поднела понуду не по 35.250,— марака за једна кола, него за 34.800,— односно за 34.280,— марака када се одбије 1½%; а кола за поливање улица понудио је по 23.450,— марака а не по 23.850,— марака, односно 23.100,— кад се узме и 1½%. У првом разлика код једних кола износи 3.980,— марака а у другом 3.600,— марака. За троја кола за ђубре разлика износи 11.940,— марака а за троја кола за полевање улица износи 10.800,— марака укупно 22.740,— марака, и пошто се то плаћа у обвезницама, издатак износи 250 обвезница. По данашњем курсу та разлика износи око 82.000 динара, а не милион динара. Општина нема понуду г. Вучковића, па није ни могла правити поређење, кад нема података, али се унапред може знати да разлика може бити у изradi кола и солидности те израде, али ни ту не може бити неке велике разлике.

Потпредседник г. Д-р М. Стојадиновић саопштио је Одбору да је Господин Министар Унутрашњих Дела одобрио Статут, по коме ће Суд даље поступити и извршити разврставање и изградити пројекат буџета.

Исто тако саопштава да је на овогодишњем конгресу градова решено, да се идући конгрес одржи у престоници.

3.

Прочитан је предлог Суда о премештају Дома Малолетника и Дома Стараца. У дискусији која се по том питању развила учествовали су г.г.: Јован Дравић, Васа Лазаревић, В. Зајина и Алберт Фирт.

Г. Јован Дравић је истакао да је павиљон у који се сада смешта Дом Стараца-ица неподесан, грађен обично од собе и кујне, а поред тога и сувише удаљен од трамвајске линије, те је с тога незгодно са тако далеком установом свакодневно општити.

Г. Васа Лазаревић је изнео разлоге са којих је ова комбинација ипак добра, јер сиромашни људи не желе да станују у општинским павиљонима, а с друге стране Дом Малолетника ће бити у могућности према оваквом распореду да рашири своје хумано дејство и да прими још већи број деце.

Г. Алберт Фирт је изнео, да су зграде подигнуте за сиротињу, и ако је на њих утрошено преко два милиона динара, остајале више од половине празне, да су непогодне за становање јер нема ни шума ни перјанице. Под кирију се не могу давати, јер су сувише далеко тако да нико неће тамо да станује. Молио је да се предлог Суда прими.

На предлог Суда АБр. 23146 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се Дом за васпитање малолетника из општинске зграде у улици Краљевића Марка бр. 9. премести у општинску зграду на Врачару у којој се сада налази Дом Стараца и Старица.

2. — Да се Дом Стараца и Старица из досадање зграде на Врачару премести у II павиљон новоиздана општинске зграде у улици Св. Николе, а који се састоји из приземља и два спрата и броји 30 станова од собе и кујне, један стан од две собе и кујне и два одељења већих димензија предвиђених за обданишта.

3. — Да се општинска зграда у улици Краљевића Марка бр. 9. у којој је до сада био смештен Дом за Васпитање Малолетника, стави Одбору Руских Избеглица на расположење.

4. — Овлашћује се Суд да учини ближи распоред и евентуалне измене у употреби просторија према стварној потреби, а тако исто обезбеди Општинској Штедионици кирију у вези примљене обавезе од стране Суда.

4.

Прочитан је предлог Суда о одобрењу кредита за довршење зграде Дирекције Трамваја и Осветлења и исплати Предузећу П. Штрунку и Св. Соколовићу.

Потпредседник г. Зајина објашњава зашто је морао бити обустављен план који је раније био израђен за зграду Дирекције Трамваја и Осветлења. Пошто је један део канцеларија Дирекције Трамваја и Осветлења смештен у овом Дому, престала је потреба за пројектованом зградом, а како је она и иначе на неподесној основи, то је даље грађење обустављено и сада је она претворена у магацин у коме је смештена столарија.

Г. Ранко Живковић изнео је незгодне стране оваквог обустављања радова наводећи да су предузимачи оштећени и да им туштету треба накнадити по комисијском предлогу са 70.000,— динара, а не да им се исплати упола мања сума од 35.000,— динара, колико сада Суд предлаже.

Г.г. Васа Лазаревић и Милић Сокић стављали су примедбу да је Суд неправилно поступио што је на своју руку обуставио грађење зграде, када је то грађење почело по једном ранијем решењу одбора. Требало је тражити од одбора одобрење да се грађење обустави, па тек по добивеном решењу Суд је могао извршити ово обустављање.

Председник г. Савчић одговорио је на примедбе да је Суд морао овако поступити, јер према новој организацији та првобитно пројектована зграда Дирекције Трамваја и Осветлења није потребна пошто су канцеларије већ смештене у овој згради. Није кривица до Суда што је са колаудацијом извршених радова на тој згради одуговлачено, већ предузимачева што није одмах на колауда-

цију пристао, а није рекао ништа управо хоће. И Суд сматра да је предузимач оштећен, па сада Одбор има да реши, да ли ће усвојити предлог Суда или извештај комисије у питању накнаде предузимачу. Ако би одбор усвојио извештај комисије, Суд не би имао ништа против тога и предузимач би добио у том случају више накнаде него што је Суд предложио. Суд од тога не прави питање.

Г. Д-р Новаковић такође је истакао да Суд није могао поништити једну одлуку одбора не питајући за то Одбор. И ако је г. Председник изнео разлоге због којих је тако поступљено, ипак је требало целу ствар упутити пред Одбор да он сам своју одлуку поништити или замени. Друго, када је комисија по својој процени нашла да предузимачу на име накнаде треба платити 70.000,— динара онда је Суд требао да остане при томе а не да предлаже накнаду од 35.000,— динара. Зато сада треба примити предлог комисије о накнади.

Затим је предлог стављен на гласање. За предлог комисије гласало је 25 одборника и то: Светозар Гођевац, Јован Драчић, Бранко Поповић, Тихомир Панић, Тјешимир Старчевић, Д-р Лазар Генчић, Ранко Живковић, Драг. К. Милошевић, Алберт Фирт, Владимир К. Петровић, Михаило Л. Ђурић, инж. Милић М. Сокић, Стеван Бесарић, Таса Максимовић, Негослав Илић, Ранисав Ј. Јовановић, Д-р Љ. Стојазовић, Благоје Ј. Антонијевић, Д-р Драг. Ђ. Новаковић, Васа Лазаревић, Д-р Б. Пијаде, Дим. Станчуловић, Шемајо де Мајо, Јеврем Ј. Поповић и Милован Ј. Матић, а г. Д-р Александар Леко се уздржао од гласања.

Према томе одбијен је предлог Суда, а усвојен предлог комисије, по коме се исплата предузимачу има извршити.

5.

На предлог Суда АБр. 23171 Одбор је РЕШИО:

Да се експропријација земљишта Радоша Недића у Румунској улици за проширење пута изврши путем законске комисијске процене, пошто је сопственик за ово земљиште тражио висoku цену. За општинске проценције изабрани су инжењери г.г. Живко Туцаковић и Паун Јоксимовић.

Овлашћује се Суд да с обзиром на хитност овога предмета ступи у непосредне преговоре са сопствеником и питање откупа поменутог дела имања реши споразумно са сопствеником.

6.

По тачци 6. дневног реда — Кредит за закуп зграде за Антитуберкулозни Диспансер — Суд је предложио да се она скине с дневног реда ради потребних испитивања и претходног консултовања стручњака што је Одбор и усвојио.

7.

На предлог Суда АБр. 21089 Одбор је
РЕШИО:

Да се Јелени Величковић удови из Београда опрости дужна кирија у износу од 2.624.— динара за општинске станове у Балканској ул. бр. 54 и Карађорђевој бр. 103.

8.

Потпредседник г. В. Заћина изјављује да је у дневном реду погрешно стављено у овој тачки да је ове суперколаудација зграде Основне Школе на Савинцу, већ је то суперколаудација Техничке Дирекције која је колаудована.

На предлог Суда АБр. 22444 Одбор је
РЕШИО:

Да се усвоји протокол суперколаудирајуће комисије о пријему нове зграде Техничке Дирекције и да се Предузећу „Рад“ поврати основна кауција.

9.

Тачка 9 — Колаудовање радова на изради калдрме у улицама: Војводе Анђелка, Једренској, Ђаковичкој и Ловћенској — скинута је с дневног реда ради прибављања извештаја.

10.

1.— Усвојен је предлог Суда да се продужи досадашњи закуп зграде у Кнез Михаиловој ул. бр. 48 у којој је смештен Првостепени Суд за град Београд са месечном киријом од 32.000.— динара, с тим да ово продужење важи за шест месеци.

2.— Усвојен је предлог Суда да се склопи уговор са г. Душаном Ђ. Миличевићем сопствеником зграде званом „Гранд Хотел“ у Чика Љубиној ул. бр. 18 у чијем ће се другом спрату сместити Првостепени Београдски Трговачки Суд, под условом да закуп важи три године са закупном ценом од 22.000.— динара месечно.

11.

На предлог Суда АБр. 20188 Одбор је
РЕШИО:

Да се за потребе Основне Школе на Душановцу закупи зград г. Богомира О. Росића на углу ул. Ибарске и Војводе Глигора за месечну кирију од 3.000.— динара, с тим да најпотребније преправке изврши Општина о своје трошку.

Трајање закупа шест месеци.

12.

По предлогу Суда о изради зимског одеда за трамвајско особље развила се дискусија у којој су учествовали г.г.: Васа Лазаревић, В. Заћина, Драг. Милошевић, Негослав Илић, Тихомир Панић, Д-р Страши-

мир Милетић, Језрем Поповић, Јован Дравић, Бранко Поповић, Милош Савчић, па је и ова тачка скинута с дневног реда, с тим да се изврши поновна кратка лицитација за израду овог одеда и да у Одбор за преглед покуда уђе још и г. Тихомир Панић.

13.

На тражење Суда скинута је с дневног реда тачка 13. Набавка угља за школе и Општину. —

14.

Прочитан је предлог Суда о набавци гвожђарског и електричног материјала за Дирекцију Трамваја и Осветљења.

Одборник г. Алберт Фирт ставља примедбу да су бергманове цеви узете од три фирме док су то у ствари једне исте цеви. Требало би тражити при набавци фабриканта а не препродавца, јер овако испада да је препродавац јефтинији од фабриканта.

На Предлог Суда АБр. 23148 Одбор је
РЕШИО:

Да се одобри сума у динара 593.654.30 за набавку развог електричног и гвожђарског материјала за потребе Дирекције Трамваја и Осветљења и то:

Од фирме	Динара
1.— „Норис“ за суму од	308.549.70
2.— Сергеј Трофимов „ „ „	8.013.75
3.— Елвотас „ „ „	12.870.—
4.— „Реле“ „ „ „	14.777.50
5.— Новосадска фабрика Кабела „ „ „	88.670.20
6.— Милан Премовић „ „ „	34.828.40
7.— Београдска Ливн. Мет. „Монтана“ „ „ „	10.200.—
8.— Милосављевић и Рауман „ „ „	22.493.25
9.— Стефановић и Павловић „ „ „	29.000.30
10.— Локомашин „ „ „	11.700.—
11.— „Врбас“ „ „ „	25.172.80
12.— Новосадска фабрика шrafoва и гвоздене робе „ „ „	2.983.40
13.— Марковић и Петровић „ „ „	24.395.—

Свега Динара 593.654.30

с тим да овај издатак пада на терет буџета Дирекције Трамваја и Осветљења за 1929. год. парт. 9. поз. 1.

15.

На тражење Суда скинута је с дневног реда тач. 15. — Одобрење парцелације Друштву „Неимар“ — јер је било кратко време те се комисија није могла ни састај да предмет проучи.

16.

Код тачке — кратка питања — одборник г. Р. Живковић питао је Суд како мисли извршити принудно каналисање имања на левој страни Кр. Александрове улице до Старог Гробља када та имања не семју да се дижу јер Општина треба да их узме за паркове.

Председник г. Савчић је изјавио да ће на ово питање одговорити идући пут.

Г.г. Тихомир Павић и Бранко Поповић питали су г. Председника када ће одборници добити преведене или непреведене уговоре о зајму и централни.

Председник г. Савчић је одговорио да су ти уговори преведени али Суд има тек да реши, да ли ће се они пустити у јавност, нарочито они који су још у важности. Одбору ћемо дати уговоре али их нећемо објавити. Суд ће решити када ће и как те уговоре дати одборницима, а то ће бити за неколико дана, можда идуће недеље.

Г. Д-р Страшимир Милетић тражио је обавештење о пропалом сену у Возном Парку чија се вредност по његовом сазнању цени на 100.000.— динара.

Председник г. Савчић је одговорио да је о томе питању већ два пута говорено у Одбору и да он нема више шта да каже. Сена није било ни 100.000 кгр. па ни штета не може износити 100.000.— динара.

Г. Шемајо де Мајо молио је Суд да општински чиновници наплаћују таксе по Бр. 404 општинске таксене тарифе само на радње на којима је истакута фирма, а не и од оних ситних радњи на којима нема фирме.

Председник г. Савчић је обећао да ће ствар извидети и да ће се радити по закону.

Одборник г. Матић тражио је да тачка питања и предлози дође у први део дневног реда а не при крају када су сви одборници уморни и када је сала већ празна.

Председник г. Савчић је одговорио да се то не може извести, јер би се онда дискутовало само о питањима и предлозима, али да се може мање предмета стављати на дневни ред.

Седница је закључена у 9 часова у вече.

Заступа деловођу
секретар,

Бор. Станковић, с. р.

Председник

Београдске Општине,
Милош Савчић, с. р.

Рад Санитетског Одељења Општине града Београда

— за прво полгође 1929 —

(Наставак)

РАД ГИНЕКОЛОШКО-АКУШЕРСКЕ АМБУЛАНТЕ

Шеф Д-р Миленко Берић

Концем априла месеца пресељена је Гинеколошко-Акушерска Амбуланта из Кр. Милана улице 61 у Средачку улицу бр. 2. — Смештена је заједно са децјом амбулантом у посебну зграду која је у ту сврху потпуно предешена, реновирана, офарбана, патос покривен линолеумом. У приземљу зграде има 4 собе, један велики хол и кујна; у тим просторијама је децја амбуланта и станица за издавање млека за одојчад.

У првом спрату има свега 6 соба и купатило. У три мање собе смештена је гинеколошка амбуланта, а у три друге собе завод за физикалну терапију: кварц и солукс лампе, дијатермија, лантостат. Том комбинацијом створен је један дом за заштиту мајке и детета.

Учињен је покушај, да се оснује саветовалиште за будуће мајке. У ту сврху позване су биле све бабице на једну конференцију и тражена је од њих сарадња, пошто се њима жене, када затрудне, прво обраћају за савете. Тражено је, да свака у своме реону пронађе и упуту трудне жене у саветовалиште. Раздељено је осим тога бабицама преко 1000 пријавних листа које би требале да испуне и из којих би се видело не само здравствено него и социјално стање будућих мајки. Одзив бабица за заједничку сарадњу био је врло слаб. Од 1000 раздељених пријавних листа добили смо свега око 20 испуњених. Тај наш покушај са бабицама изгледа није много успео. Мораћемо зато у будуће тражити други модус, да свој циљ остваримо.

У ових првих 6 месеци имали смо 194 гравидне жене на прегледу, па држим, да ако ипак друкчије, а оно самим радом у нашој амбуланти моћи ћемо створити себи добро

име и углед и окунити у будуће још више оних које ће тражити од нас стручног лекарског савета за себе и своје дете. Држим да ћемо радом у амбуланти, држањем популарних предавања моћи и сами без ичије сарадње створити саветовалиште за будуће мајке.

Ова амбуланта је свега 3½ месеца у томе крају Београда и једва има жена које не би за њу знале. Из поднесеног извештаја види се тачно колико смо и каквих обољења имали, а надамо се да ће се тај рад у будуће још много више развијати.

ИЗВЕШТАЈ

за шест месеци — прву половину 1929. год. гинеколошко-акушерске амбуланте Општине Града Београда (Средачка улица број 2).

По месецима	По старости																							
	Нових болесника	Повратних болесника	Свега било на прегледу	од 10—20 година	од 20—30 година	од 30—40 година	од 40—50 година	од 50—60 година	од 60 год. и више	Домаћица	Радица	Служави	Чиновица	Осталих	Спозна гениталија	Болести материце	Бол. рајанка и сировад.	Болест мо-краћ. органа	S. M. S.	Остале болести	Гинеколошких свега:	Трудноћа	Побачаја	Акушерски свега:
Јануар	105	117	222	14	67	21	3			82	10	9	4	6	24	23		23	23	4	80	22	3	25
Фебруар	140	94	234	25	76	30	6	2	1	96	12	23	8	1	10	35	22	9	19	12	107	30	3	33
Март	203	116	319	20	117	51	11	4		153	18	25	4	3	13	52	45	7	32	18	167	34	2	36
Април	156	110	266	15	93	34	11	1	2	101	17	31	2	5	14	26	34	6	21	15	116	39	1	40
Мај	165	88	253	17	90	41	11	5	1	136	16	10	1	2	10	35	35	5	34	12	131	33	1	34
Јуни	148	56	204	23	75	37	11	2		112	20	14	2		20	25	29	1	25	12	112	34	2	36
Укупно	917	531	1448	114	518	214	53	14	4	680	93	112	17	15	73	197	188	28	154	73	713	192	12	204

РАД ОПШТИНСКЕ АМБУЛАНТЕ ЗА КОЖНО-ВЕНЕРИЧНЕ БОЛЕСТИ

— Шеф Д-р Јован Спасојевић —

Са 1. јануаром ове године, амбуланта је ушла у друго полугође свога рада. Док се је у првом полугођу посао развијао и док се борило са извесним тешкоћама, у другом полугођу амбуланта је стала на чврсте ноге и, из дана у дан, број болесника који је похађао амбуланту био је све већи и већи.

И Санитетско одељење Општине београдске, и службеници запослени у амбуланти, чинили су све за што успешнији рад амбуланте и ми мислимо, гледајући резултат рада, да је наша амбуланта показала један врло леп успех и да је потпуно постигла циљ коме је била намењена. За годину дана свога рада амбуланта је прикупила један доста велики број болесника и болесница који су похађали амбуланту, тражили савете и др.; напомињем да

ИЗВЕШТАЈ

о раду општинске амбуланте за кожно-венеричне болести по занимању и годинама старости

Занимање	од 1—10 г.		од 10—20 г.		од 20—30 г.		од 30—40 г.		од 40—50 г.		од 50—60 г.		преко 60 год.	
	муш.	жен.	муш.	жен.	муш.	жен.	муш.	жен.	муш.	жен.	муш.	жен.	муш.	жен.
Службеници			1	2	21	1	17	1	1	1		1	2	
Врж. службеници			3	2	30	6	9	3	5	1	3	1	3	1
Студенти и ђаци	5	2	21	14	18	3								
Трговци			2		1								1	
Заватарије			28	10	39	6	7	4	2	2	3	1		
Радници			27	27	43	27	26	18	12	8	3	4		
Слобод. професија			14	2	31	8	9	3	3	1	1			
Без занимања			3	17	4	52	3	26		23		7		3
Инвалиди					2		2		1					
Дела	26	15	2											

СВЕГА { мушких 434
 { женских 302 = 736

БОРБА ПРОТИВ ОРИЈЕНТАЛСКОГ МУРДАРЛУКА

Казне Санитета

СПИСАК кажњених лица за месец новембар 1929. год. због разних неисправности.

Кажњено је млекара 44; продаваца животних намирница 34; грађана, због неисправности и нечистоће имања 95.

I. Млекари:

Јула Андрес, из Бежаније;
Славко Јовановић, из Бежаније;
Јозеф Брало, из Бежаније;
Стана Барковић, из Батајнице;
Драгољуб Рајковић, из Железника;
Стана Рапајић, из Бежаније;
Јелена Андрић, из Борче;
Јулка Пуц, из Борче;
Радивоје Првуловић, из Железника;
Новак Новаковић, из Београда, Обилићева ул. 6;
Стеван Дејачки, из Борче;
Иван Јаковић, Жарково;
Милева Трајковић, Ресник;
Диодраг Живковић, Кумодраж;
Славко Дамњановић, Вождовац;
Никола Младеновић, из В. Мокрог Луга;
Живко Вујадиновић, из Пиносаве;
Петар Недељковић, из Ресника;
Милан Сушић, из Остружнице;
Љуба Јанковић, из Жаркова;
Живанка Јовановић, из Кумодража;
Цветко Петровић, из Кумодража;
Петар Недељковић, из Ресника;
Добривоје Лукић, из железника;
Драгољуб Станковић, из Железника;
Даринка Сретић, из Бежаније;
Перса Гајин, из Бежаније;
Спасоје Спасеновић, из Жаркова;
Петар Станковић, из Раковице;
Љубомир Јовановић, из Кумодража;
Гаврило Поповић, из Жаркова;
Живко Филиповић, из Кумодража;
Живојин Живојиновић, из Ресника;
Роза Ковачевић, из Бежаније;
Јован Марковић, из Жаркова;
Аца Марић, из Бежаније;
Бора Сарајлић, из Остружнице;
Живан Ранковић, из Батајнице;
Влајко Крстић, из Жаркова;
Мара Спишијак, из Војводице;
Јозеф Прочер, из Бежаније;
Василије Марковић, из Кумодража;
Бора Првуловић, из Железника;
Пера Урошевић, из Железника;

II. Кажњени због недовољне заштите животних намирница као и разних неисправности радњи, пиљарница, пекарница, кујни и т. д.

Фабрика пецива „Београд“, Макензијева ул. бр. 70;

Новица Јанићијевић, пекар, Радничка 19;
Јован Андрејевић, пекар, Солунска 8;
Аврам Насић, пиљар, Душанова 24;
Илија Станојевић, кафеџија и чеваџија, Карађорђева 10;
Никола Танацковић, ашчија, Кр. Александра 182;
Ђура Стојковић, хлебар и бифеџија, Кр. Александра 206;
Ђенадије Стојковић, пекар, Косовска 33;
Радомир Спасовић, пек., Карађорђева 97;
Ламбра Т. Јовановић, хотелијер, Карађорђева 95;
Коста Спасић, ашчија, Чубурска 6;
Паја Јанковић, произвођач безалкохолних пића, Јове Илића бр. 206;
Милан Лазаревић, буреџија, Кнегиње Љубице 20;
Никола Марковић, бакал., Београдска 39;
Славко Иванић, кафеџија, Кнез Михајлова бр. 2;
Риста Ристић, пиљар, Косовска 42;
Соломон Газе, ашчија, Мил. Великог 23;
Диме Хаџиандоновић, пекар, Ратарска 31;
Живка Јосић, продавалица јаја на пијаци Смед. Ђерам;
Нинко Будимировић, кафеџија, Кр. Милана бр. 111;
Ферат Јутеша, пекар, Поп Лукина 22;
Лука Кусалић, биф., Босанска 21;
Боривоје Милетић, пекар, Поенкареова 9;
Јоца Свејковски, месар, Палил. цијаца;
Драгослав Марковић, месар, Палилулска пијаца;
Банко Кнежевић, Палилулска пијаца;
Ајат Салијевић, бозација, Хајдук Вељков Венац 5;
Михајло Цветковић, пиљар, Делиградска бр. 8;
Јордан Нацовић, буреџија, Делиградска 6;
Гавра Шикутковић, каф., Богојављенска ул. бр. 16;
Кузман Дишлијевић, пекар, Богојављенска бр. 16;
Стојан Јовановић, каф., Ловћенска 18;
Добривоје Станојевић, кафеџија, Душанова 53;
Иван Пандиловић, пекар, Лауданова 9;

III. Кажњени због неисправности имања, про-
сипања помија на улици и бацања сметлишта
на улици, држања свиња и т. д.

Душан Димитријевић, биф., Височка 7;
Александар Дацковић, поштар, Јове Илић бр. 3;
Фрања Шустерчић, Скадарска 57;

Александар Ђорђевић, књиговезац, Косанчићев Венац 29;
 Риста Аранђеловић, предузимач, Космајска бр. 16;
 Павле Ранај, посласт., Макензијева 67;
 Михајло Јанић, Лесковачка 38;
 Алекса Костић, Лесковачка 48;
 Драгутин Стаменковић, зидар, Лесковачка бр. 42;
 Профир Манић, Лесковачка 45;
 Милан Сарчинели, машиниста, Лесковачка бр. 43;
 Алберт Тодоровић, Лесковачка 39;
 Мирослава удова Ђурић, Лесковачка 31;
 Јован Клаји, кројач, Лесковачка 29;
 Стеван Пецерски, књигов., Добрачина 7;
 Иван Богдановић, кравар, Лесковачка 23;
 Божидар Богдановић, кравар, Лесковачка бр. 21;
 Добросав Милетић, бакал., Лесковачка 19;
 Љубомир Стојичић, радник, Лесковачка бр. 17;
 Маца удова Илић, Лесковачка 11;
 Јаков Мартин, бравар, Лесковачка 7;
 Светомир Младеновић, бакалин, Лесковачка 5;
 Милован Јанковић, писмоноша, Лесковачка 3;
 Фрања Тукач, предуз., азјечарска 27;
 Димитрије Димитријевић, Скендер Бегова бр. 27;
 Настасија Половић, Господар Јов. 25;
 Фридрих Шал, цимерман, Кр. Владимира ул. бр. 5;
 Ђурица Рупић, рент., Кр. Владимира 2;
 Живко Ранковић, земљ., Гостиварска 26;
 Чедомир Вељановић, апчија, Карађорђева бр. 28;
 Драгојло Марић, Кр. Александра 274;
 Таса Јовановић, шпедитер, Кр. Александра бр. 285;
 Спира Стефановић, пекар, Лесковачка 14;
 Милан Павловић, радник, Лесковачка 16;
 Светислав Николић, Лесковачка 10;
 Миливоје Димитријевић, пензионер, Лесковачка 4;
 Љубомир Мирковић, Лесковачка 20;
 Михајло Живковић, каменорезац, Краља Александра 120;
 Сима Милосављевић, каф., Св. Николе 124;
 Радован Радивојевић, закупац баште „Уранак“, Вилзонов Трг бр. 107;
 Милош Милорадовић, бакал., Сплитска 1;
 Живан Петровић, кондук., Сплитска 11;
 Алекса Стаменковић, предузимач, Триглавска бр. 2;
 Сава Филиповић, Тројанска 1;
 Сава Савић, Београдска 10 и 12;
 Лазар Николић, поштар, Краљевска 27;
 Милан Ђурђевић, пиљар, Кр. Александра ул. бр. 290;

Михајло Лазнић, трг., Кр. Александра 304;
 Анђелко Мирковић, дрвар, Кр. Александра бр. 312;
 Велисав Зарић, Панчићева;
 Раде Јовановић, месар, на пијаци „Зелени Венац“;
 Браћа Симић, месари, на пијаци „Зелени Венац“;
 Бошко Крстић, Гундулићева 3;
 Гилорије Поповић, Кн. Милетина 118;
 Миладин Николић, Кн. Милетина 114;
 Косара Марковић, Ј. Мала II ред бр. 66;
 Милан Сабо, Ј. Мала II ред бр. 58;
 Милан Вићентијевић, Св. Николе 8;
 Коста Петровић, кројач, Св. Николе 26;
 Милутин Николић, Св. Николе 30;
 Божа Шимулић, биф., Св. Николе 34;
 Сима Димитријевић, ашч., Душанова 92;
 Мита Анђелковић, трг., Поп Ташкова 14;
 Љубисав Станојевић, трговац, Поп Ташкова бр. 24;
 Михајло Миличевић, Поп Ташкова 20;
 Драгомир Живановић, пинтер, Поп Ташкова бр. 18;
 Недељко Петровић, кравар, Поп Ташкова бр. 8;
 Љуба Белић, трговац, Јове Илића 11;
 Немања Крајиновић, Дубљанска 112;
 Мартин Пелеш, месар, Дубљанска 113;
 Петар Атанацковић, лебар, Дубљанска 129;
 Маса пок. Димитрија Наумовића, Дубљанска бр. 129;
 Тодор Фабра, рентијер, Ратарска 109;
 Душан Марисављевић, индустријалац, Сарајевска бр. 68;
 Љубомир Тузлић, дрвар, Краља Александра бр. 78;
 Драгољуб Михајловић, чиновник банке, Поп Ташкова 21;
 Рада Лукић, рентијер, Бабановачка 20;
 Магдалена Димитријевић, рентијерка, Поп Ташкова 7;
 Јулка Милић, Дубљанска 168;
 Бранислав Живковић, трговачки помоћник, Дубљанска 153;
 Младен Ђукановић, Таковска 9;
 Риста Поповић, Сарајевска 83;
 Марко Михајловић, пекар, Сарајевска 59;
 Теодосије Трпковић, пекар, Сарајевска 15;
 Сава Филиповић, Хаци Мелентијева 17;
 Хипко Гебауер, каменор., Св. Николе 58;
 Јованка удова Симендић, Св. Николе 52;
 Спасоје Милошевић, Св. Николе 100;
 Војислав Стошић, кочијаш, Св. Николе ул. бр. 102;
 Трифун Цветковић, бак., Св. Николе 132;
 Драгољуб Стојановић, пиљар, Св. Николе ул. бр. 134;
 Сава Витас, Св. Николе 154;
 Марија Павловић, пиљар, на пијаци у Јовановој улици;

Стање Прихода

Б. Општине на дан 31. X. 1929. са упоредним прегледом прихода од 1. I. до 31. X. 1928. г.

1928.		1929.		П Р И Х О Д	Н А П Л А Ћ Е Н О			
Парг.	Поз.	Парг.	Поз.		Од 1/1—31/X 1928		Од 1/1—31/X 1929.	
					Динара	п.	Динара	п.
I. Редован Приход								
A. Дажбине								
1.		1		1. Пореза				
	1		1	а) Прирез				
				Од приреза 10% непоср. пореза и 2.—дин. од сваког пор. обвезника у Београд. Општини.	1,140.939	73	19.201	74
2.		2		б) Трошарина	40,533.209	81	39,416.396	36
Б) ТАКСЕ								
4.		3		1. По закону о таксама				
	1		1	Опште таксе (Т.Бр. 333—358)	1,125.233	25	820.109	40
	2		2	По грађ. спору (Т.Бр. 359—369)	14.576	—	22.041	50
	3		3	По крив. делу (Т.Бр. 370—372)	40.916	—	32.030	—
	4		4	Извршне таксе (Т.Бр. 373—378)	796.238	40	896.689	45
	5		5	Санит. таксе (Т.Бр. 379—381)	534.773	20	552.001	30
	6		6	Кланич. таксе:				
				а) говеђе аренде	1,443.492	60	1,367.550	25
				б) телеће „	1,440.198	50	1,242.112	80
				в) свињске „	1,943.570	70	1,879.005	90
				г) ситни преживари	431.240	—	444.608	—
	7		7	Од изношења ђубрета и сметлишта из домова (Т.Бр. 383)	2,255.876	75	2,933.334	20
	8		8	Од чишћења улица (Т.Бр. 384)	2,038.111	25	2,965.384	05
	9		9	Грађевинске таксе (Т.Бр. 385—392)	648.154	90	763.160	40
	10		10	За обезбеђење од пожара 10% од непоср. пореза на зграде (Т.Бр. 393)	84.861	—	—	—
	11		11	За дозволу за вађење леда (Т.Бр. 395)	—	—	2.270	—
4	12	3	12	За запремање тротоара (Т.Бр. 396)	672.637	50	543.080	—
	13		13	За запремање земљишта на трговима и др. местима (Т.Бр. 397)	6,736.470	40	6,804.726	—
	14		14	За пристајање уз обалу пароброда и др. плов. објеката (Т.Бр. 398)	23.952	—	836.765	78
	15		15	За одобрење продаје бозе, воћа и др. по улицама (Т.Бр. 399).	—	—	50	—
	16		16	За држање лукс. кола и фијакера за личну употребу (Т.Бр. 400)	122.745	—	158.870	—
	17		17	За држање аутомобила за личну употребу (Т.Бр. 401)	314.405	—	566.825	—
	18		18	За дозволу стајања аутомобила и кола на одр. станицама (Т.Бр. 402)	184.179	—	188.720	58
	20		20	За истицање и држање фирми (Т.Бр. 404)	213.260	—	1,831.740	—
	21		21	За одобрење лепљења прив. несталних плаката и објава (Т.Бр. 405)	24.417	—	5.400	—
	22		22	За дозволу држања паса у вароши (Т.Бр. 406)	33.056	—	82.300	—
Пренос:					21,182.364	55	24,938.774	61

1928.		1929.		П Р И Х О Д	Н А П Л А Т Е Н О			
Парт.	Поз.	Парт.	Поз.		Од 1/1—31/X 1928.		Од 1/1—31/X 1929.	
					Динара	п.	Динара	п.
				Пренос:	21,182.364	55	24,938.774	61
	23		23	За приређивање концерата, балова и др. (Т.Бр. 407)	2,076.360	60	1,877.444	66
	24		24	Такса за странце (Т.Бр. 409)	1,104.220	—	1,054.802	50
	25		25	Такса на новч. заводе и осиг. др. на чисту добит (Т.Бр. 410)	131.026	50	1,922.923	95
				Свега по парт. 4 и 3 наплаћено	24,493.971	65	29,793.945	72
				2. Остале таксе				
5		4		а) Санитетске таксе				
	1		1	Од дезинфекције ствари	37.203	—	66.409	80
	2		2	„ лекарских услуга	26.118	65	45.229	35
	3		3	„ продаје стер. млека	92.116	90	115.444	90
	4		4	„ купатила на Сави	110.027	—	69.724	—
	5		5	„ парног купатила у Мишарској ул.	392.860	—	471.094	50
				Свега по парт. 5 и 4 наплаћено	658.325	55	767.902	55
6				2. Гробљан. таксе				
	1			Од зиданих гробница	1,515.250	—		
	2			„ великих „	20.800	—		
	3			„ малих „	6.420	—		
	4			„ обн. турнуса	5.430	—		
	5			„ отвар. гробова и гробница	32.020	—		
	6			„ одрж. „	172.330	—		
	7			„ мртвачких кола и фијакера	2.750	—		
	8			Разни приходи	11.300	—		
				Свега по парт. 6. наплаћено	1,766.300	—		
		5	1	Од зиданих гробница			931.734	—
			2	„ великих и малих гробница			30.290	—
			3	„ обн. турнуса и отвар. гробова и гробница			30.490	—
			4	Од одр. гробова и гробница			175.760	—
			5	Разни ситни приходи			42.683	—
				Свега по парт. 5. наплаћено			1,210.957	—
7		6		б) Мерина				
	1		1	Са општинског кантара	3,303.149	75	3,280.682	60
	2		2	„ царинарнице	892.281	40	775.731	64
				Свега по парт. 7 и 6 наплаћено	4,195.431	15	4,056.414	24
				В) ОПШТИН. ПРИВРЕДА				
8		7		1. Водовод				
	1		1	Од основне таксе за воду	5,298.229	50	6,576.225	50
	2		2	„ таксе за водомере	227.876	60	271.378	60
	3		3	„ више потр. воде	3,359.265	55	4,053.401	—
	4		4	„ Савског водовода	632.976	—	756.743	40
	5		5	„ разних прихода водовода	53.455	—	165.894	95
				Свега по парт. 8 и 7 наплаћено	9,571.802	65	11,823.643	45
9		8		2. Канализација				
	1		1	Од употребе канала	1,081.579	80	1,607.273	25
	2		2	„ спајања „	66.437	55	719.245	70
				Свега по парт. 9 и 8 наплаћено	1,148.017	45	2,326.518	95

1928.		1929.		П Р И Х О Д	Н А П Л А Ћ Е Н О			
Парт.	Поз.	Парт.	Поз.		Од 1/1—31/X 1928.		Од 1/1—31/X 1929.	
					Динара	п.	Динара	п.
10		9		3. Закуп. земљ. и зграда				
	1		1	Од употребе општ. земљишта	2,335.217	85	2,637.700	45
	2/7		2/7	„ станова и дућана	1,613.343	—	3,758.038	35
	9		9	„ јавних писоара			39.461	45
	10		10	„ киоска			264.790	45
				Свега по парт. 10 и 9 наплаћено	3,948.560	85	6,699.990	70
11		10		4. Паркови и вртови				
	1		1	Од продаје цвећа			40.429	55
	2		2	„ седишта у парковима	33.099	—	50.284	—
	3		3	„ закупа киоска на Калем. и сквер.	52.349	95		—
				Свега по парт. 11 и 10 наплаћено	85.448	95	90.713	55
12		11		5. Капитал				
	1		1	Од дивиденде купона	162.968	—	36.813	—
			2	„ „ „ 2½% Р. Ш.			4,412.575	—
			3	„ Управе Трам. и Осветлења ануитет и трошкови по зајму од Динара 37,000.000 на суму од Дин. 8,250.000			722.825	—
			4	Од Управе Трам. и Осветлења ануитет и трошкови по зајму од Динара 25,000.000 на суму од Дин. 9,000.000			1,278.000	—
			5	Од Управе Трам. и Осветлења ануитет и трошкови по зајму од Динара 7,000.000 на суму од Дин. 4,000.000			568.000	—
				Свега по парт. 12 и 11 наплаћено	162.968	—	7,018.213	—
		12		6. Цигљана				
			1	Од закупа цигљане	50.000	—	134.000	—
				Свега по парт. 12. наплаћено	50.000	—	134.000	—
14				7. Разни Приходи				
	1			Приход од јавних писоара	148.367	50		
	2			Новчане казне	246.784	—		
	5			Од општ. издања, глас. списк. и др.	31.821	—		
	6			Од сточних пасоша и пр. књиж.	45.189	20		
	7			Дијурна за излазак чиновника	2.611	50		
	7a			Такса на приз. аутобусе	471.950	—		
				Свега по парт. 14 наплаћено	946.723	20		
			1	Од новчане казне			231.620	—
			4	Од општинских издања			30.964	20
			5	Од сточних пасоша и пр. књижица			11.898	95
			6	Дијурна за излазак чиновника			1.438	—
			7	Од Упр. Тр. и Осветлења за подмирење општинских расхода за вар. осветлења			2,800.000	—
			8	Закуп од шлепова			288.877	30
			9	Такса од прив. аутобуса			270.907	25
			11	Од пропријације имања			1,612.595	35
				Свега по парт. 13. наплаћено			5,248.301	05
				Свега Редов. Прихода	88,701.698	99	107,606.178	31

1928.		1929.		П Р И Х О Д	Н А П Л А Ћ Е Н О			
Парт.	Поз.	Парт.	Поз.		Од 1/1—31/X 1928.		Од 1/1—31/X 1929.	
					Динара	п.	Динара	п.
15		3		II. ВАНРЕД. ПРИХОДИ				
				1. Од регулације				
				Од агропр. и продаје регулац. фонда и општ. имања	3,032.161	—		
				Свега по парт. 15. наплаћено	3,032.161	—		
				2. Дуговани Приходи				
	1	1	Од приреза 10% неп. пореза и 2.— ди- нара од сваког пор. обвезника у Београд. Општини	1,220.175	—	5,848	13	
	2	2	10% за обезбеђење од пожара	120.412	—			
	4	3	Таксе по зак. о таксама	1,284.133	65	1,007.227	15	
	5	4	Од такса санитетских	222	—	3.003	50	
	6	5	„ „ гробљанских	179.620	—	495.260	—	
	7	6	„ „ водовода	1,993.986	95	4,450.229	25	
	8	7	„ „ за канализацију	168.796	55	185.987	05	
	9	8	„ „ сметлишта	409.812	15	772.770	85	
	10	9	„ „ чишћ. улице	470.287	—	725.637	50	
	11	10	„ закупа земљ. и зграда	614.882	85	260.477	75	
				Свега по парт. 16 и 14 наплаћено	6,462.328	15	7,907.441	18
17		17		3. Калдрмина				
	1		1	Неподигнута калдрмина код Држ. Хи- потек. Банке по решењу г. Мин. Фи- нансија	—		11,240.819	65
				Свега по парт. 17. наплаћено			11,240.819	65
18		16		4. Непредвиђени приходи				
			1	Разни непредвиђени приходи	71.057	30	2,095.496	99
				Свега по парт. 18 и 16 наплаћено	71.057	30	2,095.496	99
				Фонд за подиз. раден. склон.	4,500.000	—	2,830.066	—
				Фонд за грађење јефт. станова	1,137.015	—	—	—
				Од закупа шлепова	185.000	—	—	—
				Од „Општинских Новина“	—	—	120.203	50
			Свега Ванред. Прихода	15,387.561	45	24,194.027	32	

Реекапитулација

Редовни Приходи од 1/I—31/X 1928. Дин. 88,701.698,99 од 1/I—31/X 1929. Дин. 108,606.198,31
 Ванредни „ „ 1/I—31/X 1928. „ 15,387.561,45 „ 1/I—31/X 1929. „ 24,194.027,32
 Свега Редовни и Ванредни Приходи Дин. 104,089.260,44 Дин. 132,800.225,63

Из Главног Књиговодства
 Београдске Општине

СЛУЖБЕНЕ ВЕСТИ

Наредба за израду пројекта правилника појединих одсека О.Г.Б.

На основу члана 103. Закона о Општинама и чл. 6. Статута Општине Београдске **НАРЕЂУЈЕМ:**

Да сви шефови одсека спреме пројекте правилника о ближем устројству и подели рада у појединим одселима, као што је предвиђено чл. 6. Статута, у вези са члановима 10, 47, 65 и т. д. истог Статута.

Пројекти правилника треба да буду састављени кратко и концизно, обухватајући све главне моменте, без икаквих сувишних одредаба и објашњења.

Ти пројекти умножиће се на машини у 4 примерка, откуцани на половини само једне стране, тако да се на другој половини исте стране могу да стављају примедбе. Пројекти се имају доставити Кабинету Потпредседника г. Д-р Милослава Стојадиновића најдаље у року од 12. дана. Ово се мора учинити безусловно и као хитно.

Предња се наредба доставља ради знања и управљања.

Претседник
Београдске Општине,
М. Савчић, с. р.

Свима сопственицима — закупцима хотела, кафана, механа и пансиона у Београду.

Према реферату Шефа Таксено-Привредног Одсека, који је лично са подручним органима вршио преглед књига, у којима се уводе путници, који се примају на преноћиште, приметио сам да се сви путници не уводе, већ се уводи извесан број путника а неки број, и ако је био на преноћишту, не уводи се чак ни у полицијску рапорту књигу — књигу пријава и одјава, коју је дужан сваки да води по све уредно и исправно, како би се имао тачан преглед о кретању свију путника.

Неки врше увођење путника у особене листове, и из тих листова се после нешто унесе у полицијску књигу пријава и одјава као и у књигу — дневник путника, који је има, а по увођењу исти се листови уништавају.

Тако, приликом прегледа извршеног утврђено је, баш по тим листовима, које воде повереници — портири, да се бројно стање путника, које се води по њима не слаже са бројним стањем полицијске књиге.

Оваквим вођењем књига отворена су широка злоупотреба од стране извесних повереника — портира, који уписују путнике и врше наплату за преноћишта као и таксу по ТБр. 409. за Београдску Општину.

Према свему напред изложеном јасно је, да се знатно штете интереси Београдске Општине, јер се

такса наплаћује а не предаје се, а, такође се штете и интереси сопственика односно закупца напред поменутих локала, пошто исти имају све показане мањке да надокнаде, јер су они једино и одговорни по напред наведеном законском пропису за таксу, без обзира ко наплату те таксе од путника врши. Тако је било неколико случајева, где су сопственици односно закупци одмах морали и уплатити појављени мањак.

Да се овако што год не би и у будуће дешавало, то овим путем

НАРЕЂУЈЕМ:

Да се устроје књиге-дневник путника и да се у њих уводе у току дана и ноћи сви путници без разлике, да ли су на преноћишту или одмору, а са тачним ознакама по рубрикама: име и презиме, одакле је, занимање, број собе, кад је одсео и кад је отпутовао и колико је наплаћено.

Књиге морају бити оверене од стране Таксено-Привредног Одсека Општине града Београда.

Ако је путник са породицом означити са колико је чланова.

Сви подаци напред означени имају се поклапати са полицијском контролном књигом пријава и одјава и са признаничном књигом, добијеном од Таксено-Привредног Одсека Општине Београдске.

По истеку сваког дана, дневник путника оверава својеручним потписом сам сопственик, односно закупца, у току другог наредног дана а, такође и реферат, којим се новац предаје. За лица, која преноће а имају грађанску карту Београдске Општине, треба означити уз име и презиме и број карте, датум издања, као и годину, која ће се карта проверавати по књигама Општинским. Сва остала лица, која полажу право на ослобођење од ове таксе упућивати овом Одељењу.

Наплаћени приход на име таксе по ТБр. 409. Таксене тарифе Закона о Таксама, за локале првог реда 10. динара, за локале другог реда 6. динара, за локале трећег реда 4. динара и за локале четвртог реда три динара, од сваког путника — лица, мора се предавати одмах по истеку сваке декаде — десет дана, као што је то иначе регулисано наредбом ФУБр. 3497. од 4. X. 1929. год., јер ће се у противном применити законски пропис предвиђен чл. 32. у вези чл. 52. Закона о таксама, став 4. т. ј. казном троструком у висини наплаћене а не предате таксе. За недолазак на позив после другог позива казниће се позвано лице казном од 500 сходно чл. 57. Зак. о Таксама.

За неисвршење овог наређења биће одговорни сопственици, односно закупци хотела, кафана, механа и пансиона.

ФУБр. 4847
од 9. новембра 1929. г.

Председник
Београдске Општине,
М. Савчић, с. р.

Наредба о предаји прихода благајни

На основу чл. 103. Закона о Општинама
НАРЕЂУЈЕМ:

Да се у интересу марљивог вршења службе и бржег отправљања послова, предаја новца-прихода Благајни Суда Општине Београдске врши у следеће време:

1) Трошаринске станице, инкасанти, Статистичко и Судско Одељење као и наплаћивачи за седишта на Калимегдану и осталим парковима сваког дана од 8—10 часова пре подне.

2) Надзорници пијаца, Управа Добара, Депозитно, Гробљанско и Санитетско Одељење од 3—4½ часа по подне.

Предња се наредба доставља ради знања и управљања.

АБр. 24057
од 9.-XI.-929. год.

Претседник
Београдске Општине,
М. Савчић, с. р.

Наредба о набавкама и новчаним решењима за исте.

Да услед исцрпљености буџетских кредита, за 1929. год. која су се појавила код партија и позиција појединих одељења, не би наступила прекорачења доношењем одлука о набавкама и извршењем истих, на основу члана 103. Закона о Општинама

НАРЕЂУЈЕМ:

Да сва Одељења и Одсеци Београдске Општине, подносе Суду на потпис само оне одлуке о набавкама, на којима постоји извештај Главног Књиговодства о стању кредита.

Одлуке без извештаја Главног Књиговодства о стању кредита Суд неће потписивати и узимаће на одговор дотичног Шефа, ако се утврди, да за набавку за коју се подноси одлука на потпис, нема слободног кредита.

АБр. 23550
од 31.-X.-929. год.

Претседник
Београдске Општине,
М. Савчић, с. р.

Наредба Санитета за лекарски преглед радника

Управника вароши Београда издата на основу чл. 66, 67, 69 и 71 Закона о Унутрашњој Управи.

Члан 212.

ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД.

Сви радници, који се баве готовљењем јела и посланица и израдом и прерађивањем животних намирница, морају се лекарски прегледати, да не болују од какве заразне болести, о чему се мора старати и послодавац. Приликом ступања на рад, прегледаће се код Санитетског Референта Управе Града Београда, а затим сваких 2 месеца код општинског

лекара. Сваки такав преглед ће им писмено документовати.

Ако би послодавац приметио, да који од његових радника избегава лекарски преглед, или би посумњао да који болује од какве болести а не би се хтео лекарски лечити, известиће одмах надлежни квартал — комесаријат, који ће тога радника одмах упутити Санитетском Референту Управе Града Београда.

Где је сам послодавац запослен у својој радњи, или који од чланова његове породице, односиће се предње одредбе и на њих.

Ако запослени нема уверење о прегледу одговараће поред њега и послодавац.

Шеф Општинског Санитета,
Д-р Драг. Радишић

Пажња претплатницима осветљења

Дирекција Трамваја и Осветљења извештава претплатнике осветљења, да је испослала преко поште извештаје за плаћање утрошене струје свима претплатницима који плаћају струју 0.30 и 0.50 од хек. часа за месец октобар т. г., и позива их да дугујуће суме измире на благајни Узун Миркова ул. бр. 1., јер ако их не измире у року од 10 дана од ове објаве, укинуће им се струја.

Исто тако укида се струја сваком без разлике ко није измирио своја дуговања за струју за раније месеце ове године, као и за раније године.

Скреће се пажња претплатницима, да се поновно давање везе по укидању наплаћује, а изговор, да извештај није примљен који је поштом послат, не уважава се, јер се сваког месеца оваквим објавама позивају претплатници, и поред послатог извештаја поштом да своја дуговања измире.

Из Дирекције Трамваја и Осветљења ДБр. 24337 од 29. XI. 1929. год.

За очување асфалтних тротоара

И поред тога што је раније већ чињен апел грађанству да чува асфалтне тротоаре, ипак је примећено од стране органа ове Општине врло често да грађанство не чува тротоаре онако, као што би требало да се пазити такво драгоцен и скупо плаћени објекат. Приликом истовара дрва и угља, приликом чишћења снега и леда у зимским данима, лупа се тротоар секирама и лопатама, кваре и штети.

Стога се скреће пажња грађанству да се то у будуће неће толерирати и да ће Општина предузети потребне кораке да сву штету и оправке, које од нечувања тротоара буду произилазиле, наплатити законским путем од сопственика имања, пред којима се тротоар налази.

Из Суда Општине Града Београда АБр. 23453. од 29. октобра 1929. године.

СПИСАК

ОДОБРЕНИХ ПЛАНОВА ЗИДАЊА ОД 25. ОКТОБРА ДО 25. НОВЕМБРА 1929.

ПРЕЗИМЕ И ИМЕ СОПСТВЕНИКА	Улица и број имања	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ ПРОЈЕКТАНТА	Каква је зграда	Примедба
Костић Милан Владуловић Димитрије Ветћенко Павле Ђорђевић Лазар Петровић Богдан Мраовић Тодор Рамбаушек Франца и Франциска Трифунца Божидар Индустр Кред. Банка Петровић Влајко Стојановић Станоје Петровић Божа и Драга Жеравица Драга Фаркић Јохана Др Будимир Цвијета Ристић Владимир Тунер и Вагнер Морошанин Сава Заборски Невена Стојановић Сретен Вшетечки Ј. Ф. Мирковић Дим. Гајин Милица и Тривнић Никола Јовановић Јово и Душан Фабрика кожа „Бели Орао“ Ахимовић Круна Кланичко Друштво Нинковић Ђура Радовановић Никола Веселица Сава Струнцић Милан Цигановић Персида Талви Леон Ing. Милетић Светозар Паунковић Душанка Лукић Павле Терзић Ђорђе Костић и Антић Ђорђевић Браћа Српско Јеврејска Црквена Општ. Ешкенаског Обреда Боукал Божа и Власта Тричић Воја	Принц Евгенија 28 Дубровачка 13 Качаничка 17 Будимска 8 Румунска 77 Ђирила и Метод. 11 Брегалничка и Нова улица Милешевска 45 Шумадијска 6 Ново Пазарска 32 Варшав. и Рувар. Матошева 7 и Бана Јелачића Владетина 1 угао Цинц. Јанкове и Кнез Мих. Венца угао Штросмајерове и Ђушине Ртањска 10 угао Принц Евге- нија и Дубровачке Царин. Пристан. Битољска 39 Златиборска 2 и Престол. Петра Вој. Мишића 114 Јаворска 4—6 Облаковска 15 Шуматовачка 65 Кланица Смиљанићева 31 Кланица угао Моравске и Станичне Косовска 11 Гундулић. Венац 6 Триска 9 Приштинска 56 Топ. Венац 23 Козјачка 31 Савезничка 22 Рековачка Ратарска 77а Поречка 7—9 Немањина 3 Космајска 19 Румунска 88 угао Сарајевске-Дринске	Сташевски Валерије Швејкар Ана Драгичевић Чед. Дингарац Душан Живадиновић Б Билински Влад. Гранић Дујам Брадиловић М. Сташевски Вал. Др. Борисављевић М. Дингарац Душан Бадер Станојло Анђелковић Цветко Радивојевић Ж. Гранић Дујам Мијушковић М. Тунер Лујо Дингарац Душан Алексић П. Барошић Ђурај Владимировић Др. Михајловић Мил. Пауновић Влад. Прапорчетовић Никола Живадиновић Б. Шафтрик Живадиновић Б. Којић Бранко Шолтес Бела Танић Зоран Пејчиновић Аца Др. Борисављевић М. Шалви Леон Путник Петар Петровић Јордан Ђурић Бранко Милошевић В. Костић Антић Дубови Јан Јовановић М. Блаха Мат. Дингарац Душан	приземна приземна са 1 спратом приземна приземна са 2 спрата приземна са 1 спратом са 1 спр. и манс. приземна са 1 спратом приземна приземна са 3 спрата са 1 спратом приземна приземна приземна 3 спр. и мансард приземна приземна	дозифив. дозифив. шупе дозифив. препр. и дозиф. шупе барака дозифив. препр. и дозиф. преправке и дозифивације дозифив. преправке преправке дозиф. и препр. преправке преправке преправке тодиз. ограда дозифив. дозифив. преправке препр. и дозиф.

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ СОПСТВЕНИКА	Улица и број имања	ИМЕ ПРОЈЕКТАНТА	Каква је зграда	Примедба
Вељановић Фотир и Софроније	угао Макензијево и Зорине	Маклур Хуго	приземна	
Тунер и Вагнер	угао Принца Евге нија и Дунавске	Тунер и Вагнер	2 спрата	
Давидовац Богољуб	Бирчанинова 18	Пејчиновић А.		преп. и дозиђ.
Антула Милан	Вел. Милоша 94	Дубави Јан		дозиђив.
Шиц Др. Алфреда Адела	Сурдуличка 5	Сумбул С.		преп. и дозиђ.
Алексић Љубица	Кочина 16	Ђорђевић Ђорђе	приземна	
Церфелд Фрида	Смедеревска 8	Дубови Јан	приземна	
Савић Недељко	булевар Булевар	Др. Борисављевић М.	приземна	
Живадиновић Милан	угао Добрачине и Јевремове	Живадиновић Б.	са 2 спрата	
Миљковић Михајло	Кнез Данилова 36	Ђорђевић Ђорђе	приземна	
Миљковић Милутин	Кнез Данилова 30	Стаменковић Радивоје		дозиђив.
Недељковић Петар	Дубљанска-Кичевска	Јовановић Мил.		преправке
Крстић Игњат	Јеврејска 13	Дингарац Душан		дозиђив.
Хоџера Светислав	Мајданска 145	Ђурић Здравко	са 1 спратом	
Марјановић Тома	Скендер Бегова 20а	Марјановић Т.	са 1 спратом	
Др. Христић Милан	Јованова 81	Мијушковић М	приземна	
Ливница „Југ“	угао Сарајевске и Бирчанинове	Несторовић Б.	приземна	
Илић Савета	Суворовска 10	Божић Божидар	приземна	
Павловић Богосав	Славуј. Венац 4	Владимировић Драг.	са 1 спратом	

Из Одсека Контроле Зиданја

Извештај о најнижим и највишим пијачним ценама на београдској пијаци, а на дан 1. децембра

Брашно				Поврће			
Брашно пшен. № 2	1 кгр.	3.—	3.—	Пасуљ	1 кгр.	6.—	12.—
Брашно пшен. № 1	"	3.50	3.50	Сочиво	"	15.—	18.—
Брашно пшен. бело	"	4.—	4.—	Кромпир стари	"	1.50	2.—
Брашно кукурузно	"	3.50	4.—	Кромпир нови	"	2.—	2.—
Хлеб пшен. црни	"	3.—	3.50	Лук црни	"	1.50	2.—
Хлеб пшен. бели	"	4.—	4.—	Лук бели	"	8.—	10.—
Месо				Лук прازی	1 дема	1.—	1.—
Говеђина	1 кгр.	16.—	18.—	Шаргарепа	веза	2.—	3.—
Телетина	"	24.—	28.—	Купус сладак	1 кгр.	1.—	1.50
Јагњина	"	18.—	18.—	Купус кисео	"	4.—	4.—
Овчетина	"	16.—	18.—	Спанан	"	4.—	6.—
Свињетина	"	22.—	26.—	Рен	"	12.—	16.—
Свињско сушено	"	28.—	30.—	Кељ	"	2.—	3.—
Кобасице	"	20.—	26.—	Келераба	1 пишла	1.50	2.50
Шваргле и чварци	"	20.—	22.—	Зелен за супу	"	1.—	3.—
Пршута	"	40.—	45.—	Патлиџан црвени	1 кгр.	4.—	6.—
Сланина сирова	"	22.—	24.—	Патлиџан плави	1 ком.	1.50	2.50
Сланина сува	"	28.—	30.—	Паприка љута	100 ком.	2.—	2.—
Сланина ужичка	"	40.—	45.—	Паприка туршијара	"	16.—	20.—
Маст свињска	"	24.—	26.—	Паприка бабура	"	20.—	24.—
Сало	"	26.—	26.—				
Лој нетопљен	"	16.—	18.—	Јабукe	1 кгр.	4.—	10.—
Риба				Крушке	"	4.—	10.—
Шаран	1 кгр.	18.—	25.—	Грожђе	"	14.—	20.—
Сом	"	25.—	35.—	Шљиве сушене	"	12.—	12.—
Кечига	"	25.—	70.—	Ораси	1 кгр.	12.—	16.—
Смуђ	"	18.—	60.—	" чишћени	"	26.—	46.—
Штука	"	12.—	18.—	Кестен	"	8.—	12.—
Бела	"	6.—	14.—	Смокве	"	14.—	16.—
				Лимуни	1 ком.	1.—	2.50
				Наранџе	"	2.—	4.—
Млеко				Живина и јаја			
Млеко слатко	1 литар	4.—	4.—	Кокошки	1 ком.	15.—	25.—
Млеко кисело	1 кгр.	10.—	10.—	Ђурке	"	55.—	65.—
Масло	"	50.—	60.—	Гуске	"	40.—	55.—
Кајмак	"	40.—	46.—	Патке	"	25.—	30.—
Сир обичан	"	16.—	24.—	Јаја	"	1.40	1.60
Сир сомборски	"	28.—	30.—				
Сир качкавал	"	28.—	35.—				

СЛУЖБЕНИ ОГЛАСИ**О Г Л А С**

Офертална лицитација за извршење принудних канализација имања у Београду

На основу решења Суда Општине Београдске АБр. 22487 од 11. октобра 1929. год. одржаће се на дан 15 јануара 1930 године

ОФЕРТАЛНА ЛИЦИТАЦИЈА

За извршење принудних канализација на имањима у Београду која до сада нису канализована.

Услови за ову лицитацију, ценовник за понуду, списак улица по групама, Опште и Специјалне услове добиће лицитанти у Канализационом Одељењу по цени од 100 динара за сваку групу.

Кауција од 150.000 дин. за сваку групу улица полаже се на Главној Благајни Суда Општине Београдске у готову или хартијама од вредности по берзанском курсу.

Кауцију ће Благајна примати од изласка овога огласа па све до уочи дана лицитације.

Отварање понуда извршиће се истог дана у 10½ часова пре подне у канцеларији Канализационог Одељења.

Из Техничке Дирекције Општине Београдске ТДБр. 16486,29.

О Г Л А С

За набавку веће количине разног материјала

На основу решења Суда Општине Града Београда АБр. 24445 од 13. новембра 1929 године одржаће се 14. децембра 1929. године у 11 часова у канцеларији Економата Београдске Општине (Узун Миркова ул. бр. 1) офертална лицитација за набавку веће количине разног материјала за потребе свих Одељења Општине за првих шест месеци 1930 године.

Материјал који се има лиферовати разнолик је, као: гвоздени шрафови, ексери, гвозђе, челик, жице, разног лима, оков, алат, цеви за водовод, прибор за водовод, памучни пакунг за водовод, олово, асфалт, црева гумена и платнена, тапетарски прибор, сарачки прибор, намештај, разно платно, чоја, разна дрога, грађа, коље, боје, фирнајза, стакло, саксије, електрични прибор, бензин, зејтин,

мазиво, карбит, петролеум, кокс, корпе, метал, четке, асуре, канцеларијски материјал, хемикалије, медикаменти, и т. д., тако да сви заинтересовани имају разне предмете за лиферирање што се може видети из детаљних спискова.

Сав закључени материјал дужан је лиферант испоручити Општини у три партије: свака партија се испоручује свака три месеца сем прве. Једна партија се може испоручити у два пута у року од три месеца. Могу се и две партије испоручити уједно једнозремено али друга партија неће се платити у року кад и прва. Плаћање сваке испоручене партије извршиће се после три месеца по испоруци. Прва партија за лиферирање мора бити испоручена до 10. јануара 1930 године, друга партија мора бити испоручена 31. марта 1930 године и трећа партија мора бити испоручена 30. јуна 1930 године.

Детаљни услови и количине за ову лицитацију могу се видети у Економату Општине Београдске (Узун Миркова ул. бр. 1.) сваког радног дана од 8—12 и од 15—18 часова.

Основна лицитациона кауција 5% од процене вредности материјала полаже се на Главној Благајни Општине Београдске (Кнегиње Љубице ул. бр. 19) на дан лицитације до 10 часова и то у готовом новцу, државним хартијама по берзанском курсу или гарантним писмима једне веће банке регистрованим код Министарства Финансија.

Поред реверса о положеној кауцији лицитанти су дужни поднети комисији на увиђај уверења о плаћеној порези и протоколисању фирме.

Из канцеларије Економата Општине Града Београда АБр. 24445,29 г.

О Г Л А С**Продаја старих струјомера**

Нирекција Трамваја и Осветлења распикује јавну усмену лицитацију за продају старих 3171 комада струјомера, на дан 9. децембра 1929. године, у 11 часова пре подне, у Дирекцији.

Пре лицитације, а најдаље до 10 часова пре подне, лицидонт је дужан да положи кауцију у суми од 2.000.— динара у готову новцу.

Посредници искључени.

Сав горњи материјал може се видети сваког радног дана у Магацину Економата Дирекције Трамваја и Осветлења.

Личидонт на кога остане личидација, вредност примљеног материјала има положити Благојници Дирекције Трамваја и Осветлења по пријему робе, и биће обавезан да сав купљени материјал подигне из Магацина Дирекције Трамваја и Осветлења у року од 30 дана у противном случају пропада му кауција и расписане се нова личидација.

Из Економата Дирекције Трамваја и Осветлења у Београду 25. новембра 1929. године, у Београду ДБр. 20239.

О Г Л А С

Пажња претплатницима осветлења

Дирекција Трамваја и Осветлења извештава претплатнике осветлења, да је свима послала извештаје за утрошену струју почев од јануара закључно до јула т. г. а за август т. г. и свима оним претплатницима који плаћају струју по 0.30 и 0.70 дин. од хект. часа (радње, локали, мотори) и који претплатници у остављеном им року, не буду платили струју, Дирекција ће им исту укинути и неће примати изговор, да није примљен извештај, који им је послат поштом, јер и поред послатог извештаја, сваког месеца оваквим саопштењима претплатници се извештавају и позивају да струју плате.

Претплатницима који дугују струју за прошлу годину и раније године, струја ће се укинути па ма да су платили исту за све време ове године.

Извештавајући о предњем претплатнике осветлења, Дирекција их позива, да своја дуговања измире одмах на благојници за наплату осветлења Узун Миркова улица број 1., јер ако им се струја укине, поред плаћања дуговање суме, платиће још за укидање и давање везе по 44.— динара за прву стотину неисплаћених рачуна, а са сваком другом стотином још по 10.— динара.

Из Дирекције Трамваја и Осветлења ДБр. 18953 од 1. X. 1929. год.

О Г Л А С

Офертална личидација за извршење попречних веза и сливника на доњој зони Дунавског сливника

На основу решења Суда Т.Д.Бр. 14235 од 10-XI-1929 године одржане се на дан 21 децембра 1929 године

ОФЕРТАЛНА ЛИЦИДАЦИЈА

За извршење попречних веза и сливника на доњој зони Дунавског сливника — Дорћол — Београдске канализације.

Формулар понуде и услови општи и специјални могу се добити у Канализационом Одељењу — Југовића ул. бр. 1 по цени од 50 динара.

Кауција у 75.000.— динара полаже се на каси Главне Благојнице до уочи дана личидације.

Из Техничке Дирекције Општине Београдске Т.Д.Бр. 16796.

О Г Л А С

Наплата такса на фирме

У последње време почели су се проносити гласови; да је такса, која се наплаћује за истицање и држање фирми, по ТБр. 404 таксене тарифе Закона о таксама укинута од стране Министарства Финансија и услед тога, кад дођу инкасанти Београдске Општине, таксени обвезници изјављују да исту неће да уплаћују, пошто је укинута, а сем тога се обраћају и телефонским путем шефу Таксено-Привредног Одељења за обавештења поводом тога, и тиме се ствара излишно објашњење на уштрб канцеларијских послова.

Пошто напред поменута такса није укинута од стране Министарства Финансија као ни остале таксе, то се препоручује свима таксеним обвезницима, да на захтев инкасаната Таксено-Привредног Одељења Београдске Општине измире како таксу за фирме тако и остале таксе и дуговану и за текућу 1929. годину, јер ће се у противном извршити наплата егзекутивним путем, сходно чл. 32 Закона о Таксама.